

“Begeleiding is...
ondersteunen tot
maximaal haalbare
zelfstandigheid.”

Een afstudeeronderzoek
naar de uit- en doorstroom
van jongvolwassenen in de psychiatrie.
Door: Anne Mijke Notenboom
en Mady van Zeven

Colofon

Titel: Begeleiding is... ondersteunen tot maximaal haalbare zelfstandigheid.

Ondertitel: een afstudeeronderzoek naar de uit- en doorstroom van jongvolwassenen in de psychiatrie

Auteurs: Anne Mijke Notenboom en Mady van Zeben

Gebruikt programma: Word 2010, Microsoft Office ©

Vormgeving: Mady van Zeben

Gebruikt programma: Adobe Photoshop Elements 7.0 ©

Opdrachtgevers:

Regionale Instelling voor Beschermd Wonen Arnhem Veluwe Vallei (RIBW AVV)

Regiokantoor Ede

Kleine Haversteeg 2

6717 GZ Ede

T (0318) 643 441

Christelijke Hogeschool Ede (CHE)

Oude Kerkweg 100

6717 JS Ede

T (0318) 696 300

Opleiding: Sociaal Pedagogische Hulpverlening (SPH)

Begeleiders:

Marion Westerveld (werkbegeleider vanuit de RIBW AVV)

m.westerveld@ribwavv.nl

Bianca van Putten - Vos (afstudeerbegeleider vanuit de CHE)

jjvputten@che.nl

Plaats: Ede

Datum: 18 mei 2015

Copyright: Christelijke Hogeschool Ede

Abstract

Dit afstudeeronderzoek gaat over de uit- en doorstroom van jongvolwassenen met psychiatrische problematiek vanuit een Beschermd woonvorm van de Regionale Instelling voor Beschermd Wonen Arnhem en Veluwe Vallei (RIBW AVV). De begeleiding die hier wordt geboden aan de jongvolwassenen mag twee jaar duren. Deze termijn verstrijkt in september 2015. Dit maakt het nodig dat begeleiders weten aan welke voorwaarden er in het hulpverleningstraject voldaan moet zijn voor een jongvolwassene uit- of door kan stromen.

Door middel van dit kwalitatieve onderzoek kan er antwoord gegeven worden op de vraag: 'Hoe kunnen de begeleiders van het team jongvolwassenen, op een methodisch verantwoorde wijze en aansluitend bij de methodieken SRH en participatiegericht werken, hun cliënten, jongvolwassenen met psychiatrische problematiek, begeleiden richting uit- en doorstroom binnen de gestelde tijd van twee jaar?'

In dit onderzoek werden zeventien interviews afgenomen, waaronder met vijf begeleiders van het jongvolwassenenteam, tien begeleiders van het volwassenenteam en twee werknemers van vergelijkbare instellingen met de RIBW AVV. Uit het onderzoek bleek dat een cursus als 'Thuis in zicht' en een zelfredzaamheidsmatrix goede middelen zijn om de doelen van het traject van jongvolwassenen te realiseren. Daarnaast is het voor begeleiders belangrijk om kennis te hebben van de ontwikkelingen die jongvolwassenen doormaken en van de psychiatrische ziektebeelden die jongvolwassenen hebben. Uit de interviews blijkt dat er niet alleen aan de hand van vaardigheden uit- of doorstroom plaatsvindt, het is belangrijk om ook te kijken naar de wensen en behoeften van de jongvolwassenen in de begeleiding naar uit- en doorstroom. Ook wordt aangeraden om een andere methodiek en/of werkwijze in te zetten in de begeleiding naast het SRH.

Voorwoord

De afgelopen maanden zijn wij met veel plezier en enthousiasme begonnen aan dit onderzoek. Wij hebben er hard aan gewerkt om een zo goed mogelijk onderzoek te kunnen aanleveren. Het uitvoeren van dit onderzoek heeft ons ten eerste veel geleerd over het onderzoeken en daarnaast hebben wij ons meer mogen verdiepen in de doelgroep van jongvolwassenen met psychiatrische problematiek en de begeleiding naar uit- en doorstroom. De kennis en ervaring die wij hierbij op hebben mogen doen, nemen wij mee in onze verdere loopbaan.

Het uitvoeren van dit afstudeeronderzoek hebben wij niet alleen gedaan en was niet mogelijk geweest zonder de hulp en steun van een aantal mensen die nauw betrokken zijn geweest bij dit onderzoek.

Onze eerste dank gaat uit naar alle begeleiders van het jongvolwassenenteam en de jongvolwassenen van de Hoefweg, in het bijzonder naar Marion Westerveld en Erika Roos: bedankt voor de begeleiding, het feit dat jullie meedachten en de tijd voor ons namen. Daarnaast willen wij ook alle begeleiders en jongvolwassenen die bij hebben gedragen aan dit onderzoek bedanken voor de openheid en gezelligheid.

Ook willen wij de begeleiders van het volwassenenteam bedanken voor de inzet bij de afgenomen interviews, waarbij zij tijd voor ons hebben vrijgemaakt om hieraan te kunnen deelnemen.

Verder gaat onze bijzondere dank ook uit naar Bianca van Putten-Vos die ons goed heeft begeleid gedurende ons onderzoek: bedankt voor je kritische blik, die ons veel geleerd heeft en voor je bereidheid om altijd even mee te denken als wij vastliepen.

Als laatste willen wij alle familie en vrienden bedanken voor alle steun, ontspanning en een luisterend oor.

Bedankt,

Anne Mijke Notenboom en Mady van Zeben

Inhoudsopgave

Colofon	2
Abstract.....	3
Voorwoord	4
Inleiding	7
Onderzoeksmethoden	9
Leeswijzer.....	13
Hoofdstuk 1	14
1.1 Definities van uit- en doorstroom.....	14
1.1.1 Uitstroom.....	14
1.1.2 Doorstroom	14
1.2 Resultaten van het veldexperiment	15
1.2.1 Introductie deelnemende instellingen bij het veldexperiment.....	15
1.2.2 De resultaten van het veldexperiment	15
1.3 Conclusie	18
Hoofdstuk 2	19
2.1 Inleiding	19
2.2 Literatuurstudie.....	19
2.2.1 Jongvolwassenheid	19
2.2.2 Jongvolwassenen in de psychiatrie	20
2.2.3 Hersenontwikkeling	20
2.2.4 Emerging adulthood.....	21
2.3 De interviews	22
2.3.1 Kenmerken jongvolwassenen met psychiatrische problematiek	22
2.3.2 Passende begeleiding aan jongvolwassenen.....	23
2.3.3 Begeleiding van jongvolwassenen naar uit- en doorstroom.....	24
2.4 Het verband tussen de literatuur en de interviews.....	24
2.5 Conclusie	26
Hoofdstuk 3	27
3.1 Vaardigheden voor uit- of doorstroom.....	27
3.2.1 Vaardigheden voor doorstroom naar Beschermd wonen.....	27
3.2.2 Vaardigheden voor doorstroom naar Centraal wonen	29
3.2.3 Vaardigheden voor doorstroom naar Begeleid Zelfstandig wonen	29
3.2.4 Vaardigheden voor doorstroom naar zelfstandig wonen	31
3.3 Conclusie	32

Hoofdstuk 4	34
4.1 Wat houdt het Systematisch Rehabilitatiegericht Handelen in?	34
4.1.1 De oorsprong van het Systematisch Rehabilitatiegericht Handelen	34
4.1.2 De elementen van het Systematisch Rehabilitatiegericht Handelen	35
4.1.3 Het verband tussen het SRH en uit- en doorstroom	36
4.2 Wat houdt het participatiegericht werken in?	36
4.2.1 De participatiemaatschappij	36
4.2.2 De RIBW AVV en het participatiegericht werken	37
4.2.3 Het verband tussen het participatiegericht werken en uit- en doorstroom	38
4.3 Conclusie	39
Hoofdstuk 5	41
5.1. Het Systematisch Rehabilitatiegericht Handelen in de praktijk.....	41
5.1.1 Het Systematisch Rehabilitatiegericht Handelen in de praktijk vanuit de literatuur	41
5.1.2 Het Systematisch Rehabilitatiegericht Handelen in de praktijk vanuit de focusbespreking	41
5.2 Conclusie	43
Hoofdstuk 6	45
De conclusie	45
De aanbevelingen.....	46
Hoofdstuk 7	48
Hoofdstuk 8	60
De discussie.....	60
De evaluatie	62
Bibliografie	63
Bijlage 1: de topiclijst	67
Bijlage 2: de interviewvragen	69
Bijlage 3: kernlabels interviews veldexperiment	72
Bijlage 4: kernlabels interviews jongvolwassenenteam.....	76
Bijlage 5: kernlabels interviews volwassenenteam.....	88
Bijlage 6: resultaten uit enquête	112
Bijlage 7: de participatieladder.....	116
Bijlage 8: de samenvatting van de focusbespreking.....	117
Bijlage 9: zelfredzaamheidmatirx Compleet Mensenwerk	121
Bijlage 10: tabellen van de interviews - Beschermd wonen	122
Bijlage 11: het persoonlijk profiel.....	132
Bijlage 12: het persoonlijk plan.....	133
Bijlage 13: zelfredzaamheidmatix gemeente Ede	134

Inleiding

In september 2013 heeft de Regionale Instelling voor Beschermd Wonen Arnhem en Veluwe Vallei (RIBW AVV), locatie Ede, haar zorgaanbod uitgebreid door een nieuwe Beschermd woonvorm voor jongvolwassenen op te starten. Deze Beschermd woonvorm, locatie de Hoefweg, bevindt zich op de Kenniscampus Ede, maar is hier geen onderdeel van. De RIBW AVV huurt hier een aantal appartementen waar jongvolwassenen Beschermd kunnen wonen en begeleiding kunnen ontvangen.

Bij de start van de begeleiding is met het team van de Hoefweg en de jongvolwassenen die er kwamen wonen afgesproken dat de jongvolwassenen er twee jaar kunnen wonen onder begeleiding. Het team vond dit een reële termijn waarin de jongvolwassenen kunnen werken aan de hulpvragen die zij hebben. De Hoefweg bestaat nu ongeveer anderhalf jaar. Voor de start van het onderzoek was er, in de tijd dat de Hoefweg bestond, geen cliënt uit- of doorgestroomd. Op zichzelf is dat geen probleem, omdat de maximale tijd dat de jongvolwassenen binnen de Hoefweg kunnen verblijven nog niet is verstreken. Deze verstrijkt in september 2015. Echter is het wel zo dat de plekken voor het Beschermd wonen voor deze doelgroep erg gewild zijn en dat er een lange wachtlijst voor is. Vanuit de wachtlijst staat er druk op de RIBW AVV om cliënten te laten uit- of doorstromen zodat deze nieuwe cliënten een plek krijgen. Hierom is het nodig dat de begeleiders weten aan welke voorwaarden er voldaan moet zijn om een jongvolwassenen uit- of door te laten stromen.

Uit het vooronderzoek binnen de organisatie blijkt dat er geen protocol voor de uit- en doorstroom is binnen de RIBW AVV. Het is ook niet duidelijk welke eisen de RIBW AVV stelt aan het laten uit- of doorstromen van cliënten van de Hoefweg. Er zijn geen documenten, protocollen of richtlijnen over wanneer iemand klaar wordt geacht om uit- of door te stromen. Verder is het niet helder welke vaardigheden de jongvolwassenen in welke mate moeten bezitten om uit- en door te stromen. Dit maakt dat de begeleiding van de jongvolwassenen niet goed is afgesteld op het begeleiden naar uit- en doorstroom.

De opties voor het doorstromen naar een andere begeleidingsvorm zijn wel helder. Deze opties zijn: het langdurig verblijven binnen een Beschermd woonvorm voor volwassenen (BW), Centraal wonen (CW), Begeleid Zelfstandig wonen (BZW), uitstroom naar een andere instelling of uitstroom naar een eigen woning zonder begeleiding. De beschrijving van de woonvormen is te vinden in de topiclijst, die te vinden is in bijlage 1.

Er zijn weinig kaders voor de begeleiders om, samen met de jongvolwassene, op terug te vallen bij het maken van de beslissing of de jongvolwassene klaar is om uit- of door te stromen. Eén van de kaders die er binnen de RIBW AVV wel is, is de methodiek het 'Systematisch Rehabilitatiegericht Handelen' (SRH). Dit is een krachtgerichte methodiek die erop gericht is cliënten (weer) meer rollen te laten vervullen in de maatschappij, niet alleen de rol van cliënt. Het SRH is er ook op gericht om de zelfredzaamheid van mensen te vergroten en gaat uit van de wens van een persoon als interne motivatie voor het aanbrengen van een verandering in diens leven (den Hollander & Wilken, Zo worden cliënten burgers, 2011).

Ook de maatschappelijke veranderingen omtrent de, per één januari 2015, in werking gestelde participatiewet en de overheveling van de Algemene Wet Bijzonder Ziektekosten (AWBZ) naar de Wet Maatschappelijke Ondersteuning (WMO) bieden een kader voor de RIBW AVV. De participatiewet betekent dat de gemeenten per één januari 2015 verantwoordelijk zijn voor mensen die deels arbeidsongeschikt zijn en/of ondersteuning nodig hebben bij het uitvoeren van werk (Rijksoverheid, z.d.).

De overheveling van de AWBZ-zorg naar de WMO houdt in dat de verantwoordelijkheid voor mensen die, door middel van een indicatiestelling door het Centrum Indicatiestelling Zorg (CIZ) recht hebben op professionele (medische) zorg en ondersteuning (Bunthof & Visser, 2009, pp. 351-352), over is gedragen van de nationale overheid naar de gemeentelijke overheid. Dit wordt ook wel het decentraliseren van de zorg genoemd (Sprinkhuizen & Scholte, 2012, p. 12). Omdat gemeenten nu verantwoordelijk zijn voor het verstrekken van subsidies aan zorg- en welzijnsinstellingen, stellen deze gemeenten eisen aan deze instellingen in hun gemeente. Eén van die eisen binnen de gemeente Ede is dat de gemeente wil zien dat de instellingen waar zij subsidie aan verstrekken, hun cliënten ondersteunen bij het (weer) participeren in de samenleving (Roeland, 2014). Paul Roeland is regiohoofd van de locatie Ede vanuit de RIBW AVV en was nauw in contact met de gemeente Ede ter voorbereiding op de toen komende maatschappelijke veranderingen. Om deze reden wordt de RIBW AVV geacht om cliënten van hen stappen te laten zetten op de zogenoemde 'participatieladder' (LostLemon, z.d.).

Vanuit de hierboven omschreven situaties volgt de probleemstelling dat er te weinig kaders, richtlijnen, checklists of protocollen zijn voor de begeleiders om, samen met de jongvolwassene, op terug te vallen bij het maken van de beslissing of de jongvolwassene klaar is om uit- of door te stromen. Hierdoor weten de begeleiders niet goed hoe zij de jongvolwassenen kunnen begeleiden in het proces naar uit- en doorstroom. Naar aanleiding van de probleemstelling is de volgende vraagstelling ontstaan:

Hoe kunnen de begeleiders van het team jongvolwassenen, op een methodisch verantwoorde wijze en aansluitend bij de methodieken SRH en participatiegericht werken, hun cliënten, jongvolwassenen met psychiatrische problematiek, begeleiden richting uit- en doorstroom binnen de gestelde tijd van twee jaar?

Hierbij zijn de volgende deelvragen opgesteld om antwoord te kunnen geven op de bovenstaande vraag:

1. Wat wordt er verstaan onder uit- en doorstroom en hoe wordt dit bij andere instellingen gerealiseerd?
2. Wat zijn kenmerken van jongvolwassenen met psychiatrische problematiek waar rekening mee gehouden moet worden op het gebied van uit- en doorstroom?
3. Welke vaardigheden moeten jongvolwassenen bezitten om uit- of door te kunnen stromen naar Beschermd wonen voor volwassenen, Centraal wonen, Begeleid Zelfstandig wonen of zelfstandig wonen?
4. Op welke manier komt uit- en doorstroom terug in de methodieken SRH en Participatiegericht werken?
5. Hoe wordt de methodiek SRH ingezet in de begeleiding van de jongvolwassenen naar uit- en doorstroom?

Aan het eind van dit onderzoek is onderzocht op welke methodisch verantwoorde wijze de uit- en doorstroom van de woonvorm de Hoefweg van de jongvolwassenen met psychiatrische problematiek gerealiseerd kan worden binnen de gestelde tijd van twee jaar. Er is onderzocht op welke manier uit- en doorstroom terugkomt in de methodieken SRH en Participatiegericht werken, hoe andere instellingen de uit- en doorstroom realiseren en met welke kenmerken van de psychiatrische problematiek rekening gehouden moet worden met betrekking tot de uit- en doorstroom.

Onderzoeksmethoden

Dit onderzoek is een kwalitatief onderzoek met een beschrijvende onderzoeksvraag. Het onderzoek wordt in zijn eigen context bestudeerd, er zijn verschillende databronnen gebruikt en er is sprake van een flexibele onderzoeksopzet (Baarda, Goede, & Teunissen, 2009). Om de gemaakte deelvragen goed te kunnen beantwoorden is het boek “Basisboek Kwalitatief Onderzoek” van Baarda, De Goede en Teunissen (2009) gebruikt. Allereerst is er een topiclijst (Baarda, Goede, & Teunissen, 2009, p. 173) gemaakt, waarin de kernbegrippen van dit onderzoek worden gedefinieerd. De topiclijst is te vinden in bijlage 1. Er is in dit onderzoek gekeken naar of de informatie die verwerkt wordt valide en betrouwbaar is. Door de combinatie van verschillende dataverzamelings technieken vind data-triangulariteit plaats (Baarda, Goede, & Teunissen, 2009). Door het zoeken naar bronnen bij betrouwbare databanken, zoals : Academic Search, digitale grote almanak, krantenbank, Google Scholar en Narcis, is het mogelijk om verschillende bronnen te vergelijken. Wanneer deze gegevens convergeren, kan er gesproken worden van valide gegevens (Baarda, Goede, & Teunissen, 2009). Deze gegevens zijn in dit onderzoek verwerkt op een dergelijke manier dat er antwoord gegeven kan worden op de deelvragen en hoofdvraag. Dit, in de vorm van een verhalende tekst, waarin er door middel van APA-verwijzingen aangegeven wordt van welke bronnen gebruik is gemaakt. Voor het beantwoorden van de deelvragen hebben er interviews plaats gevonden. De interviewvragen zijn te vinden in bijlage 2. Om zo efficiënt mogelijk te werken, is er voor gekozen om alles interviewvragen af te nemen in één interview. De interviews zijn half-gestructureerd opgesteld, zodat de kernbegrippen uit de topiclijst naar voren komen, maar waarbij wel mogelijkheid is tot het verder doorvragen op antwoorden van degenen die zijn geïnterviewd (Baarda, Goede, & Teunissen, 2009). De interviews zijn opgenomen en volledig uitgeschreven. Vervolgens is de irrelevante tekst eruit gehaald en is de relevante tekst, die antwoord geeft op de deelvraag, ingedeeld in fragmenten. Deze fragmenten zijn onderverdeeld onder labels, die op hun beurt weer onderverdeeld zijn onder kernlabels. De definitie van deze kernlabels zijn ook uitgeschreven. Deze kernlabels zijn te vinden in de bijlagen 3, 4 en 5. Bij de labels is aangegeven waar de fragmenten staan in de tekst. Hierop is omschreven of er ook verbanden zijn met de literatuur. Zo kunnen de deelvragen beantwoord worden (Baarda, Goede, & Teunissen, 2009). De geschrapte en gelabelde versies van de interviews zijn op een CD-rom geordend in het bronnenboek. Ook de geluidsopnames van de interviews zijn op de CD-rom toegevoegd en worden verstrekt bij het inleveren van het onderzoek aan de beoordelaar en begeleider. Op deze manier is de betrouwbaarheid van dit onderzoek gewaarborgd.

Deelvraag 1

Wat wordt er verstaan onder uit- en doorstroom en hoe wordt dit bij andere instellingen gerealiseerd?

Werkwijze

Vanuit de topiclijst is teruggegrepen op de definities van uit- en doorstroom, waarna deze uitgebreider zijn beschreven in combinatie met literatuurstudie. Vervolgens heeft er een veldexperiment plaatsgevonden, waarbij er twee interviews zijn gehouden met twee vergelijkbare instellingen met de RIBW AVV. In deze interviews is gevraagd om te beschrijven op welke methodisch verantwoorde wijze de instellingen hun cliënten begeleiden richting uit- en doorstroom. De reden dat er is gekozen voor een veldexperiment is allereerst vanwege de eis van de opdrachtgever om methoden van begeleiding naar uit- en doorstroom bij andere instellingen te onderzoeken. Ook wordt het als nuttig en kwalitatief verhogend geacht om dit veldexperiment te betrekken in dit onderzoek, omdat het onderzoek niet slechts gericht is op de RIBW zelf, maar er ook een vergelijking kan worden getrokken met de manier waarop andere instellingen vorm geven aan uit- en doorstroom. Verder biedt het veldexperiment een mogelijkheid voor de onderzoekers om, aan

de hand van de vergelijking met de andere instellingen, verbeterpunten aan te dragen in het eindproduct voor de opdrachtgever wat betreft hun begeleiding richting uit- en doorstroom.

De reden dat er is gekozen voor vergelijkbare instellingen is om een zo goed mogelijk beeld te krijgen van hoe de uit- en doorstroom gerealiseerd kan worden binnen het Beschermd wonen met jongvolwassenen, waarvan woonvorm de Hoefweg onderdeel is. De reden dat er gekozen is voor het onderzoeken van twee instellingen is, omdat er het onderzoek te breed zou worden wanneer het veldexperiment meer dan twee instellingen beslaat en om de kwaliteit van dit onderzoek genoeg te waarborgen. Er zou tijdnoed ontstaan om de rest van het onderzoek op een goede manier af te ronden wanneer ervoor gekozen wordt om meer dan twee instellingen te onderzoeken. Wanneer er minder dan twee instellingen onderzocht zouden worden, wordt er gedacht dat de kwaliteit van het onderzoek onder de maat is, omdat er op deze wijze vergelijkend onderzoek heeft plaats gevonden met slechts één andere instelling.

Deelvraag 2

Wat zijn kenmerken van jongvolwassenen met psychiatrische problematiek waar rekening mee gehouden moet worden op het gebied van uit- en doorstroom?

Werkwijze

Om deze deelvraag goed te kunnen beantwoorden is er een literatuurstudie gedaan naar de doelgroep jongvolwassenen met psychiatrische problematiek. Er is gekozen voor een literatuuronderzoek, omdat eerst helder moet zijn wat de doelgroep inhoudt om te kunnen ontdekken wat aspecten zijn waar rekening mee gehouden moet worden op het gebied van uit- en doorstroom.

Naast dat er literatuurstudie heeft plaatsgevonden over de doelgroep, zijn er interviews gehouden met de begeleiders van het jongvolwassenenteam van locatie de Hoefweg.

Om de kwaliteit van dit onderzoek voldoende te waarborgen zijn alle vijf de teamleden van het team jongvolwassenen geïnterviewd.

Deelvraag 3

Welke vaardigheden moeten jongvolwassenen bezitten om uit- of door te kunnen stromen naar Beschermd wonen voor volwassenen, Centraal wonen, Begeleid Zelfstandig wonen of zelfstandig wonen?

Werkwijze

Deze deelvraag is beantwoord door middel van interviews met het team jongvolwassenen, het team dat werkzaam is op de Hoefweg. Ook zijn er interviews gehouden met begeleiders van het volwassenenteam. In deze interviews is aan de deelnemers gevraagd wat volgens hen vaardigheden zijn die jongvolwassenen moeten bezitten om te kunnen uit- of doorstromen naar verschillende woonvormen, namelijk: Beschermd wonen voor volwassenen, Centraal wonen, Begeleid Zelfstandig wonen en zelfstandig wonen. Gedurende de interviews met de begeleiders van het volwassenenteam is de woonvorm Centraal wonen niet aan bod geweest. Hier wordt in de discussie op teruggekomen. Uit de interviews met het jongvolwassenenteam en het volwassenenteam komen antwoorden op de deelvraag waardoor het voor het team jongvolwassenen uiteindelijk inzichtelijker wordt waar zij op moeten beoordelen bij het maken van de beslissing of een jongvolwassene klaar is om uit- of door te stromen.

Door Erika Roos en Marion Westerveld is in het tweede gesprek met de onderzoekers genoemd dat er bij de jongvolwassenen erg veel weerstand bestaat tegen het onderzoek. Het is niet geheel duidelijk waar deze weerstand vandaan komt. Wat wel naar voren komt, is dat het voor de jongvolwassenen niet duidelijk is wat er verwacht wordt en welke vragen er worden gesteld. Voor de onderzoekers is het om deze reden goed geweest om bij de koffiemomenten een keer langs te komen. Op deze wijze kregen de jongvolwassenen een beter beeld van wie de onderzoekers zijn en is er toegelicht wat het onderzoek precies inhoudt en op welke manier informatie verzameld wordt. Wegens de weerstand van de

jongvolwassenen hebben de onderzoekers ervoor gekozen om de jongvolwassenen de mogelijkheid te bieden om een enquête in te vullen met vragen over wat zij relevant en belangrijk achten op het gebied van hun problematiek en de uit- en doorstroom. Deze enquête is tijdens een koffiemoment persoonlijk overhandigd en daarnaast digitaal verstrekt worden door de begeleiders van het jongvolwassenenteam. In deze enquête zijn open en gesloten vragen gesteld, zodat de jongvolwassenen de mogelijkheid hebben gehad om antwoorden uit te leggen of extra mededelingen te doen. Op deze manier is aan de jongvolwassenen de ruimte gegeven om hun mening, die zeer belangrijk wordt geacht, mee te nemen in dit onderzoek. Tegelijkertijd is voor hen veiligheid gecreeërd door de vragen aan hen te stellen via de enquête. Door middel van deze ingevulde enquêtes heeft er member-checking plaats kunnen vinden, waarbij de uitkomsten van de enquêtes vergeleken worden met de uitkomsten van de interviews met de begeleiders en de gevonden literatuur (Baarda, Goede, & Teunissen, 2009). De ingevulde enquêtes zijn te vinden in bijlage 6.

Als laatste hebben er tien interviews plaatsgevonden met teamleden van de drie volwassenenteams binnen de RIBW AVV, locatie Ede, die werken bij Beschermd wonen voor volwassenen en Begeleid Zelfstandig wonen. Uit team één zijn twee teamleden gevraagd om deel te nemen aan het interview. Uit team twee en vier zijn vier teamleden gevraagd om deel te nemen aan het interview. De aantallen van de geïnterviewde teamleden zijn gebaseerd op de grootte van de teams. Het is nuttig geacht om tien medewerkers, twee van team één en vier teamleden van team twee en vier, te interviewen omdat er op deze manier een breed genoeg beeld kan ontstaan van wat er wordt verwacht in de drie verschillende teams.

Het afnemen van twee en vier interviews zijn goede aantallen om de mening van een team over deze onderwerpen duidelijk te krijgen, omdat met deze aantallen gemiddeld gezien de helft van de teamleden in een team is geïnterviewd. Om deze reden is er voor gekozen om binnen team twee en vier te vragen of er vier interviews gehouden kunnen worden.

Aan alle teamleden is gevraagd waaraan zij vinden dat de jongvolwassenen van woonvorm de Hoefweg moeten voldoen om naar hen door te stromen. Hierdoor is helder geworden welke vaardigheden een jongvolwassene moet bezitten om te kunnen doorstromen naar het Beschermd wonen voor volwassenen, Centraal wonen, naar het Begeleid Zelfstandig wonen of naar zelfstandig wonen. De te bezitten vaardigheden zijn onderverdeeld onder de levensgebieden van het SRH, namelijk: wonen, werken, leren, recreëren, gezondheid, persoonlijke zelfzorg, relaties en zingeving. Ook wordt er naast deze levensgebieden gesproken van algemene vaardigheden, waaronder vaardigheden worden geschaald die niet vallen onder de overige levensgebieden en waarbij het gaat om vaardigheden op meerdere leefgebieden, zoals “basisvaardigheden”. Deze levensgebieden zijn aangehouden, omdat alle begeleiders hier kennis van hebben vanuit het SRH. Het is een betrouwbare vorm van het verzamelen van informatie binnen de organisatie, omdat de medewerkers die zijn geïnterviewd allen werkzaam zijn in de begeleidingsvormen waar de jongvolwassenen eventueel naar toe door kunnen stromen. Deze medewerkers hebben goed zicht op waar hun cliënten toe in staat moeten zijn om begeleiding bij hen te kunnen ontvangen. Dit biedt een kader waaraan vastgehouden kan worden bij het maken van de beslissing of een jongvolwassene klaar is om uit- of door te stromen naar de eerder genoemde begeleidingsvormen.

Deelvraag 4

Wat is het verband tussen de begeleiding naar uit- en doorstroom en de methodieken SRH en participatiegericht werken?

Werkwijze

Om deze deelvraag te beantwoorden is er een literatuuronderzoek gedaan naar de inhoud van het SRH. Er is hiervoor gekozen, omdat er eerst duidelijk moet zijn wat het SRH inhoudt, voordat er gekeken kan worden naar hoe het SRH in verband kan worden gebracht met uit- en doorstroom. Het SRH, als

methodiek van de RIBW, is belangrijk om te betrekken bij dit onderzoek, omdat alle medewerkers van de RIBW werken met deze methodiek. Het is belangrijk dat er een verband is gezocht tussen het SRH en uit- en doorstroom zodat medewerkers in hun begeleiding hun bekende methodiek kunnen combineren met eventuele nieuwe inzichten over het verband met het SRH en uit- en doorstroom. Hetzelfde geldt voor het participatiegericht werken. Omdat er vanuit de gemeente geëist wordt aan de RIBW dat zij kunnen aantonen hoe zij hun cliënten begeleiden in het zetten van stappen op de participatieladder, bijlage 7, is het even belangrijk dat deze manier van werken is meegenomen in het literatuuronderzoek om te onderzoeken of er een, en zo ja welk, verband is tussen het participatiegericht werken en de uit- en doorstroom. Hiernaast is er gebruik gemaakt van de interne 'kwaliteitshandboeken' van de RIBW. Dit is een elektronische omgeving op de RIBW-computers waarop er allerlei richtlijnen, protocollen en beleidsstukken te vinden zijn. Hier komen het persoonlijk plan en persoonlijk profiel vandaan.

Deelvraag 5

Hoe wordt de methodiek SRH ingezet in de begeleiding van de jongvolwassenen naar uit- en doorstroom?

Werkwijze

Om antwoord te geven op deze deelvraag is er een focusbespreking georganiseerd met het team jongvolwassenen. In deze focusbespreking is aan de teamleden een aantal stellingen, afkomstige citaten uit de interviews met het team jongvolwassenen, behandeld. Er is gevraagd naar hun mening over deze stellingen. Het bespreken van deze stellingen is bedoeld om een groepsgebesprek onder het team op gang te brengen zodat zij gericht met elkaar kunnen spreken en/of discussiëren over de begeleiding naar uit- en doorstroom. Dit heeft tot doel gehad dat de teamleden bewust zijn van elkaars opvattingen over en werkwijze met betrekking tot uit- en doorstroom. De uitkomst van deze stellingen zijn niet van toegevoegde waarde om te bespreken in het onderzoek. Er is dan ook voor gekozen om dit niet te behandelen. Naast de stellingen is aan de teamleden een aantal vragen gesteld over de begeleiding naar uit- en doorstroom in combinatie met het werken met het SRH. Er is gevraagd op welke manier het SRH wordt ingezet in de begeleiding, welke plaats het SRH in neemt, in de begeleiding naar uit- en doorstroom en hoe toereikend het SRH is in de begeleiding naar uit- en doorstroom. Als laatste zijn er vragen gesteld aan de begeleiders waarop zij antwoord hebben kunnen geven door middel van 'post-it's'. Er is gevraagd naar wat een begeleider zou helpen om een cliënt te begeleiden richting uit- en doorstroom en naar een eigen ervaring over hoe in de begeleiding op dit moment aandacht wordt besteed aan uit- en doorstroom. Met deze vragen is er een helder beeld ontstaan over hoe het SRH in de praktijk wordt ingezet en welk verband dit heeft met uit- en doorstroom. Nadat de focusbespreking is gehouden in het team jongvolwassenen, is hiervan een samenvatting gemaakt. Deze samenvatting is gemaakt op basis van een geluidsopname die is gemaakt van de focusbespreking. Deze is niet worden opgenomen in de bijlagen, omdat de geluidsopname alleen tot doel heeft gehad de onderzoekers te ondersteunen bij het schrijven van de samenvatting. Op deze manier kon er een betrouwbare samenvatting van de focusbespreking worden gemaakt. Het is niet mogelijk geweest om alles wat er tijdens de focusbespreking gezegd is, letterlijk uit te typen, omdat er veel verschillende mensen door elkaar praatten. Wanneer de samenvatting was gemaakt, is deze opgestuurd naar Marion Westerveld en Erika Roos. Zij hebben de samenvatting doorgestuurd aan het team. Het team heeft vervolgens de mogelijkheid gehad om de samenvatting door te lezen en eventueel feedback te geven op de formulering en/of inhoud van de samenvatting. Afhankelijk van of iedereen in het team akkoord was met de samenvatting, heeft ieder teamlid zijn handtekening gezet voor akkoord. De gestelde vragen en de samenvatting van deze focusbespreking is te vinden in bijlage 8. In deze bijlage is de samenvatting geanonimiseerd in verband met privacy. In het bronnenboek, dat wordt aangeleverd op de CD-rom, is de samenvatting met namen en handtekeningen te vinden, zodat deze te controleren is.

Leeswijzer

In het verslag wat u zult gaan lezen, zult u enkele dingen tegenkomen die u wellicht zullen opvallen of waar u vragen bij hebt. In deze leeswijzer wordt uitgelegd wat de betekenis is van bepaalde verwijzingen en bepaalde schrijfvormen om de leesbaarheid van dit eindverslag zo groot mogelijk te maken.

- Bij het schrijven van dit eindverslag is er voor gekozen om éénmaal de gehele naam van een persoon te noemen. Dit wil zeggen: voornaam en achternaam. Nadat de gehele naam éénmaal is genoemd, zal er op de persoon teruggegrepen worden door enkel de achternaam te noemen
- Bij het schrijven van dit eindverslag is er voor gekozen om de mannelijke aanspreekvorm aan te houden voor het gemak en voor de leesbaarheid. Waar de mannelijke aanspreekvorm wordt genoemd kan net zo goed de vrouwelijke aanspreekvorm worden bedoeld.
- In het eindverslag zal regelmatig verwezen worden naar en bijlage, gevolgd door een nummer.
- In het eindverslag zal regelmatig een zin te vinden zijn waar (x.x.x) op volgt, waarbij de 'x' staat voor een getal. Dit is een verwijzing naar een fragmentnummer van een interview. Dit betekent dat er teruggegrepen wordt iets op wat een geïnterviewde heeft genoemd in het met hem afgenomen interview.
- In dit onderzoek wordt regelmatig geschreven over jongeren. Hiermee wordt er bedoeld op jongvolwassenen. De reden dat er ook over jongeren is geschreven, is in verband met de betrouwbaarheid van bronnen, die eventueel over jongeren spreken in plaats van jongvolwassenen.

Hoofdstuk 1

De beantwoording van deelvraag 1:

Wat wordt er verstaan onder uit- en doorstroom en hoe wordt dit bij andere instellingen gerealiseerd?

In deze deelvraag wordt beschreven wat er wordt verstaan onder uit- en doorstroom en de verbanden en verschillen tussen deze twee begrippen. Hierdoor zal helder worden wat er in dit onderzoek wordt verstaan onder de begrippen uitstroom en doorstroom. Dit biedt een belangrijk kader voor het lezen en begrijpen van de rest van dit onderzoek. Vervolgens zal er gepresenteerd worden hoe de twee instellingen van het veldexperiment uit- en doorstroom realiseren. Om hier zicht op te krijgen is er bij elk van deze instellingen, Stichting Neos en Compleet Mensenwerk, een interview afgenomen met een medewerker. Deze interviews zijn geanalyseerd door ze te labelen en in dit hoofdstuk zullen de kernlabels worden beschreven om de deelvraag te kunnen beantwoorden.

1.1 Definities van uit- en doorstroom

1.1.1 Uitstroom

Uitstroom is volgens de van Dale (2014) een ‘geheel van personen die iets verlaten’. In het kader van dit onderzoek is uitstroom is niet per se gebonden aan een geheel van personen die iets verlaten, het kan ook gaan om één persoon. Hiernaast kan kan dit toegespitst worden op het verlaten van een zorgaanbieder om zorg te ontvangen bij een andere zorgaanbieder of om verder te leven zonder zorg te ontvangen.

1.1.2 Doorstroom

Doorstroom kan worden gedefinieerd als ‘de periode dat de cliënt nodig heeft om van beschermd wonen toe te werken naar vermaatschappelijking en daarmee het ontvangen van ambulante zorg of geen zorg’ (Riwis, z.d.). Vermaatschappelijking kan worden omschreven als ‘het geheel van veranderingen die noodzakelijk zijn om het mogelijk te kunnen maken dat mensen met beperkingen zelfstandig kunnen wonen en aan de samenleving deel kunnen nemen’ (Koops & Kwekkeboom, 2005). In het kader van dit onderzoek wordt er van doorstroom gesproken wanneer een cliënt binnen de instelling een andere vorm van begeleiding krijgt dan hij eerder kreeg. Dit kan zowel een lichtere als een intensievere begeleidingsvorm betreffen.

Uit- en doorstroom gaan beiden over een beweging of ontwikkeling die een cliënt doormaakt. Hierdoor heeft hij een andere vorm van begeleiding nodig dan eerder. Uit de definitie van Riwis kan worden opgemaakt dat doorstroom een opstap is naar uiteindelijke uitstroom. Aan de hand van de omschrijving van het Beschermd wonen, door de RIBW AVV, zal dit worden toegelicht. De RIBW AVV beschrijft op haar website het Beschermd wonen als volgende: ‘Als zelfstandig wonen geen optie meer is, of nog geen optie is, dan biedt Beschermd Wonen een oplossing’ (Regionale Instelling voor Beschermd Wonen Arnhem Veluwe Vallei, z.d.). Er wordt hier een vergelijking gemaakt met het zelfstandig wonen waarbij er een beweging van de cliënt zichtbaar wordt: de cliënt voldoet niet meer of nog niet aan de criteria die nodig waren om begeleiding te ontvangen in de oude vorm (zelfstandig wonen) en voldoet wel aan criteria die nodig zijn om begeleiding te ontvangen in een nieuwe vorm (Beschermd wonen). De inhoud van de oude en nieuwe vormen van de begeleiding kunnen verschillen. Het verschil tussen uit- en doorstroom is dat waar doorstroom gaat over het krijgen van een andere vorm van begeleiding binnen ééndezelfde instelling, uitstroom gaat over het verlaten van die instelling om wel of niet een andere vorm van begeleiding te krijgen. Dit is dan altijd bij een andere zorgaanbieder.

1.2 Resultaten van het veldexperiment

1.2.1 Introductie deelnemende instellingen bij het veldexperiment

Stichting Neos

Het eerste interview van het veldexperiment heeft plaatsgevonden bij zwerfjongerenproject Changes in Eindhoven. Dit is een samenwerkingsverband met Stichting Neos, GGzE en het Leger des Heils. Binnen Changes is de hoofdproblematiek dak- en thuisloosheid, waarbij vaak sprake is van verschillende problematieken. De geïnterviewde is trajectbegeleider bij Changes vanuit Stichting Neos. De methodiek die wordt ingezet bij Neos is de basismethodiek Krachtwerk, een herstelgerichte methodiek voor kwetsbare mensen, waarin wordt gewerkt met een krachtinventarisatie en een actieplan (Wolf J. , 2012).

Compleet Mensenwerk

Het tweede interview van het veldexperiment is met een woonbegeleider van Compleet Mensenwerk. Compleet Mensenwerk is een organisatie die beschermde woonvormen aanbiedt voor jongvolwassenen in de leeftijd van achttien tot circa 29 jaar, in Druten en Wageningen (Compleet Mensenwerk, 2014) .

1.2.2 De resultaten van het veldexperiment

Begeleiding algemeen

Met begeleiding algemeen wordt bedoeld dat beide instellingen een standaard traject hebben dat wordt ingezet in de begeleiding van cliënten. Zo wordt er een vaste methodiek gebruikt en wordt er in beide trajecten gekeken naar verschillende levensgebieden. Dit kernlabel geeft globaal zicht op hoe de begeleiding er bij de instelling uit ziet.

In beide instellingen wordt in de begeleiding geanticipeerd op wat een jongvolwassene nodig heeft. Zo bieden beide instellingen begeleiding op verschillende levensgebieden. De methodiek die binnen Stichting Neos wordt gebruikt is de basismethodiek Krachtwerk. De basis waarvanuit er gewerkt wordt bij Compleet Mensenwerk is het streven om mensen helpen terug te laten keren naar de maatschappij, re-integratie. In de begeleiding bij beide instellingen wordt het belangrijk geacht om de cliënt zelf te laten nadenken, de regie bij de cliënt te laten, duidelijke grenzen te stellen en duidelijke afspraken te maken en wordt er gekeken naar waar de krachten van de jongvolwassene liggen. Bij Compleet Mensenwerk is er een contra- indicatie op het gebruik van drugs en overmatig alcoholgebruik. De reden hiervoor is dat het gebruik van drugs en overmatig alcoholgebruik niet bijdragen aan het maken van een vervolgstap, wat het doel is van de begeleiding. 'Het is echter bekend dat drugs de verschijnselen van schizofrenie, zoals waanideeën en stemmen, kunnen versterken' schrijft Drs. Lex Wunderink (2007) in zijn boek 'Als de werkelijkheid onbegrijpelijk wordt'. Dit is een voorbeeld van hoe drugsgebruik niet bevorderend is voor het maken van een vervolgstap. Ook is Compleet Mensenwerk geen 24 uurs- instelling, in tegenstelling tot veel andere grote instellingen voor beschermd wonen, vanuit de gedachte om de cliënten zelf te laten nadenken over oplossingen en ze te helpen hun hulpvraag te leren uitstellen.

Op het gebied van huisvesting wordt er in het traject bij Stichting Neos door de trajectbegeleider gezocht naar een passende huisvesting voor de jongvolwassene. Er wordt op dit moment binnen Stichting Neos gekeken naar de mogelijkheid om trainingshuizen , als een tussenstap tussen de opvang en het zelfstandig wonen, op te zetten. Vooral voor de jongvolwassenen die uit de opvang komen, wordt de stap naar zelfstandig wonen vaak als te groot beschouwd. Deze jongeren vallen vaak terug in het traject, doordat zij vereenzamen en vervolgens uit contact blijven.

Om inzicht te krijgen in de financiële situatie van de jongvolwassene, wordt er bij Stichting Neos bij binnenkomst van de cliënt een financiële intake afgenomen. Met dit inzicht kan de mate van problematiek gepeild worden en besloten worden welke vervolgstappen er nodig zijn om de financiële situatie van de jongvolwassene te verbeteren. Regelmatig worden jongvolwassenen in beide instellingen onder bewind geplaatst. Mocht er geen bewindvoering nodig zijn, dan moet een jongvolwassene capabel genoeg zijn om

zijn financiën met ondersteuning te gaan beheren.

Beide instellingen besteden aandacht in de begeleiding aan werk en dagbesteding. Bij Compleet Mensenwerk gebeurt dit door middel van coachingstrajecten op het gebied van werk en de nauwe betrokkenheid op de stages en werkgevers van de jongvolwassenen. Iedere jongvolwassene die binnen komt bij Stichting Neos krijgt een verplichte screening op het gebied van dagbesteding. Dit gebeurt bij Bureau Werk, dat het centrale punt is voor de screening van alle cliënten op het gebied van werk en activering (Stichting Neos, z.d.). De screening bestaat uit het in kaart brengen van werkervaring, opleiding, kwaliteiten, wensen en mogelijkheden. Op basis van de screening wordt vastgesteld wat de arbeidsmogelijkheden zijn en wat er nodig is om de doelen op het gebied van arbeidsparticipatie te realiseren. Bij beide instellingen kan geadviseerd worden om een jobcoach te koppelen aan een jongvolwassene. In overleg met de jongvolwassene en de jobcoach worden doelen gesteld en besproken welke middelen ingezet zullen worden.

Op het gebied van psychisch functioneren heeft iedere jongvolwassene die binnenkomt een verplichte screening bij de GgzE. De screening is standaard en in de screening wordt gekeken welke thema's en problematieken er bij de jongvolwassene aanwezig zijn op psychisch gebied. Er kan sprake zijn van verschillende problematieken, waarop volgend zal bekeken worden wat nodig is bij de jongvolwassene, zoals het inzetten van een Sociaal Psychiatrisch Verpleegkundige (SPV'er).

Passend bij jongvolwassenen

Dat wat belangrijk en typerend is voor de begeleiding aan jongvolwassenen en hoe de begeleider daar vorm aan geeft, wordt verstaan onder passend bij jongvolwassenen.

Uit de interviews komt naar voren dat beide geïnterviewden het belangrijk vinden om te weten wat een jongvolwassene bezig houdt en daarbij aan te sluiten. Er moet kennis zijn van de beleavingswereld van de jongvolwassene en diens ontwikkeling. Volgens de geïnterviewde bij Stichting Neos is het belangrijk om kennis te hebben van de ontwikkelingen die jongvolwassenen doormaken omdat, wanneer er gewerkt wordt met een jongvolwassene, er een overlap kan zijn met de kenmerken die horen bij jongvolwassenen en kenmerken die horen bij een psychiatrisch ziektebeeld of een verslaving. Jongvolwassenen kunnen bijvoorbeeld moeite hebben met het slaap- waakritme, terwijl dit ook een kenmerk is van een depressie (Blanken C. , Clijsen, Garenfeld, Paske, & Piere, Psychiatrie voor SPH, 2012, p. 223). Er lijkt qua benaderingswijze wel een verschil te zijn tussen de instellingen. Waar de geïnterviewde bij Stichting Neos verschillende aspecten als geduld, persoonlijk contact en zijn als een moederfiguur noemt, noemt de geïnterviewde bij Compleet Mensenwerk het belang van strikte regels en het realiseren van doelen.

De duur (van het) traject

Wanneer er over de duur van het traject geschreven wordt, wordt er bedoeld dat beide instellingen begeleiding bieden aan cliënten in een bepaalde tijd. Hierin wordt ook beschreven hoe een traject kan verlopen en welke aspecten mee spelen in de duur van het traject.

De duur van het traject, voordat een jongvolwassene uit- of doorstroomt, verschilt bij beide instellingen. Bij Stichting Neos duurt het traject maximaal twee jaar. Een jongvolwassene verblijft, als onderdeel van die twee jaar, vier tot zes maanden in de opvang en gaan daarna zelfstandig wonen, gekoppeld aan een woonbegeleider. In feite stromen de jongvolwassenen gedurende het traject al door naar het zelfstandig wonen met ambulante begeleiding. Bij Compleet Mensenwerk wordt de duur van het traject bepaald door de ontwikkeling die de jongvolwassene doormaakt en (de snelheid van) het behalen van diens doelen. De duur van het traject bij Stichting Neos is vergeleken met Compleet Mensenwerk meer absoluut. Er zit een einddatum vast aan de duur van het traject, terwijl dit bij Compleet Mensenwerk niet zo is en de einddatum van het traject meer afhankelijk is van de ontwikkeling van de jongvolwassene. In het geval dat iemand niet tijdig uitstroomt bij Stichting Neos, is het een mogelijkheid om de begeleiding van de

jongvolwassene over te dragen aan WIJEindhoven. Dit is het sociaal beleid vanuit de gemeente Eindhoven, waarbij gewerkt wordt in wijkteams met generalisten (WIJEindhoven, 2014). Wanneer iemand er bij Compleet Mensenwerk eerder aan toe is om uit te stromen dan de geschatte tijd waarin iemand zijn doelen denkt te behalen, mag iemand eerder uitstromen. Echter is het ook zo dat wanneer de begeleiders, de cliënt en eventuele andere belangrijke personen er achter komen dat iemand nog niet klaar is om uit te stromen, iemand ook langer mag blijven.

Begeleiding naar uit- en doorstroom

Wanneer er geschreven wordt over de begeleiding naar uit- en doorstroom, wordt er bedoeld dat er gekeken wordt hoe de begeleiders in de begeleiding aandacht besteden aan de uit- en doorstroom van cliënten. Waar wordt naar gekeken?

Beide geïnterviewden geven aan dat zij waarde hechten aan het werken aan doelen binnen de begeleiding naar uit- en doorstroom. Wanneer er specifieke problematiek aan bod komt, zoals een verstandelijke beperking of psychiatrische stoornissen, noemt de geïnterviewde bij Stichting Neos dat moet er gezocht worden naar een instantie die daar gerichte begeleiding bij kan bieden. Binnen Stichting Neos wordt de cursus 'Thuis in Zicht' aangeboden aan de jongvolwassenen. In de cursus worden thema's behandeld die belangrijk zijn voor zelfstandig wonen, zoals financiën, administratie bijhouden, koken en huishouden. Bij Compleet Mensenwerk wordt benoemd dat het belangrijk is om één op één begeleiding te bieden aan de jongvolwassenen, zodat de begeleider in de gaten heeft wat de cliënt doet en waar hij staat in zijn proces. Hiernaast benoemt de geïnterview van Compleet Mensenwerk meerdere keren het belang van open en heldere communicatie met de cliënt en betrokkenheid op diens proces. Binnen Compleet Mensenwerk wordt de zelfredzaamheidmatrix als een specifiek instrument gebruikt voor het begeleiding naar uit- en doorstroom. Deze zelfredzaamheidmatrix is een document met verschillende levensdomeinen waarop de cliënt door de begeleiders gescoord wordt op de mate van zelfredzaamheid. Aan de hand van de zelfredzaamheidmatrix gaan de begeleiders met de cliënt in gesprek over wat hij of zij vindt van de score op de mate van zelfredzaamheid op enkele levensdomeinen. Op deze wijze hebben de begeleiders goed in de gaten waar zij met de cliënt staan. Zie bijlage 9 voor een voorbeeld van de zelfredzaamheidmatrix van Compleet Mensenwerk.

Klaar voor uit- en doorstroom

Met klaar voor uit- en doorstroom wordt bedoeld dat er aspecten zijn genoemd die aanwezig zijn wanneer een jongvolwassene klaar is om uit- en door te stromen.

Een jongvolwassene wordt klaar geacht om uit- of door te stromen, wanneer deze voor zichzelf kan zorgen. Hierbij wordt er gedomd op de basisvaardigheden. Beide instellingen noemen een aantal van deze basisvaardigheden, zoals tanden poetsen in de ochtend, weten dat je iedere dag onder de douche moet, de eigen kamer schoon houden, het huishouden zelf runnen, boodschappen doen en koken. Iemand moet daarnaast in staat zijn om voor zichzelf te kunnen zorgen, mede op het gebied van voeding, medicatie en een dag invulling. De geïnterviewde bij Stichting Neos noemt dat een jongvolwassene hier in ieder geval leerbaar in moet zijn. De geïnterviewde bij Compleet Mensenwerk noemt juist dat, voor iemand klaar wordt geacht voor uit- en doorstroom, alle opgestelde doelen helemaal behaald moeten zijn. Op deze manier kan iemand echt een nieuwe start maken. Het lijkt er op dat er gedeeltelijk een verschil bestaat in de definitie van klaar zijn voor uit- en doorstroom tussen de twee instellingen. Waar de geïnterviewde bij Stichting Neos de innerlijke eigenschappen leerbaarheid, motivatie en verantwoordelijkheid van de jongvolwassenen benoemt als basis om uit- of door te stromen, benoemt de geïnterviewde bij Compleet Mensenwerk dat het belangrijk is dat alle doelen van de jongvolwassene behaald zijn. De concrete, praktische doelen zijn niet het enige is dat belangrijk is. '...van binnen moet je er ook klaar voor zijn' (1.2.18). Het is nodig dat een jongvolwassene leert inzicht te krijgen in het eigen handelen en in de

beperking die hij heeft. Op het gebied van financiën noemt de geïnterviewde bij Stichting Neos dat het voor uit- en doorstroom nodig is dat er genoeg inkomen is. Als dit niet het geval is, bestaat de mogelijkheid om een bewindvoerder in te schakelen.

Niet klaar voor uit- en doorstroom

Met niet klaar voor uit- en doorstroom wordt aangegeven wanneer de begeleiders vinden dat jongvolwassenen niet uit- en door kunnen stromen. Het kan hier gaan om wanneer er geen doorstroom plaatsvindt, maar ook hoe hiermee om gegaan wordt.

Bij Stichting Neos wordt iemand niet klaar geacht voor uit- en doorstroom wanneer hij elke dag tot het middaguur in bed blijft liggen, niet gemotiveerd is, niet in staat is om afspraken na te komen en niet leerbaar is. Volgens de geïnterviewde bij Compleet Mensenwerk is iemand niet klaar om uit- of door te stromen wanneer deze persoon niet voldoet aan een aantal basisvaardigheden, zoals de voordeur op slot doen, sleutels niet vergeten, nachtrust hebben en zich aan de gemaakte afspraken kunnen houden. Wanneer iemand hier niet toe in staat is, is deze persoon volgens de geïnterviewde bij Compleet Mensenwerk niet in klaar voor uit- of doorstroom. Ook noemt dezelfde geïnterviewde dat wanneer de begeleiding niet aanslaat bij de jongvolwassene, deze beschermd moet worden voor continue mislukkingen en het niet opdoen van succeservaringen.

1.3 Conclusie

Het verschil tussen uit- en doorstroom is dat doorstroom gaat over het krijgen van een andere vorm van begeleiding binnen ééndezelfde instelling. Uitstroom gaat over het verlaten van die instelling om wel of niet een andere vorm van begeleiding te krijgen. Uit de beschreven uitkomsten van de interviews is af te lezen dat er zowel veel raakvlakken als verschillen tussen beide instellingen zijn op de wijze waarop de instellingen hun cliënten begeleiden naar uit- en doorstroom. Wat naar voren komt is dat het in beide instellingen belangrijk wordt gevonden dat er gekeken wordt naar wat passend is bij de individuele jongvolwassene. In beide instellingen wordt in de begeleiding geanticipeerd op wat een jongvolwassene nodig heeft. Ook vinden beide geïnterviewden het belangrijk om te weten wat een jongvolwassene bezig houdt en daarbij aan te sluiten. Er moet kennis zijn van de belevingswereld van de jongvolwassene en diens ontwikkeling. Bij Compleet Mensenwerk wordt er in de begeleiding naar uit- en doorstroom gebruik gemaakt van een zelfredzaamheidmatrix. Bij Stichting Neos wordt gebruik gemaakt van de cursus 'Thuis in Zicht'. Opvallend in de begeleiding naar uit- en doorstroom van Stichting Neos is dat zij een financiële intake voeren en bij binnenkomst een verplichte screening afnemen bij de jongvolwassene op het gebied van werk en psychisch functioneren. Opvallend bij de begeleiding naar uit- en doorstroom bij Stichting Neos is dat de jongvolwassenen tijdens het traject al doorstromen naar het zelfstandig wonen met ambulante begeleiding. De duur van het traject bij Stichting Neos is vergeleken met Compleet Mensenwerk meer absoluut. Er zit een einddatum vast aan de duur van het traject, terwijl dit bij Compleet Mensenwerk niet zo is. De einddatum van het traject is meer afhankelijk van de ontwikkeling van de jongvolwassene.

Hoofdstuk 2

De beantwoording van deelvraag 2:

Wat zijn kenmerken van jongvolwassenen met psychiatrische problematiek waar rekening mee gehouden moet worden op het gebied van uit- en doorstroom?

2.1 Inleiding

‘Niet meer tussen schip en wal’ is de titel van een artikel uit GGzE Magazine, het tijdschrift dat GGzEindhoven uitbrengt. Volgens het artikel zijn jongvolwassenen vaak te oud voor de kinder- en jeugdpsychiatrie en te jong voor volwassenenpsychiatrie. Sinds september 2014 heeft de GGzE dan ook een adolescententeam dat jongvolwassenen poliklinisch behandelt. Daarnaast werken zij aan een uitbreiding van het behandelaanbod. Volgens psycholoog Jeroen Dewinter is het beter om te kijken naar de levensfase waarin een jongere zich bevindt, zodat een behandeling daarop aan kan sluiten. Dit, in tegenstelling tot wat toe nu toe bepalend was voor bij welk centrum een jongvolwassene in behandeling ging, namelijk: de leeftijd. De jongvolwassenen lopen vaak vast op meerdere levensgebieden, waarin de rode draad van de problematiek, volgens Dewinter, vaak zelfstandigheid is (GGzE, 2014).

2.2 Literatuurstudie

De literatuurstudie heeft plaatsgevonden over verschillende onderwerpen. Als eerste worden in paragraaf 2.1.1 verschillende definities van jongvolwassenheid omschreven. Hierop wordt in paragraaf 2.2.2 ingegaan op de jongvolwassenen in de psychiatrie in Nederland. In 2.2.3 wordt omschreven wat er bekend is over de hersenontwikkeling van jongvolwassenen. Ten slotte wordt ‘emerging adulthood’ omschreven zoals Arnett (2015) deze heeft beschreven in paragraaf 2.2.4.

2.2.1 Jongvolwassenheid

Wanneer er gezocht wordt op de definitie van jongvolwassenheid, worden er verschillende definities gevonden. Zo onderscheidt psycholoog Erikson, die zich veel heeft bezig gehouden met psychoanalyse, de jongvolwassenheid van de adolescentie. Volgens hem zijn er acht levensfasen. In deze fasen komt de adolescentie na de pubertijd en is identiteit hierbij een belangrijk onderwerp. Na de adolescentie komt jongvolwassenheid (Vos, 2002).

In het boek ‘Psychologie van de adolescentie’ wordt de adolescentie omschreven als een periode tussen de tien en rond de 25 jaar. Hierop volgt de volwassenheid. Volgens Slot & Aken (2010) kan er gesproken worden van de vroege adolescentie, de middenadolescentie en de late adolescentie. Hierbij wordt volgens hen minder naar de precieze leeftijd gekeken en richten zij zich meer op de fase die een jongvolwassene doorloopt.

In de jongvolwassenheid worden de belangrijkste lijnen voor de toekomst gelegd. Zo kan er gesproken worden over verschillende transitie volgens Aasve, Davia, Lacovou en Mencarini (2005). Deze transitie zijn de transitie van educatie naar loopbaan, van bij ouders wonen naar zelfstandig wonen, van single zijn naar het samenleven met partner en de transitie naar ouderschap. Ook in het onderzoek van MacDonald, Robert, Shildrick, Tracy, Webster, Simpson & Donald (2005) wordt er gefocust op zes verschillende transitie momenten, die deels overeenkomen met de bovengenoemde transitie. Zij noemen deze transitie momenten carrières; van-school-tot-werk carrières, familie carrières, huisvesting carrières, criminele carrières, drugsgebruik carrières en vrijetijdsbesteding carrières. Dit zijn de transitie waar jongvolwassenen mee te maken krijgen.

De RIBW AVV duidt de doelgroep jongvolwassenen aan als een specifieke doelgroep van mensen tussen de achttien en 25 jaar (RIBW AVV, z.d.). In dit onderzoek zal, zoals de RIBW AVV omschrijft, de leeftijd tussen de achttien en 25 jaar aangehouden worden voor de doelgroep van jongvolwassenen. Er is hiervoor gekozen, omdat zowel de RIBW AVV als Slot & Aken (2010) de maximale leeftijd van 25 jaar aanhouden en

het onderzoek daarnaast plaatsvindt binnen de RIBW AVV. Voor dit onderzoek wordt het van meerwaarde geacht om een duidelijk onderscheid te maken, aan de hand van de literatuur, tussen de begrippen adolescentie, jongvolwassenheid en volwassenheid. Het begrip jongvolwassenheid is hierboven gedefinieerd, maar ook de begrippen adolescentie en volwassenheid zullen meerdere keren terug komen in dit onderzoek. De adolescentie is de levensfase na de puberteit waarin identiteit een belangrijk onderwerp is. In dit onderzoek zal daarbij gesproken worden van de leeftijd van tien tot achttien jaar, die overeenkomt met de definitie van Slot & Aken. De volwassenheid is de levensfase na de jongvolwassenheid die rond de 25 jaar aantreedt. Volgens Arnett (2015) treedt de volwassenheid aan wanneer iemand aan de volgende criteria voldoet: eigen verantwoordelijkheid kunnen nemen, onafhankelijke keuzes kunnen maken en financieel onafhankelijk zijn. Over de ontwikkelingsfasen van Arnett zal later deze deelvraag geschreven worden.

2.2.2 Jongvolwassenen in de psychiatrie

De geestelijke gezondheidszorg voor boven de achttien jaar valt onder de Zorgverzekeringswet en wordt betaald door zorgverzekeraars. De leeftijd van achttien jaar wordt gezien als een vreemde grens voor de volwassenheid door het Kenniscentrum voor kinder- en jeugdpsychiatrie (2014), omdat veel kwetsbare jongeren van achttien jaar voor de wet volwassen zijn, maar nog niet zijn uitgerijpt wat betreft persoonlijkheid. Zoals in de volgende paragraaf omschreven zal worden, geeft zowel Mönks (2009), hoogleraar ontwikkelingspsychologie, als Adriaenssens (2011), onder andere kinder- en jeugdpsychiater, aan dat het brein van jongvolwassenen met de leeftijd van achttien nog niet volontwikkeld is. Dit maakt dat jongvolwassenen nog niet uitgerijpt kunnen zijn wat betreft persoonlijkheid. Jongvolwassenen hebben dan ook nog behoefte aan geestelijke gezondheidszorg waarin intensief wordt samengewerkt met gezin, opleiding en omgeving (Kenniscentrum kinder- en jeugdpsychiatrie, 2014). Verschillende GGZ-instellingen hebben een team dat specifiek aansluit op jongvolwassenen. Zo heeft de GGZEindhoven (GGZE) bijvoorbeeld een adolescententeam zoals omschreven in de inleiding. Hierbij wordt ook per cliënt bekeken of de betrokkenheid van ouders bij de behandeling gewenst is of niet (GGZE, 2014).

Volgens het onderzoek Nemesis, uitgevoerd door het Trimbos-instituut, komt het ontstaan van psychiatrische stoornissen bij jongvolwassenen twee keer zoveel voor als bij ouderen. Doordat jongvolwassenen een grotere kans hebben dat zij een psychiatrische stoornis krijgen, worden zij gezien als één van de risicogroepen als het gaat om het krijgen van een psychiatrische stoornis. Ook het ontstaan van middenstoornissen komt regelmatig voor bij jongvolwassenen (Vollebergh, et al., 2003). Volgens Stel (2011), senior-onderzoeker bij GGZ InGeest VUmc, bestaat, door vroegtijdige opsporing en behandeling van psychiatrische stoornissen, de grootste kans op genezing of kan een ernstig(er) beloop worden voorkomen. Bij volwassenen kan vaak pas echt gesproken worden van een stoornis conform de Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders (DSM). Tot die tijd is er vaak wel sprake van voorstadia van psychiatrische stoornissen. Hoe volwassener mensen worden, hoe stabielere deze stadia ook worden, waardoor er gesproken kan worden van een stoornis. Ook wordt door het Kenniscentrum kinder- en jeugdpsychiatrie (2014) genoemd dat in het beloop, van de al in de kindertijd aanwezige stoornis, aspecten van de stoornis kunnen veranderen. Dit maakt dat deze stoornissen makkelijker te diagnosticeren zijn bij jongvolwassenen en volwassenen. Dit maakt het ook belangrijk dat er bij jongvolwassenen goed en op tijd gediagnosticeerd wordt, omdat dit bij deze doelgroep ten eerste makkelijker is, omdat de voorstadia van psychiatrische stoornissen stabielere worden. Daarnaast is een vroege diagnose belangrijk, omdat dan de grootste kans bestaat op genezing of kan een ernstig(er) beloop voorkomen worden (Stel, 2011).

2.2.3 Hersenontwikkeling

Er is gekozen om verschillende perspectieven van verschillende onderzoeken te omschrijven om een beeld te krijgen van de hersenontwikkeling die plaatsvindt in de jongvolwassenheid en wat hierbij de

jongvolwassenen belangrijk is. Als eerste zullen een aantal feiten omtrent de hersenontwikkeling genoemd worden met de bijkomende aspecten wat betreft gedrag van jongvolwassenen.

Mönks (2009) schrijft in zijn boek 'Ontwikkelingspsychologie' dat de hersensystemen die met meer ingewikkelde processen te maken hebben, zoals planning en controle van het gedrag, meer tijd in beslag nemen. Deze gebieden bevinden zich in de frontale hersenkwab en bereiken pas in de late adolescentie, en volgens sommige onderzoekers zelfs pas in de opkomende volwassenheid, de volwassen omvang. Ook komen er in toenemende mate verbindingen tot stand tussen verschillende delen van de eigenlijke hersenen en tussen de hersenschors en oudere delen van de hersenen die onder de eigenlijke hersenen liggen. Zo blijkt uit onderzoek dat de frontale kwab in de loop van de adolescentie in de eigenlijke hersenen meer verbindingen vertoont met het limbische systeem die zich aan de rand van de hersenen bevinden. Deze delen van de hersenen hebben te maken met de verwerking van emoties.

Adriaenssens (2011) omschrijft dat de rijping van de hersenen meestal is voltrokken vanaf de leeftijd van twintig jaar. Dit maakt dat de eerste impulsieve gedachten de pas worden afgesneden door wijze gedachten. Rosen (2013), psycholoog gespecialiseerd op het gebied van technologie, omschrijft daarentegen dat de prefrontale cortex van jongvolwassenen nog niet volontwikkeld is. Deze ontwikkeld zich tot de leeftijd van 25-30 jaar. De prefrontale cortex is het hersengebied dat instaat voor het redeneren, het nemen van beslissingen en voor het multitasken. Het feit dat de prefrontale cortex nog niet volontwikkeld is, betekent dat jongvolwassenen sneller afgeleid worden dan volwassenen. Daarnaast kunnen zij minder goed redeneren en beslissingen nemen dan volwassenen. Andere kenmerken van jongvolwassenen die Rosen noemt, zijn dat jongvolwassenen minder slaap krijgen dan aanbevolen wordt door deskundigen. Rosen omschrijft dat jongvolwassenen amper zeven uur slaap krijgen per nacht, terwijl acht uur per nacht als aanbevolen wordt omschreven. De technologische activiteiten die aan de slaap zouden voorafgaan verminderen de aanmaak van het hormoon melatonine. Melatonine zorgt ervoor dat iemand slaperig wordt (Dost, 2011). Het licht van de technologische middelen wakkeren de alertheid aan waardoor jongvolwassenen moeilijker in slaap vallen. Rosen omschrijft grote percentages die aangeven dat jongvolwassenen veel gebruik maken van elektrische toestellen voordat zij gaan slapen. Mönks (2009) omschrijft het slaapttekort als gevolg van het feit dat de verhoogde afscheiding van melatonine later op de avond plaatsvindt, waardoor jongvolwassenen de slaap niet kunnen vatten. Deze latere afscheiding zou volgens Mönks als oorzaak kunnen hebben dat er meer geslachtshormonen aanwezig zijn, wat invloed heeft op de afscheiding van melatonine. Dit gebrek aan slaap speelt ook een rol wanneer jongvolwassenen minder doordachte beslissingen nemen volgens Mönks. Wat ook kenmerkend is voor jongvolwassenen is dat zij hun zelfbeeld meer bijsturen vanuit het perspectief van wat anderen van hen vinden (Crone, 2012).

2.2.4 Emerging adulthood

Volgens psycholoog Arnett (2015) is er een nieuwe ontwikkelingsfase tussen de adolescentie en de volwassenheid, namelijk "emerging adulthood," ofwel "opkomende volwassenheid." De laatste eeuw is het leven van mensen tussen de achttien en 29 jaar drastisch veranderd: mensen trouwen later, krijgen later kinderen en twintigers zijn nog vaak bezig met het zoeken naar zichzelf. In deze fase is de vrijheid groter, de controle door de ouders minder en zijn er meer mogelijkheden doordat de jongvolwassenen nu formeel volwassen zijn. De verantwoordelijkheden in vergelijking met de volwassenheid zijn minder groot. Arnett noemt vijf kenmerken voor deze ontwikkelingsfase:

1. Er is sprake van identiteitsonderzoek. Jongvolwassenen denken na over wie zij zijn en wie zij willen zijn. Verschillende mogelijkheden worden uitgeprobeerd, in het bijzonder omtrent liefde en werk. Zo noemt Arnett omtrent liefde de vraag die jongvolwassenen zichzelf stellen: 'Wie ben ik en wat voor persoon past bij mij als partner in het leven?' Op het gebied van werk stelt Arnett de volgende

vragen als voorbeeld: 'Waar ben ik goed in? Uit welk werk haal ik voldoening op de lange termijn? Wat zijn mijn kansen op een baan in een sector die bij me past?' Zowel op het gebied van liefde als op het gebied van werk wordt falen en teleurstelling ervaren, die maken dat jongvolwassenen zichzelf meer leren begrijpen.

2. Er is sprake van instabiliteit. Er wordt een plan voor de toekomst gemaakt, waarop vervolgens weer wordt teruggekomen. Op verschillende gebieden wordt er volgens Arnett geëxploreerd, zoals in de liefde, werk en educatie. Deze exploratie zorgt voor instabiliteit, die bijvoorbeeld in de vorm van meerdere verhuizingen naar voren kan komen. 'Er wordt gestart met een studie waarop blijkt dat dit toch niet de juiste studie is,' wordt door Arnett genoemd als voorbeeld.
3. In deze leeftijd wordt er door Arnett gesproken over 'self-focus.' Dit houdt in dat de jongvolwassene zijn eigen keuzes gaat maken, of het nu gaat om makkelijke of moeilijke keuzes. De ouders beslissen niet meer, maar de jongvolwassene gaat zelf zijn keuzes maken. De jongvolwassenen zijn meer op zichzelf gefocust, wat wordt omschreven door Arnett als normaal, gezond en tijdelijk. Jongvolwassenen gaan zichzelf beter begrijpen, wie ze zijn en wat ze willen voor de toekomst. Jongvolwassenen leren op eigen voeten te staan, voordat zij zich binden aan anderen, zoals in een relatie of aan werk.
4. Er is sprake van overgang. Gedurende deze fase voelen jongvolwassenen zich "in-between". Dit houdt in dat zij zich niet meer schalen onder de adolescenten, maar zich ook nog niet volwassen voelen. Arnett omschrijft dat jongvolwassenen zich volwassen achten wanneer zij voldoen aan de volgende drie criteria: eigen verantwoordelijkheid kunnen nemen, onafhankelijke keuzes kunnen maken en financieel onafhankelijk zijn.
5. Er is sprake van mogelijkheden en optimisme. De richting van iemands toekomst is nog niet zeker. Jongvolwassenen kijken naar de toekomst met een positieve blik volgens Arnett; jongvolwassenen zien zichzelf een goedbetaalde baan hebben waar zij voldoening uit halen, zijn getrouwd met hun "soulmate" en hebben gelukkige kinderen. Gedurende de jongvolwassenheid is het voor jongvolwassenen mogelijk om anders te gaan leven dan zoals zij geleefd hebben in hun kindertijd en adolescentie. De fase van de jongvolwassenheid is de fase waarin verandering mogelijk is. Dit komt doordat zij niet meer leven bij hun familie en nog geen nieuw netwerk, een relatie of verplichtingen hebben. De richting van iemands levens is nog dramatisch te veranderen.

2.3 De interviews

In deze paragraaf wordt aan de hand van de plaatsgevonden interviews van het veldexperiment, het jongvolwassenenteam en het volwassenenteam omschreven in paragraaf 2.3.1 wat kenmerken zijn van jongvolwassenen met psychiatrische problematiek. In paragraaf 2.3.2 is omschreven wat passende begeleiding is voor jongvolwassenen. Als laatste is in paragraaf 2.3.3 omschreven hoe de begeleiding van jongvolwassenen naar uit- en doorstroom eruit ziet. Deze gegevens zijn ook verwerkt in tabellen die te vinden zijn in bijlage 10.

2.3.1 Kenmerken jongvolwassenen met psychiatrische problematiek

Een begeleider vertelt dat de jongvolwassenen nog jong zijn en zich eigenlijk willen meten met leeftijdsgenootjes die normaal zijn. Dit leidt tot een innerlijke worsteling, waar de begeleiders vervolgens over in gesprek gaan met de jongvolwassene. Hieruit komt de innerlijke worsteling die jongvolwassenen met psychiatrische problematiek vaak hebben naar voren als kenmerkend is voor de doelgroep. Ook een andere begeleider vertelt dat de eigen grenzen worden ontdekt door middel van deze worsteling. Hier kan volgens deze begeleider heftige emotie bij komen kijken. Een begeleider vertelt dat jongvolwassenen nog wel eens "knallen", zij vertelt het volgende te bedoelen: 'Dan komt er iemand aan de deur die heel boos is of heel verdrietig is en die op moment echt even een moment nodig heeft om dat allemaal te uiten' (2.4.7). Deze jongvolwassene kan op dergelijke momenten zijn hulpvraag niet uitstellen en zit erg in de emotie.

Zowel deze begeleider als verschillende andere geïnterviewde begeleiders spreken over heftige emoties die kenmerkend zijn voor de jongvolwassenen met psychiatrische problematiek. Naast de innerlijke worsteling en heftige emoties is ook impulsiviteit een vaak genoemd kenmerk. Een begeleider noemt dat deze impulsiviteit terugkomt in het feit dat de jongvolwassenen gewoon eerst een heel aantal dingen proberen totdat ze iets vinden wat wel past.

Volgens een begeleider is het in de begeleiding aan jongvolwassenen met psychiatrische problematiek ook kenmerkend dat zij bezig zijn met opleidingsmogelijkheden en de begeleiders hen daarin motiveren en ondersteunen. Een andere begeleider vertelt dat school en werk lastige punten zijn bij jongvolwassenen met psychiatrische problematiek. Op het gebied van werk en school wordt er dus volgens verschillende geïnterviewden begeleiding geboden, wat dan ook als typerend wordt genoemd voor de begeleiding aan deze doelgroep. Een begeleider vertelt dat jongvolwassenen over het algemeen niet met financiën om kunnen gaan. Hij vertelt dat de helft van de jongvolwassenen van de Hoefweg bij bewindvoerders zit. Verder noemt deze begeleider dat het sociaal netwerk vaak beperkt is. Volgens hem is een netwerk opbouwen en onderhouden vaak lastig door sociale angst en durven jongvolwassenen met psychiatrische problematiek niet altijd ergens alleen heen te gaan. Deze begeleider vertelt ook dat hij merkt dat veel jongvolwassenen toch wel baat hebben bij een individueel appartement 'waar ze eigenlijk zelf in principe alles mogen doen en laten wat ze willen' (2.2.17). Een begeleider noemt het contact met ouders als een kenmerk van de doelgroep jongvolwassenen met psychiatrische problematiek. Een andere begeleider geeft aan dat er vaak veel gebeurd is op jonge leeftijd bij de jongvolwassenen met psychiatrische problematiek. Hij noemt hierbij ook dat er bij jongvolwassenen veel (groei) mogelijk is.

2.3.2 Passende begeleiding aan jongvolwassenen

Geduld en aansluiten bij de belevingswereld van de cliënt worden het meest genoemd als passend in de begeleiding aan jongvolwassenen. Ook noemt een begeleider het belangrijk dat een begeleider zich inleeft in de belevingswereld van een jongvolwassene. Een andere begeleider zegt hier het volgende over: 'En ik denk dat het belangrijk is met deze jongeren om ze de tijd te geven, dat ze dat proces in mogen gaan en dat te ontdekken' (2.5.4).

Een begeleider vertelt dat de begeleiding laagdrempelig moet zijn, waarbij hij benoemt dat ook werk laagdrempelig mag zijn waarbij jongvolwassenen ook fouten mogen maken. Een andere begeleider geeft mee dat begeleiders echt individueel per jongvolwassene moeten kijken wat nodig is voor die persoon. Hij benoemt hierin dat de één meer behoefte heeft aan extra begeleiding en de andere daar geen behoefte aan heeft. Een begeleider benoemt dat het als begeleider goed is nauw betrokken te zijn met werkgevers en stages zodat, indien nodig, het mogelijk is dat de begeleider inspringt zodat problemen met elkaar opgelost kunnen worden. Een andere begeleider noemt hierover ook dat hij school of werk wel terug ziet in de gesprekken met het UWV die er zijn. Ook vertellen andere begeleiders dat het belangrijk is om als mens structuur en regelmaat te hebben.

Een begeleider vertelt dat het niet altijd duidelijk is waar de grens ligt tussen welk gedrag bij een jongvolwassene hoort en welk gedrag typerend kan zijn voor een psychiatrische stoornis waar actie op moet worden ondernomen. Hiervoor is kennis nodig over de doelgroep. Zo noemt hij als voorbeeld: '(..) Waarom komt een jongere 's morgens moeilijk uit bed? Een jongere heeft veel meer slaap nodig. Of zijn gewoon vaker moe. Dat is gewoon een feit wat bij een jongere hoort' (1.1.31, 1.1.32). Hier zal later in de deelvraag meer over geschreven worden. Deze begeleider vertelt dat er intensiever begeleid wordt bij Changes, Stichting Neos. De begeleiders zien de jongvolwassenen meerdere malen per week. Dit hangt af van de fase waar iemand in zit in het traject. Ook noemt de begeleider het heel belangrijk te vinden om persoonlijk te blijven en dicht bij de jongvolwassene te staan in het traject. Een andere begeleider noemt het hebben van een duidelijk doel, vrijwilligheid en strikte regels als passende begeleiding voor

jongvolwassenen. Een begeleider vertelt dat jongvolwassenen nog een oriëntatieproces doorlopen wat hoort bij passende begeleiding aan jongvolwassenen. De begeleiding motiveert en ondersteunt hierbij. Een andere begeleider spreekt over zelfstandigheid. Hierbij vertelt hij het volgende: 'In de begeleiding merk je dat je met jongvolwassenen te maken hebt die dus in de fase zitten van: ik moet leren op mijn eigen benen te staan, leren volwassen worden. Die met vragen komen die horen bij die levensfase en dan is het per jongere wel verschillend hoever ze al in hun eigen ontwikkeling zijn in het volwassen worden' (2.4.4).

2.3.3 Begeleiding van jongvolwassenen naar uit- en doorstroom

De meest genoemde manieren van begeleiding naar uit- en doorstroom zijn begeleiden met een (haalbaar) doel en het voorbereiden op zelfstandig wonen en zelfstandigheid. Een begeleider vertelt: '(...) hier is het natuurlijk anders als in de grote buitenwereld. Door ze voor te bereiden op dat dit niet het normale leven is. Hier hebben ze altijd nog de mogelijkheid om ons te bellen of om naar de inloop te komen' (2.3.15). Het bespreekbaar maken van uit- en doorstroom en het afbouwen van begeleidingsmomenten wordt meerdere keren genoemd als een mogelijkheid in de begeleiding van jongvolwassenen naar uit- en doorstroom. Een andere begeleider noemt dat de jongvolwassenen zo min mogelijk begeleiding krijgen als nodig. 'Wij proberen wel echt bij jongeren individueel te bekijken van wat bij die jongere passend is,' zegt een begeleider (1.1.34). Hij vertelt hier nog over dat de wens van een jongere wel in het traject meegenomen kan worden. Het kan hierbij ook mogelijk zijn om te zoeken naar een passende woonplek met gerichte begeleiding voor een bepaalde problematiek. Hierbij benoemt deze begeleider ook dat het doel van het traject is dat jongvolwassenen zo zelfstandig mogelijk uitstromen op alle facetten. Een andere begeleider noemt dat het belangrijk is dat jongvolwassenen in de begeleiding naar uit- of doorstroom ook voorbereid worden op het feit dat zij minder geld te besteden zullen hebben. Hij noemt dat als een jongvolwassene al wat spaargeld heeft, dat een opstapje is naar een zelfstandige woning. De overgang naar een nieuwe woning moet dan ook zo klein mogelijk gemaakt worden volgens deze begeleider. 'Zo zelfstandig mogelijk' wordt genoemd als het doel van de begeleiding.

2.4 Het verband tussen de literatuur en de interviews

Een begeleider vertelt dat het niet altijd duidelijk is waar de grens ligt tussen welk gedrag bij een jongvolwassene hoort en welk gedrag typerend kan zijn voor een psychiatrische stoornis waar actie op moet worden ondernomen. Wanneer er gekeken wordt naar de kenmerken van jongvolwassenen, die naar voren gekomen zijn uit de literatuur en de interviews en naar de kenmerken van gedrag bij een psychiatrische stoornis, is het niet altijd duidelijk waar bepaald gedrag van jongvolwassenen vandaan komt. Er lijken overeenkomsten te zijn tussen deze kenmerken. Dit zal hieronder omschreven worden aan de hand van de kenmerken van een depressieve stoornis, die willekeurig als voorbeeld is genomen. Dit zal verduidelijken wat deze begeleider bedoelt met bovengenoemde grens. Volgens de DSM uit deze stoornis zich door verschillende kenmerken, waaronder vermoeidheid, verlies van energie en verhoogde prikkelbaarheid. Kenmerken van een depressieve stoornis die verder worden omschreven in de DSM staan in het boek 'Psychiatrie voor SPH' (Blanken C. , Clijsen, Garenfeld, te Paske, & van Piere, 2012). Wanneer deze kenmerken in verband worden gebracht met de kenmerken vanuit de literatuur zijn er een aantal kenmerken die al naar voren zijn gekomen uit de interviews en de literatuur. Een begeleider vertelt in het interview over de heftige emoties van jongvolwassenen. Volgens een andere begeleider hebben jongvolwassenen vaak een innerlijke worsteling, omdat zij zich eigenlijk willen meten met leeftijdgenootjes die normaal zijn. Arnett (2015) spreekt over identiteitsonderzoek gedurende de levensfase jongvolwassenheid. Waarbij jongvolwassenen gaan nadenken over wie zij zijn en wie zij willen zijn. Hierbij komt naar voren dat het jongvolwassenen kenmerkt dat zij vaak heftige emoties hebben, mede door innerlijke worsteling en identiteitsonderzoek, maar daarnaast kan dit ook een kenmerk zijn van een depressieve stoornis en daarbij horende verhoogde prikkelbaarheid. Verschillende geïnterviewde

begeleiders noemen dat regelmaat en structuur belangrijk zijn voor een mens. Zowel Mönks (2009) als Rosen (2013) schrijven over het feit dat jongvolwassenen minder zouden slapen dan wordt aanbevolen door deskundigen. Rosen noemt hierbij als reden dat de grote meerderheid van de jongvolwassenen een uur voordat zij gaan slapen bezig zijn met elektronische toestellen wat de alertheid aanwakkert en de afscheiding van melatonine verminderd. Het feit dat jongvolwassenen minder zouden slapen maakt dat er sprake kan zijn van moeheid en minder energie. Daarnaast kan dit ook een kenmerk zijn van een depressieve stoornis en daarbij behorende vermoeidheid en verlies van energie.

Wanneer er gekeken wordt naar de kenmerken van jongvolwassenen die genoemd zijn in de interviews, zij deze terug te zien in wat er in de literatuur geschreven wordt over de ontwikkelingsfasen die jongvolwassenen doorgaan gedurende deze levensfase. Jongvolwassenen zijn op zoek naar zichzelf. Psycholoog Arnett (2015) noemt 'instabiliteit' als één van de kenmerken van deze ontwikkelingsfase, die aansluit bij het veel genoemde kenmerk impulsiviteit en veel willen in de interviews. De instabiliteit staat voor het exploreren op met name de gebieden van liefde, werk en educatie, waarbij iedere keer het plan voor de toekomst van de jongvolwassenen aangepast kan worden. Ook staat de jongvolwassene nog aan het begin van het leven en kunnen zij naar de toekomst kijken, er is sprake van mogelijkheden en optimisme volgens Arnett. Dit is ook een kenmerk van jongvolwassenen met psychiatrische problematiek volgens de geïnterviewde begeleiders. Hieruit is op te maken dat jongvolwassenen de mogelijkheid hebben om impulsief te zijn en te exploreren, omdat zij in deze fase nog de mogelijkheden en het optimisme hebben om de richting van hun leven drastisch te veranderen.

Zoals Mönks (2009) omschrijft is de frontale kwab van jongvolwassenen vaak net wel of net niet volontwikkeld. De mening van verschillende onderzoekers is hierover verdeeld. Deze frontale kwab zorgt voor controle over het eigen gedrag en maakt plannen mogelijk. Dit gegeven sluit aan bij het feit dat jongvolwassenen meer eigen beslissingen gaan nemen en hierbij kijken naar de toekomst. Ondanks dat deze keuzes niet altijd de goede blijken volgens Arnett, exploreren zij wel veel gedurende de jongvolwassenheid. Dit lijkt een typisch kenmerk van jongvolwassenen te zijn waarop ingespeeld moet worden in de begeleiding naar uit- en doorstroom van jongvolwassenen, wat ook wordt genoemd door de geïnterviewden in de vorm van nauw betrokken zijn bij werk en stages, oriënteren en het kijken naar opleidingsmogelijkheden.

Arnett (2015) noemt ook 'identiteitsonderzoek' als één van de ontwikkelingsfasen. Wat de geïnterviewden meerdere keren aangaven is dat jongvolwassenen met psychiatrische problematiek worstelen met het ontdekken van hun ziekte en de bijbehorende persoonlijke grenzen. Het feit dat de ziekte die deze jongvolwassenen hebben hen kan belemmeren in wie zij willen zijn, maakt dat er een worsteling ontstaat waarbij heftige emoties kunnen komen kijken. Deze belemmering maakt dat het identiteitsonderzoek dat plaatsvindt in de levensfase van jongvolwassenheid niet optimaal kan plaatsvinden, omdat zij vaak niet kunnen zijn wie zij willen zijn. Daarnaast speelt identiteitsonderzoek ook op de gebieden van liefde en werk, waarbij zij ook belemmerd kunnen worden door psychiatrische problematiek. Zo wordt door geïnterviewden dan ook aangegeven dat een beperkt sociaal netwerk kenmerkend is voor jongvolwassenen met psychiatrische problematiek. Crone (2012) omschrijft dat jongvolwassenen hun zelfbeeld bijsturen vanuit het perspectief van wat anderen van hen vinden. Dit maakt dat het lastig lijkt om een realistisch zelfbeeld te hebben als jongvolwassene met een klein sociaal netwerk. Aangezien volgens Arnett de jongvolwassenheid draait om exploreren en het maken van eigen keuzes, kan het feit dat de hersenen nog niet volontwikkeld zijn en het feit dat er een tekort aan slaap kan zijn, maken dat het exploreren en het maken van keuzes niet altijd even makkelijk is voor jongvolwassenen. Dit kan maken dat het onderzoeken van de eigen identiteit lastig is, jongvolwassenen zeer instabiel zijn, ondoordachte keuzes maken en het plan van de toekomst vaak aanpassen.

Deze instabiliteit en het zoeken naar de identiteit maakt dat het voor de begeleiding belangrijk is om laagdrempelig te zijn, geduld te hebben, aan te sluiten bij de belevingswereld van de jongvolwassene, structuur te geven en individueel te kijken. De zelfstandigheid die door zowel psycholoog Dewinter (2014) als door verschillende begeleiders als grote lijn wordt genoemd van de begeleiding op verschillende levensgebieden, sluit ook aan bij de ontwikkelingsfase self-focus die door Arnett (2015) wordt aangehaald. Jongvolwassenen gaan eigen keuzes maken en leren om op eigen benen te staan. Gedurende de transities worden de belangrijkste lijnen voor de toekomst gelegd volgens Aasve et al. (2005). Deze kenmerken komen volgens de geïnterviewde begeleiders terug in het werken met doelen, het afbouwen van begeleidingsmomenten en het voorbereiden van jongvolwassenen op zelfstandig wonen. Hierbij wordt individueel gekeken en wordt het onderwerp uit- en doorstroom regelmatig besproken met de jongvolwassene. In de begeleiding wordt naar alle leefgebieden gekeken in de begeleiding naar uit- en doorstroom.

2.5 Conclusie

Wat zijn kenmerken van jongvolwassenen met psychiatrische problematiek waar rekening mee gehouden moet worden op het gebied van uit- en doorstroom?

Kenmerken van jongvolwassenen met psychiatrische problematiek waar rekening mee gehouden moet worden op het gebied van uit- en doorstroom zijn de impulsiviteit van de jongvolwassenen, heftige emoties, het exploreren, het hebben van mogelijkheden en een toekomst, het identiteitsonderzoek dat plaatsvindt gedurende deze levensfase, de instabiliteit en de opkomende zelfstandigheid.

De grens tussen de kenmerken van gedrag van jongvolwassenen en kenmerken van gedrag behorende bij een psychiatrische problematiek kan dun zijn. Dit maakt dat het voor begeleiders niet altijd duidelijk kan zijn waar bepaald gedrag van jongvolwassenen vandaan komt. Om deze reden is kennis over jongvolwassenen belangrijk is om te bezitten als begeleider. Arnett (2015) omschrijft dat exploreren en het zien van mogelijkheden en optimisme aansluiten bij de levensfase van de jongvolwassenheid. De impulsiviteit van jongvolwassenen lijkt aan te sluiten bij het kenmerk dat Arnett noemt: jongvolwassenen hebben nog de mogelijkheden en het optimisme om de richting van hun leven drastisch te veranderen. Hierbij komt het exploreren en het maken van eigen keuzes naar voren.

Jongvolwassenen met psychiatrische problematiek worstelen vaak met het ontdekken van hun ziekte en de bijkomende persoonlijke grenzen. Dit kan het identiteitsonderzoek, dat volgens Arnett plaatsvindt, belemmeren, omdat jongvolwassenen door hun psychiatrische problematiek niet kunnen zijn, wie zij willen zijn. Dit kan heftige emoties tot gevolg hebben. Doordat het identiteitsonderzoek belemmerd wordt, kunnen jongvolwassenen ook belemmerd worden op de gebieden van liefde en werk. Ook is het sociale netwerk van jongvolwassenen met psychiatrische problematiek vaak beperkt.

Deze instabiliteit en het zoeken naar de identiteit maakt dat het voor de begeleiding belangrijk is om laagdrempelig te zijn, geduld te hebben, aan te sluiten bij de belevingswereld van de jongvolwassene, structuur te geven en individueel te kijken. Ook komt de zelfstandigheid van jongvolwassenen naar voren waarbij zij eigen keuzes maken en zelfstandig leren te zijn. In deze levensfase worden de belangrijkste lijnen voor de toekomst gelegd, wat terugkomt in het werken met doelen, het afbouwen van begeleidingsmomenten en het voorbereiden van jongvolwassenen op zelfstandig wonen. Hierbij wordt individueel gekeken en is het onderwerp uit- en doorstroom onderwerp van gesprek. In de begeleiding naar uit- en doorstroom wordt gekeken naar alle leefgebieden.

Hoofdstuk 3

De beantwoording van deelvraag 3:

Welke vaardigheden moeten jongvolwassenen bezitten om uit- of door te kunnen stromen naar Beschermd wonen voor volwassenen, Centraal wonen, Begeleid Zelfstandig wonen of zelfstandig wonen?

In deze deelvraag wordt nader beschreven welke vaardigheden jongvolwassenen moeten bezitten om uit- of door te stromen naar verschillende woonvormen, namelijk: Beschermd wonen voor volwassenen (BW), Centraal wonen (CW), Begeleid Zelfstandig wonen (BZW) en zelfstandig wonen zonder enige begeleiding. In paragraaf 3.1 is omschreven welke vaardigheden voor elke woonvorm van belang zijn voor de jongvolwassenen om te bezitten. In deze paragraaf worden ook de door de jongvolwassenen van de Hoefweg ingevuld enquêtes meegenomen in de omschrijving van de te bezitten vaardigheden voor elke woonvorm. Als laatste zal er een conclusie geschreven worden aan de hand van de verkregen informatie die antwoord geeft op de deelvraag in paragraaf 3.3.

3.1 Vaardigheden voor uit- of doorstroom

Om te kunnen beschrijven welke vaardigheden benodigd zijn voor jongvolwassenen om door- of uit te kunnen stromen naar een andere woonvorm, hebben er interviews plaatsgevonden binnen het jongvolwassenenteam en het volwassenenteam van de RIBW AVV. Hen is hierbij gevraagd te benoemen welke vaardigheden zij nodig achten voor de verschillende woonvormen, namelijk Beschermd wonen (BW), Centraal wonen (CW), Begeleid Zelfstandig wonen (BZW) en zelfstandig wonen.

In de volgende paragrafen zullen deze vaardigheden geordend worden per type woonvorm en per team. Zo kunnen er conclusies getrokken worden per woonvorm en per team. Het wordt belangrijk geacht deze vaardigheden per team te analyseren om de reden dat er verschil kan zitten in de verwachtingen van vaardigheden tussen beide teams en het als een meerwaarde wordt gezien deze verschillen te kunnen herkennen. Dit verschil zal in elke paragraaf dan ook omschreven worden. Het is in alle paragrafen van belang om mee te nemen dat er meer begeleiders van het volwassenenteam hebben deelgenomen aan de interviews dan het aantal begeleiders van het jongvolwassenenteam. Er zijn tien begeleiders van het volwassenenteam geïnterviewd en vijf begeleiders van het jongvolwassenenteam.

3.2.1 Vaardigheden voor doorstroom naar Beschermd wonen

Jongvolwassenenteam

In tabel 4, die te vinden is in bijlage 10, zijn de verkregen gegevens van de interviews met de vijf begeleiders van het jongvolwassenenteam geordend. De begeleiders van het team jongvolwassenen lijken het enigszins eens met elkaar te zijn omtrent de benodigde vaardigheden voor Beschermd wonen. Wat opvalt is dat op elk levensgebied nog veel te leren is en er weinig vereisten genoemd zijn wat betreft vaardigheden. De vereisten die wel genoemd zijn, zijn dat de lichamelijke gesteldheid in orde moet zijn, cliënten overzicht moeten hebben in hun financiën en de zelfverzorging zelfstandig kunnen uitvoeren. Verder wordt er gesproken van een “beetje” zelfstandigheid en “een vorm van” dagbesteding. De woorden die voor deze vaardigheden zijn gekozen door de geïnterviewde personen, lijken te suggereren dat hier geen concrete vaardigheid aanwezig hoeft te zijn. Ook worden er meer vaardigheden aangegeven die nog te leren zijn bij BW voor volwassenen dan vaardigheden die jongvolwassenen moeten bezitten om BW te kunnen wonen. De enige discrepantie die hierin is aan te treffen, is dat er gesproken wordt over het feit dat cliënten zelfstandig zelfverzorging moeten kunnen uitvoeren, terwijl daarentegen ook wordt gesproken over de mogelijkheid van het leren van persoonlijke verzorging bij BW.

Volwassenenteam

In tabel 5, die te vinden is in bijlage 10, zijn de verkregen gegevens van de interviews met de tien begeleiders van het volwassenenteam geordend. Begeleiders van het volwassenenteam hebben overduidelijk meer te bezitten en te leren vaardigheden genoemd dan de begeleiders van het jongvolwassenenteam. Wanneer gekeken wordt naar de genoemde algemene vaardigheden, wordt duidelijk dat veel vaardigheden te koppelen zijn aan het feit dat BW locaties vaak groepslocaties zijn. Hierdoor zijn er vaardigheden nodig als sociale vaardigheden, zich houden aan afspraken en huisregels en open staan voor wonen in een groep. Bij BW kunnen cliënten leren om de hulpvraag uit te stellen, alleen te zijn en daarnaast alle overige vaardigheden. Wel is er een discrepantie uit de interviews gebleken over of jongvolwassenen moeten kunnen aangeven waar ze hulp bij nodig hebben en moeten accepteren dat de begeleiders zaken overnemen indien nodig. Dit zijn genoemde te bezitten vaardigheden voor BW, maar deze vaardigheden worden ook genoemd als nog te leren. Dit komt naar voren in de fragmenten waarin wordt genoemd dat jongvolwassenen kunnen leren open te zijn, maar begeleiding daarnaast moeten accepteren en in de genoemde vaardigheid dat jongvolwassenen kunnen leren om zelf op begeleiders af te stappen, maar de te bezitten vaardigheid dat jongvolwassenen het zelf kunnen aangeven als het niet goed gaat.

Op het gebied van wonen wordt het in een groep kunnen wonen maar liefst vijf keer genoemd en daarnaast wordt genoemd dat het niet veroorzaken van overlast en het zich kunnen houden aan regels te bezitten vaardigheden zijn. Ondanks dat hierbij vooral de praktische vaardigheden genoemd worden als nog te leren, waaronder koken, wordt van jongvolwassenen wel verwacht dat zij het huis toonbaar kunnen houden en de basis beheeren. Ook is koken genoemd als een benodigde vaardigheid.

Wanneer er gekeken wordt naar de levensgebieden werken en leren wordt genoemd dat cliënten moeten participeren en een basis moeten hebben op het gebied van opleiding, werk of dagbesteding. Wat betreft werken worden de mogelijkheden uitgezocht, wordt dagbesteding ingezet als opstap naar werk en wordt er gezocht naar werk op niveau. Wat betreft leren kunnen mogelijkheden uitgezocht worden en kan er uitgetoetst worden. Zowel op het gebied van werk als het op gebied van leren wordt door vijf verschillende begeleiders genoemd dat er geen eis is.

Binnen het levensgebied recreëren lijken er verschillende opvattingen te zijn. Drie keer wordt genoemd dat jongvolwassenen zelf de vrije tijd moeten kunnen indelen, waarop vier begeleiders benoemen dat jongvolwassenen dit kunnen leren bij BW. Hierover lijkt geen eenduidig beeld. Ook binnen het levensgebied gezondheid bestaan uiteenlopende opvattingen. Zo wordt genoemd dat openheid om begeleiding te accepteren op het gebied van gezondheid aanwezig moet zijn bij jongvolwassenen, maar wordt ook benoemd dat zij dit kunnen leren bij BW. Daarnaast wordt aangegeven dat jongvolwassenen zelfstandig moeten kunnen zorgen voor medicatie, maar wordt ook genoemd dat zij dit kunnen leren bij de BW. Ook hier lijkt geen eenduidig beeld. Wel zijn het zicht hebben op het eigen functioneren en zelfstandig voor de eigen gezondheid zorgen vaardigheden die alleen als te bezitten te worden genoemd en niet als nog te leren.

Op het gebied van persoonlijke zelfzorg wordt in veelvoud aangegeven dat jongvolwassenen nog kunnen leren om zelfstandig te functioneren op het gebied van financiën en persoonlijke zelfzorg. Desondanks is er ook een enkeling die aangeeft dat jongvolwassenen voor zichzelf moeten kunnen zorgen, aan te spreken zijn om te douchen, de tanden poetsen, zichzelf aankleden en dat de financiën geregeld zijn.

Binnen de levensgebieden relaties en zingeving wordt aangegeven dat er geen eisen zijn. Het is fijn als iemand een relatie heeft en als hier afspraken over gemaakt kunnen worden. Daarnaast zou bij BW het netwerk uitgebreid kunnen worden. Zingeving kan vrij worden ingevuld door de cliënt zelf en wordt verwacht dat cliënten respectvol omgaan met zingeving. Daarnaast kan gezocht worden naar de passie van cliënten.

Resultaten enquêtes

De jongvolwassenen die de enquête hebben ingevuld lijken verschillende behoeften te hebben wat betreft begeleiding. Dit is te concluderen uit het feit dat de jongvolwassenen zeer verschillende antwoorden hebben ingevuld op de verschillende levensgebieden. Zo worden er zeer verschillende antwoorden gegeven op het gebied van wonen, werken, persoonlijke zelfzorg, het aangaan en onderhouden van vriendschappen, relaties en contact met familie. Bij alle genoemde levensgebieden wordt door een jongvolwassene aangegeven dat hij nooit begeleiding nodig heeft op de bovenstaande gebieden. Door een andere jongvolwassene wordt hierbij aangegeven dat hij altijd tot drie keer in de week begeleiding nodig heeft op de levensgebieden. Toch zijn er verschillende levensgebieden waar zij het (redelijk) eens zijn over de hoeveelheid begeleiding die zij nodig hebben. Hierbij gaat het om de overige levensgebieden: leren, vrije tijd, gezondheid, persoonlijke zelfzorg, goed omgaan met geld en zingeving. Zo hebben de jongvolwassenen veel behoefte aan begeleiding op het gebied van leren. Op dit gebied geven zij aan altijd tot drie keer in de week begeleiding nodig te hebben. Ook vrije tijd is een levensgebied waar vaak begeleiding bij nodig is, namelijk één tot drie keer in de week. Over het hebben van gesprekken met begeleiders of psychiater indien nodig en het innemen van medicatie hebben zij overeenkomende behoefte, hier is drie keer in de week begeleiding bij nodig. Wat betreft persoonlijke zelfzorg wordt er nooit begeleiding nodig geacht door de jongvolwassenen. Goed omgaan met geld is een onderwerp waar de jongvolwassenen hulp bij nodig hebben, namelijk één keer in de week tot één keer in de maand. Als laatste is zingeving een minder besproken onderwerp met de begeleiding. Een jongvolwassene geeft aan hier nooit begeleiding bij nodig te hebben, de ander geeft hier één keer in de twee weken aan. De jongvolwassenen geven aan op de Hoefweg te hebben geleerd om hulp te vragen, beter om te gaan met geld en opener te worden. Ook is aangegeven dat er is geleerd om het huishouden te runnen, te plannen, afspraken te maken en een studie vol te houden.

3.2.2 Vaardigheden voor doorstroom naar Centraal wonen

Jongvolwassenenteam

In tabel 6, die te vinden is in bijlage 10, zijn de verkregen gegevens van de interviews met de vijf begeleiders van het jongvolwassenenteam geordend. De begeleiders van het jongvolwassenenteam noemen dat jongvolwassenen voor CW een stuk zelfstandiger moeten zijn, waar bij hoort dat zij niet dagelijks meer begeleiding nodig hebben, stabiel zijn en leven, minder moeite hebben met levensgebieden en structuur hebben. Echter wordt hierbij ook genoemd dat er nog geen volledige zelfstandigheid aanwezig hoeft te zijn en basisdingen nog geleerd kunnen worden. Bij de te bezitten vaardigheden wordt ook het runnen van het huishouden en zelfstandig op kunnen staan genoemd. Daarnaast wordt dagbesteding als belangrijk ervaren en moet er dan ook sprake zijn van een “beetje” dagbesteding, werk, vrijwilligerswerk of studie. Ook moet er overzicht zijn in de financiën en moet er een sociaal netwerk aanwezig zijn.

3.2.3 Vaardigheden voor doorstroom naar Begeleid Zelfstandig wonen

Jongvolwassenenteam

In tabel 6, die te vinden is in bijlage 10, zijn de verkregen gegevens van de interviews met de vijf begeleiders van het jongvolwassenenteam geordend. De begeleiders van het jongvolwassenenteam noemen voor BZW een stuk meer te bezitten vaardigheden dan bij BW en CW. Zo moeten jongvolwassenen de hulpvraag uit kunnen stellen, de basisvaardigheden bezitten en een vaste structuur hebben. Wel mogen jongvolwassenen nog een hulpvraag hebben, een groei kunnen doormaken, kunnen zij werken aan hun zelfvertrouwen en weerbaarder worden voor de buitenwereld. Op het gebied van wonen worden alleen te bezitten vaardigheden genoemd. Zo moet een jongvolwassene een huishouden kunnen runnen, waar koken, schoonmaken en de huur betalen onder vallen. Werk,

dagbesteding, vrijwilligerswerk of studie is belangrijk om te hebben, maar hoeft niet per se. Het liefste zien de begeleiders de jongvolwassenen nog studeren. Vrijtijdsbesteding moet aanwezig zijn en vrije tijd indelen moeten jongvolwassenen kunnen wanneer zij BZW wonen.

Wat betreft gezondheid, zijn jongvolwassenen zelf verantwoordelijk voor de medicatie, maar het herinneren aan het innemen van medicatie door de begeleiding is ook mogelijk. Verder moeten jongvolwassenen goed voor zichzelf kunnen zorgen, niet stinken, de vaste lasten betalen en de administratie op orde hebben. Echter wordt er ook gesproken over begeleiding bij de financiën en persoonlijke zelfzorg. Hier lijkt een discrepantie te bestaan tussen genoemde te bezitten vaardigheden door verschillende begeleiders.

Op het gebied van relaties en zingeving wordt genoemd dat een sociaal netwerk belangrijk is en daarnaast de begeleiding kan helpen bij het omgaan met (problemen en) relaties. Verder kunnen zingevingsvragen opgepakt worden, maar hierbij wordt ook benoemd dat er geen richtlijn is.

Volwassenenteam

In tabel 7, die te vinden is in bijlage 10, zijn de verkregen gegevens van de interviews met de tien begeleiders van het volwassenenteam geordend. De geïnterviewde begeleiders van het volwassenenteam noemen veel verschillende algemene vaardigheden die jongvolwassenen moeten bezitten voor BZW, waaronder: verantwoordelijkheid, meer zelfstandig zijn, alleen kunnen zijn, met minder begeleiding kunnen, zelf oplossend vermogen hebben en hulp kunnen vragen. Ook wordt genoemd dat de vaardigheden op het gebied van wonen, gezondheid en persoonlijke zelfzorg het belangrijkste zijn. Wel wordt hierbij ook benadrukt dat jongvolwassenen zich nog verder kunnen ontwikkelen op alle levensgebieden bij BZW.

De vaardigheden die worden genoemd op het gebied van wonen hebben allen veel te maken met de vaardigheid huishouden runnen, die ook door veel begeleiders wordt genoemd als een belangrijke vaardigheid. Zo wordt er gesproken over: stabiliteit, vaste lasten betalen, boodschappen doen, koken, structuur, dingen weg kunnen gooien, geen overlast veroorzaken en alleen kunnen wonen. Desondanks worden koken en het huishouden runnen ook door meerdere begeleiders genoemd als nog te leren vaardigheden.

Op het gebied van werk is er meer discrepantie. Hierbij wordt genoemd dat werk gezocht of gevonden moet worden. Volgens een begeleider is het beter als iemand iets te doen heeft. Verder wordt genoemd dat een uitkering of werk bijdraagt aan het hebben van structuur en stabiliteit en jongvolwassenen zich aan afspraken moeten kunnen houden. Ook wordt genoemd dat er onderzocht kan worden welke mogelijkheid tot werk er is, kan geholpen worden met het opstarten van werk, wordt gekeken waar iemand voldoening uit haalt, wordt er gewerkt aan structuur en aan of iemand in staat is om naar zijn werk toe te gaan.

Daarentegen zijn er ook begeleiders die noemen dat er geen eis zou zijn op het gebied van werk.

Op het gebied van leren wordt gesproken van structuur door studie en het feit dat het belangrijk is om iets te doen te hebben. Echter is er op het gebied van een opleiding volgens de begeleiders nog veel te leren wat betreft vaardigheden. Er is geen eis, het onderzoeken van de mogelijkheid tot leren wordt meerdere keren genoemd en daarnaast wordt gekeken waar een jongvolwassene voldoening uithaalt en of een jongvolwassene in staat is om naar een opleiding toe te gaan.

Vaardigheden die worden genoemd op het gebied van recreëren zijn vrije tijd in kunnen delen en het feit dat recreëren belangrijk is. Vrije tijd indelen wordt daarentegen door een even aantal begeleiders genoemd als een vaardigheid die nog te leren is. Vrije tijd kan nog opgestart worden bij BZW, waarbij ook gekeken kan worden waar een jongvolwassene zijn voldoening uit haalt en of hij in staat is om naar vrijetijdsbesteding te gaan.

Gezondheid wordt genoemd als vaardigheid waar jongvolwassenen bij BZW zelf verantwoordelijk voor zijn. Een jongvolwassene moet de eigen gezondheid in de hand hebben en medicatietrouw zijn. Wel wordt hierin ook aangegeven dat het ophalen en uitzetten van medicatie geleerd kan worden.

Op het gebied van persoonlijke zelfzorg wordt genoemd dat een jongvolwassene zijn eigen financiën op orde kan houden en hier meer zelfstandig in is. Wat betreft zelfzorg is een jongvolwassene zelf verantwoordelijk en kan hij deze zelfstandig hanteren. Dit houdt onder andere in: zelf medicatie innemen, kunnen aankleden, tanden poetsen, de was doen en openheid om hierin eventuele begeleiding in te ontvangen. Toch wordt ook benoemd dat er nog geleerd kan worden op zowel het gebied van financiën als op het gebied van zelfzorg.

Vaardigheden die nodig worden geacht op het gebied van relaties zijn het hebben van een (stabiel) sociaal netwerk of vangnet en contact kunnen aangaan. Hierbij kan volgens verschillende begeleiders gedurende BZW nog een sociaal netwerk opgebouwd worden en kunnen voorzieningen ingezet worden als vangnet. Wat betreft zingeving kan onderzocht worden welke mogelijkheden er zijn en kan dit opgepakt worden in de begeleiding. De jongvolwassene is hier zelf verantwoordelijk voor.

Resultaten enquêtes

De jongvolwassenen schrijven dat zij bij BZW volgens zichzelf beter moeten kunnen plannen, structuur moeten leren aanhouden en sociale contacten durven aangaan. Ook wordt hierin benoemd dat ze het huishouden moeten kunnen runnen, financiën op orde moeten zijn, er tijdsbesteding moet zijn, dat zij structuur hebben, kunnen koken en persoonlijke zelfzorg kunnen uitvoeren. Uit de beide enquêtes blijkt dat de hoeveelheid aan begeleiding die de jongvolwassenen noemen nog nodig achten bij BZW redelijk overeenkomen met elkaar. Zo is aangegeven dat wonen, werken en leren de levensgebieden zijn waarbij nog de meeste begeleiding nodig mag zijn, namelijk: één keer in de week tot drie keer in de week. De overige levensgebieden, vrije tijd, gezondheid, persoonlijke zelfzorg, goed omgaan met geld, het aangaan van en onderhouden van vriendschappen, relaties en contact met familie en zingeving, zijn gebieden waar minder vaak begeleiding op nodig mag zijn volgens de jongvolwassenen. Zij geven aan dat hier één keer in de week tot één keer in de maand begeleiding bij nodig mag zijn. Hieruit is te concluderen dat de vaardigheden op deze gebieden meer aanwezig moeten zijn dan de vaardigheden op de gebieden van wonen, werken en leren.

3.2.4 Vaardigheden voor doorstroom naar zelfstandig wonen

Jongvolwassenenteam

In tabel 9, die te vinden is in bijlage 10, zijn de verkregen gegevens van de interviews met de vijf begeleiders van het jongvolwassenenteam geordend. Wanneer er wordt gevraagd naar de te bezitten vaardigheden voor zelfstandig wonen, noemen de begeleiders van het team jongvolwassenen alleen vaardigheden die aanwezig moeten zijn. Wat betreft algemene vaardigheden worden zonder begeleiding kunnen, hulpvragen kunnen uitstellen en overzicht hebben op alle levensgebieden genoemd. Daarnaast worden de levensgebieden wonen, financiën en dagbesteding als belangrijkste levensgebieden gezien. Op het gebied van wonen worden vaardigheden genoemd die te maken hebben met het runnen van het huishouden, waaronder vallen: het huis leefbaar houden, basisvaardigheden, koken, boodschappen doen, afwassen en opruimen. Er wordt door de geïnterviewden verwacht dat er een inkomen is en een dagbesteding. Ook moet een jongvolwassene om kunnen gaan met financiën, belasting betalen en de administratie op orde hebben. Jongvolwassenen moeten tijdig naar de dokter of huisarts gaan indien nodig, zichzelf goed verzorgen en een gezonde levensstijl hebben. Als laatste wordt een jongvolwassene in staat geacht een goed sociaal netwerk te hebben en deze in te kunnen zetten.

Volwassenenteam

In tabel 10, die te vinden is in bijlage 10, zijn de verkregen gegevens van de interviews met de tien begeleiders van het volwassenenteam geordend. Deze gegevens gaan over de benodigde vaardigheden voor zelfstandig wonen. Ook het volwassenenteam benoemd alleen te bezitten vaardigheden om zelfstandig te kunnen wonen. Hulp kunnen vragen en zelf oplossend vermogen zijn vaak genoemde vaardigheden. Hiernaast zijn de vaardigheden verantwoordelijkheid, inschatten wanneer het wel of niet goed gaat, zelfstandig kunnen, stabiliteit, hulpvraag uitstellen, verder ontwikkelen, mogelijkheden hebben en voorbereid zijn genoemd door de begeleiders uit het volwassenenteam. Allen vaardigheden die te maken hebben met het zelf oplossend vermogen en hulp kunnen vragen. Wat betreft wonen moeten jongvolwassenen het huishouden kunnen runnen. Hierbij worden de vaardigheden geen overlast veroorzaken en huur betalen genoemd. Op de gebieden werken, leren en recreëren wordt genoemd dat er een dergelijke dagbesteding aanwezig moet zijn en een inkomen. Verder moet een jongvolwassene iets doen waar hij blij van wordt, volgens een begeleider. Eigen verantwoordelijkheid voor de gezondheid, persoonlijke zelfzorg en financiën zijn vaardigheden die genoemd worden bij de levensgebieden gezondheid en persoonlijke zelfzorg. Als laatste is het van belang dat er een sociaal netwerk is en dat een jongvolwassene hier ook hulp aan kan vragen. Ook moet een jongvolwassene de weg weten naar het sociaal team of andere adressen om hulp te kunnen vragen.

Resultaten enquêtes

Vaardigheden die door de jongvolwassenen worden genoemd als vaardigheden die zij moeten bezitten om zelfstandig te gaan wonen zijn bellen, huishouden, tijdsbesteding, planning, structuur, koken en zelfverzorging. De jongvolwassenen zouden een eigen woning willen hebben. Daarnaast zou een jongvolwassene een inkomen willen hebben die hem voorziet in de dingen die hij nodig heeft. Ook zou eventueel een partner in beeld kunnen zijn. Een andere jongvolwassene geeft aan op zichzelf te willen wonen, op school te willen zitten, contacten te willen hebben en dat alle dagelijkse vaardigheden goed gaan.

3.3 Conclusie

Concluderend, voor elke woonvorm zijn verschillende vaardigheden nodig om te bezitten volgens zowel het volwassenenteam als het jongvolwassenenteam. Echter bestaat er over verschillende levensgebieden ook discrepantie, zowel binnen de teams als tussen de teams. Dit maakt het niet mogelijk om een eenduidige lijn te trekken wat betreft alle te bezitten vaardigheden. Wat hierin wel mogelijk is, is om per woonvorm een grove lijn te trekken voor vaardigheden die aanwezig worden geacht. Zo kan er bij Beschermd wonen nog veel geleerd worden door de hoge frequentie aan begeleiding. Daarnaast is het voor de jongvolwassene mogelijk om aan persoonlijke doelen te werken op verschillende levensgebieden. Er wordt dan ook individueel gekeken naar de behoefte van de jongvolwassene. Bij Centraal wonen hoeft volledige zelfstandigheid niet aanwezig te zijn, maar wordt er wel meer zelfstandigheid vereist dan bij BW. Jongvolwassenen moeten iets meer vaardigheden hebben op elk levensgebied en basisdingen kunnen nog geleerd worden. Bij Begeleid Zelfstandig wonen moeten jongvolwassenen alleen kunnen zijn, hulpvragen kunnen uitstellen, hulp kunnen vragen, met minder begeleiding kunnen, een zelf oplossend vermogen hebben en daarnaast dient een sociaal netwerk aanwezig te zijn. Wanneer een jongvolwassene zelfstandig gaat wonen moet een jongvolwassene zonder begeleiding kunnen. Dit maakt dat een jongvolwassene zelf oplossend vermogen moet hebben, vragen kan stellen, vaardigheden heeft op alle gebieden, zich bewust is van zijn eigen verantwoordelijkheid en deze ook neemt en dat daarnaast een sociaal netwerk aanwezig is die een jongvolwassene ook in kan zetten.

Wat verder belangrijk is, is dat er bekeken wordt in hoeverre de jongvolwassene in staat zou zijn om te wonen in een bepaalde woonvorm met een bijbehorende frequentie van begeleiding. Hierin is het ook belangrijk om mee te nemen dat de keus ook aan de cliënt zelf is en een cliënt ook kan aangeven de begeleiding zat te zijn. Hieruit is op te maken dat het van belang is individueel te kijken naar de mogelijkheden van de jongvolwassene en zijn wensen en behoefte aan begeleiding.

Hoofdstuk 4

De beantwoording van deelvraag 4:

Op welke manier komt uit- en doorstroom terug in de methodieken Systematisch Rehabilitatiegericht Handelen en participatiegericht werken?

4.1 Wat houdt het Systematisch Rehabilitatiegericht Handelen in?

In paragraaf 4.1.1 zal worden beschreven wat de oorsprong is van het Systematisch Rehabilitatiegericht Handelen (SRH). In paragraaf 4.1.2 zullen de elementen, die samen het SRH vormen, worden beschreven. In paragraaf 4.1.3 zullen de verbanden tussen het SRH en uit- en doorstroom worden beschreven. De laatste paragraaf, paragraaf 4.1.4, bevat de conclusie van dit hoofdstuk.

4.1.1 De oorsprong van het Systematisch Rehabilitatiegericht Handelen

Het SRH is de methodiek die gebruikt wordt binnen de RIBW AVV. Het is belangrijk is dat de medewerkers binnen de RIBW AVV de visie van het SRH kennen, onderschrijven en in de praktijk kunnen brengen, omdat dit de methodiek is waarmee zij dagelijks werken. Hierom moeten alle medewerkers een basiscursus SRH volgen, waarbij het boek *“Zo worden cliënten burgers”*, van den Hollander en Wilken wordt gebruikt. Dit is een praktijkboek om het SRH-denken onder de knie te krijgen (den Hollander & Wilken, *Zo worden cliënten burgers*, 2011). Er zal in dit onderzoek regelmatig op dit boek worden teruggegrepen. Het SRH is een rehabilitatiegerichte methodiek, wat inhoudt in dat de insteek van de methodiek is, om mensen te ondersteunen bij hun herstelproces (Rehabilitatie.nl, z.d.). Hier wordt later nog op terug gegrepen in deze paragraaf. De definitie van rehabiliteren die in dit onderzoek zal worden aangehouden is de definitie van van Korevaar en Droës (2008), in hun boek *‘Handboek Rehabilitatie voor zorg en welzijn’*. In dit boek wordt rehabilitatie gezien als (...) mensen met beperkingen ondersteunen bij het verkennen, kiezen, verkrijgen en behouden van hun eigen doelen zodat zij tevreden en succesvol zijn in hun activiteiten en in hun deelname aan de samenleving. De ondersteuning kan bestaan uit individuele begeleiding of normalisatie/aanpassing van het milieu (Korevaar & Dröes, 2008, p. 26).

Rehabilitatie houdt verband met het herstelproces van een individu. De definitie van herstel, die in dit onderzoek wordt aangehouden, is de definitie van het Herstel, Empowerment, Ervaringsdeskundigheidsteam (HEE) (2012): ‘Herstel staat niet gelijk aan genezing, maar betekent dat je leert zien waar je eigen kwetsbaarheden en talenten liggen en dat je met gebruikmaking daarvan weer baas wordt over je eigen leven’. HEE staat voor Herstel, Empowerment en Ervaringsdeskundigheid. Het HEE- team komt voort uit de cliëntenbeweging van de laatste jaren in de GGz. Deze cliëntenbeweging streeft naar meer ruimte voor medezeggenschap van de cliënt in de GGz en is tevens een kritieke reactie op de institutionalisering van de zorg uit het verleden, net als rehabilitatie dat is. ‘HEE is een programma gericht op het ondersteunen van herstelprocessen en het ontwikkelen van kennis en producten op het gebied van herstel en herstelondersteuning, gemaakt en uitgevoerd door ervaringsdeskundigen.’ Ook is HEE verbonden aan het Trimbos-instituut en werkt ook samen met de Stichting Rehabilitatie '92 (HEE, z.d.). Institutionalisering kan worden omschreven als de trend in de GGz in de negentiende eeuw, waarin mensen die in de psychiatrie zaten vaak werden weggestopt in grote instituten in bosrijke omgevingen. Dit werd gedaan zodat de ‘patiënt’ tot rust kon komen en om de samenleving te ontzien van deze lastige personen, zoals dat toen werd gezien (Kar, Keijzerswaard, & Wel, 2003, p. 4).

4.1.2 De elementen van het Systematisch Rehabilitatiegericht Handelen

Het SRH combineert verschillende stijlen van werken met elkaar om het ondersteunen van een cliënt zo optimaal mogelijk te kunnen maken. Het SRH combineert het herstelgericht werken, presentiegericht werken en het krachtgericht werken met elkaar in de methodiek. Er zal kort worden ingegaan op deze verschillende stijlen van werken om het SRH zo goed mogelijk te kunnen uitleggen en hierdoor het verband tussen het SRH en uit- en doorstroom zo goed mogelijk te kunnen weergeven.

- **Herstelgericht werken**

Het herstelgericht werken heeft als uitgangspunt dat ieder mens recht heeft op herstel van de (traumatische) gebeurtenissen in diens leven. Wanneer het gaat om herstel is het belangrijk om te noemen dat herstelprocessen persoonlijk zijn en gaan over het hervinden van een identiteit. 'Herstelprocessen zijn zo verschillend als de mensen die ze doormaken' beschrijven den Hollander en Wilken (2011, p. 22). Al deze verschillende herstelprocessen hebben een aantal kenmerken met elkaar gemeen: herstellen begint met de acceptatie van de situatie en de gebeurtenissen in het leven van de cliënt. Dit gaat gepaard met rouw. Rouw over de dingen die de cliënt heeft verloren door diens psychische beperking. Ook worden er verschillende fasen van een herstelproces onderscheiden: stabilisatie, heroriëntatie en re-integratie. Als laatste is het goed om te benoemen dat herstellen en genezen niet hetzelfde is. Herstellen gaat over acceptatie en leren leven met de beperking die iemand heeft. Genezen gaat over het leven zonder die beperking (den Hollander & Wilken, Zo worden cliënten burgers, 2011, p. 27).

- **Presentiegericht werken**

De grondlegger van het presentiegericht werken is Andries Baart. Op grond van zijn observaties, een twee jaar lang durend praktijkonderzoek (Steenmeijer, 2013), van hoe twee pastores contact maken met maatschappelijke zwakken en uitgestoten, heeft hij het presentiegericht werken geïntroduceerd (Baart, z.d.). Het presentiegericht werken heeft als kern dat de hulpverlener zichzelf aanbiedt als medemens vanuit radicaal meeleven met liefde, aandacht en betrokkenheid op de cliënt. De hulpverlening is gericht op de cliënt en diens leefwereld. Verder staat de relatie met de cliënt centraal, waar tijd in geïnvesteerd moet worden. Ook wordt benadrukt dat de relatie tussen hulpverlener en cliënt evenwaardig hoort te zijn, wat betekent dat beiden elkaar als gelijke zien binnen het contact en hier naar handelen. Binnen de relatie hoort erkenning van lijden, erkenning van onrecht en de erkenning dat de hulpverlener het ook niet altijd weet, te zijn (Baart, z.d.). Verdere belangrijke elementen van het presentiegericht werken zijn dat ieder mens recht heeft op een normaal leven, dat ieder mens dient te worden bijgestaan in zijn zoektocht naar een normaal leven, dat ieder mens waardevol is en dat ieder mens in staat is de voor hem/haar juiste keuzes te maken. Binnen het SRH komt dit tot uiting doordat deze methodiek een hulpmiddel is voor hulpverleners om cliënten te ondersteunen bij het realiseren van de door hen gewenste kwaliteit van leven (den Hollander & Wilken, Zo worden cliënten burgers, 2011, p. 11). Hulpverleners dienen aandachtig aanwezig te zijn voor hun cliënt. De reden hiervoor is dat in veel verhalen van herstellende cliënten naar voren komt dat zij veel baat hadden bij iemand die er voor hen was. Dit kan ook de hulpverlener betreffen (Korevaar & Dröes, 2008, p. 47).

- **Krachtgericht werken**

Centraal binnen het krachtgericht werken staat het begrip 'empowerment'. Empowerment is een proces van versterking waarbij mensen "(...) greep krijgen op de eigen situatie en hun omgeving en dit via het verwerven van controle, het aanscherpen van kritisch bewust zijn en het stimuleren van participatie" (Regenmortel, 2002, p. 76). Binnen het krachtgericht werken ligt de focus op gezondheid, welzijn, krachten en omgevingsinvloeden en niet op problemen. Het focussen op de

individuele krachten en niet op de tekortkomingen is ook één van de zes basisprincipes die in het boek 'Herstelwerk, een krachtgerichte basismethodiek voor kwetsbare mensen' wordt genoemd (Wolf J. , 2012, p. 31). Een deel van het krachtgericht werken is het in beeld brengen van krachten, wensen of aspiraties, kernkwaliteiten, talenten, vaardigheden en levenservaringen, die alle mensen hebben. Dit zijn krachtbronnen. Krachtbronnen kunnen ook gevonden worden in cultuur, spiritualiteit of religie, trots en krachten in de omgeving (den Hollander & Wilken, Zo worden cliënten burgers, 2011, pp. 42-46). Ook wordt er gekeken naar problemen die de cliënt eerder in zijn leven heeft overwonnen (Wolf J. , 2012, pp. 11, 67). Het Persoonlijk Profiel kan worden omschreven als een krachteninventarisatie van de cliënt van de vroegere ervaringen en mogelijkheden, de huidige ervaringen en mogelijkheden en de wensen voor de toekomst. In bijlage 11 staat een, niet ingevuld, Persoonlijk Profiel ter verduidelijking.

4.1.3 Het verband tussen het SRH en uit- en doorstroom

Het verband tussen het SRH en uit- en doorstroom heeft alles te maken met het zien, onderkennen en gebruiken van de mogelijkheden en krachten van de cliënt door de hulpverlener. Door de herstelgerichte elementen in de methodiek erkent het SRH dat herstel mogelijk is bij mensen. Door de krachtgerichte elementen erkent het SRH dat groei mogelijk is en stimuleert cliënt en hulpverlener om te kijken naar krachten, wensen en mogelijkheden. Het SRH ondersteunt de mogelijkheid tot uit- en doorstroom doordat de begeleiding, geboden vanuit het SRH, erop gericht is 'cliënten te ondersteunen in de door hen gewenste kwaliteit van leven' (den Hollander & Wilken, Zo worden cliënten burgers, 2011, p. 11). Uit- en doorstroom kan een mogelijkheid zijn voor een cliënt, als dit past bij de wens van de cliënt, om bijvoorbeeld zelfstandig te wonen. Deze wens kan mogelijkerwijs gerealiseerd worden door de krachten van de cliënt in te zetten. Wanneer de huidige krachten en vaardigheden die nodig zijn om uit- of door te stromen niet toereikend genoeg zijn, is het zaak om deze vaardigheden te vergroten vanuit de visie dat herstel en groei van de cliënt mogelijk zijn. Ook vanuit de presentietheorie wordt de mogelijkheid tot uit- en doorstroom ondersteund vanuit de visie dat ieder mens recht heeft op een normaal leven. Het recht hebben op een normaal leven geeft een uitgangspunt om te kijken naar wat er mogelijk is aan uit- en doorstroom. Op deze wijze wordt er in de begeleiding gefocust op hoe bereikt kan worden dat iemand een, door hem gezien, normaal leven kan leiden. Uit- en doorstroom kan een mogelijkheid zijn voor een cliënt, als dit past bij de wens van de cliënt, om bijvoorbeeld zelfstandig te wonen. Echter lijkt hier ook een discrepantie te ontstaan, omdat, als de cliënt niet de wens heeft om zelfstandig te functioneren of te herstellen, er vanuit het SRH geen ondersteuning geboden hoeft te worden om de cliënt alsnog te begeleiden richting uit- en doorstroom. In deelvraag vijf zal nader worden ingegaan op deze discrepantie.

4.2 Wat houdt het participatiegericht werken in?

In paragraaf 4.2.1 zal worden beschreven wat het participatiegericht werken en de participatiemaatschappij inhouden. In paragraaf 4.2.2 wordt beschreven welk verband de RIBW AVV heeft met het participatiegericht werken. Vervolgens zal in paragraaf 4.2.3 beschreven worden wat het verband is tussen het participatiegericht werken en uit- en doorstroom. Paragraaf 4.2.4 bevat de conclusie van dit hoofdstuk.

4.2.1 De participatiemaatschappij

Om te kunnen beantwoorden wat het participatiegericht werken inhoudt, moet er eerst antwoord worden gegeven op de vraag wat de participatiemaatschappij inhoudt. Dit, omdat het participatiegericht werken voortvloeit uit de participatiemaatschappij. De participatiemaatschappij wordt door de Gier (2007) beschreven, in zijn individuele rede 'Overpeinzingen bij een activerende participatiemaatschappij' als '(...) een maatschappijtype waarin iedereen naar vermogen meedoet, bij voorkeur door het verrichten van

betaalde arbeid'. De participatiemaatschappij is een relatief nieuw maatschappijtype, dat in de plaats komt voor de verzorgingsstaat. De verzorgingsstaat is 'een maatschappijtype dat gekenmerkt wordt door een op democratisch leest geschoeid systeem van overheidszorg dat zich (...) garant stelt voor het collectieve welzijn van haar onderdanen' (Thoenes, 1971, p. 124) uit 'Op zoek naar de ideologie van de verzorgingsstaat' van M.B. ter Borg. De participatiemaatschappij komt vooral voort uit economische redenen. Door de financiële crisis, die in 2008 begon, moeten er bezuinigingsmaatregelen worden getroffen in Nederland.

Een deel van deze bezuinigingen betekent dat er minder geld beschikbaar is voor de uitvoering van de zorg. Gemeenten in Nederland zijn verantwoordelijk voor arbeidsgehandicapten en verschillende groepen mensen die recht hebben op een uitkering. 'In Nederland voeren gemeenten anno 2010 de Wet Werk en Bijstand (WWB), de Wet Investeren in Jongeren (WIJ) en de Wet op de Sociale Werkvoorziening (WSW) uit', uit: 'Werken naar vermogen. De invloed van gemeenten op de onderkant van de arbeidsmarkt' van TPE digitaal¹ (Edzes, 2011). Om de zorg toegankelijk, in de eigen omgeving en betaalbaar te houden gaat de niet-medische ondersteuning naar gemeenten. De wijkverpleging en verzorging komt voor de rekening van de zorgverzekeraar en de overige zorg blijft bij de overheid (Movisie, 2015).

Participatie kan worden omschreven als 'het hebben van een aandeel in iets, deelnemen' (vanDale, Pocketwoordenboek Nederlands, 2006). In het kader van de participatiewet en de participatiesamenleving heeft deze definitie betrekking op de deelname van burgers in de samenleving. Participatiegericht werken kan worden omschreven als het werken, gericht op het participeren. In het kader van de doelgroep van dit onderzoek, kan dit worden toegespitst op de begeleiders van cliënten die, in de hulp die zij bieden, de cliënt stimuleren en motiveren in het proces van participeren. Aan de hand van de participatieladder (bijlage 7) kan gesteld worden dat dit proces bestaat uit het onderzoeken van de mogelijkheden van de cliënt om te kunnen participeren, tot het begeleiden in en richting werkzaamheden, hetzij dagbesteding, hetzij (betaald) werk. Dit is een stroomschema waarin een cliënt gescoord wordt op opleidingsniveau en werkniveau. Dit loopt van sociaal geïsoleerd tot een betaalde baan zonder ondersteuning en de stappen die daartussen zitten. Dit stroomschema kan gevonden worden in bijlage 7.

Aan de hand van bijlage 7 wordt duidelijk dat participeren niet enkel bestaat uit dagbesteding, onbetaald werk of betaald werk. Onder participeren wordt ook verstaan: het aangaan, hebben en behouden van sociale contacten en het bezoeken van georganiseerde activiteiten, zoals een buurtcentrum of het deel uit maken van een club of vereniging. Het is belangrijk om dit te noemen, omdat er binnen de doelgroep van de RIBW AVV zich mensen bevinden die minimaal zullen kunnen participeren en dit doen door bijvoorbeeld een kop koffie te drinken bij de buurvrouw, eenmaal per week. Dit wordt volgens de participatieladder ook gezien als participeren. Vaak is het vermogen om deel te nemen aan de samenleving van mensen met een psychiatrische stoornis, beperkt. 'Mensen met een slechte geestelijke gezondheid vonden minder vaak werk dan mensen met een goede geestelijke gezondheid' (Bennenbroek, 2007, p. 4). Deze mensen worden regelmatig beschreven als personen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Hierbij kan worden teruggerepen op de definitie van de Gier (2007) van de participatiemaatschappij. Hij noemt dat iedereen naar vermogen meedoet in de samenleving.

4.2.2 De RIBW AVV en het participatiegericht werken

Als gevolg van de, in de inleiding genoemde, maatschappelijke veranderingen in de zorg, is dat de begeleiders van de RIBW AVV als extra taak krijgen om de cliënt te ondersteunen, te begeleiden en te motiveren in het proces van participeren. Binnen de RIBW is er een werkgroep die zich al circa anderhalf jaar bezig houdt met de maatschappelijke veranderingen op het gebied van participatie. Deze werkgroep houdt de medewerkers op de hoogte van de veranderingen, meegebracht door de komst van de participatiewet. Daarnaast probeert ze in te spelen op de veranderingen in 2015. Dit wordt gedaan door

¹ TPE is een digitaal tijdschrift voor economische theorie en beleid.

onder andere te zoeken naar passende participatieplekken voor cliënten en het leggen van contacten met belangrijke partijen, zoals de gemeente Ede.

4.2.3 Het verband tussen het participatiegericht werken en uit- en doorstroom

Bij het participatiegericht werken stimuleren en motiveren begeleiders hun cliënten in het proces van participeren. Als dit gekoppeld wordt aan de definitie van de participatiemaatschappij, volgens de Gier (2007), stimuleren en motiveren de begeleiders hun cliënten om deel te nemen aan de samenleving naar vermogen. Het verband met uit- en doorstroom ontstaat wanneer dit bovenstaande verbonden wordt aan het doel van de begeleiding aan de jongvolwassenen van de Hoefweg. In het interview met één van de begeleiders van de Hoefweg, noemt de betreffende begeleider: 'Ik denk dat het ons doel is dat we de jongeren vooruit willen helpen en willen laten doorstromen naar zelfstandig wonen' (2.4.15). Tijdens de focusbespreking met het team jongvolwassenen, werd deze uitspraak behandeld als stelling om het gesprek op gang te brengen onder de begeleiders over wat zij als doel zien van de begeleiding die zij bieden. Een begeleider van de Hoefweg, zegt hierover het volgende: 'ik denk dat het ons doel is om de zelfredzaamheid van de jongvolwassenen zo groot mogelijk te maken. Zo zelfstandig mogelijk wonen. Zo onafhankelijk mogelijk kunnen functioneren in de maatschappij'. De samenvatting van de focusbespreking is te vinden in bijlage 8.

Het doel van het participatiegericht werken ligt op dezelfde lijn als het doel van de begeleiding: streven naar maximale deelname aan de samenleving naar vermogen en maximale zelfstandigheid en zelfredzaamheid. Zelfredzaamheid heeft betrekking op alle levensgebieden en het vergroten van die zelfredzaamheid kan op verschillende manieren gebeuren. Eén van de manieren waarop dit kan gebeuren is door iemand naar vermogen te laten participeren in de samenleving. Zoals eerder gezegd wordt er meer verstaan onder participeren dan werken alleen. Hieronder zullen deze participatiedomeinen worden besproken met het oog op het streven naar maximale deelname aan de samenleving naar vermogen en maximale zelfstandigheid en zelfredzaamheid.

- **Het sociaal netwerk**

Als het gaat om het aangaan, hebben en behouden van het sociaal netwerk, draagt dit bij aan de zelfredzaamheid van de cliënt, omdat hij een beroep kan doen op dit sociale netwerk en het de kans verkleint op een sociaal isolement en vereenzaming. Daarnaast werd in de interviews met het team jongvolwassenen genoemd dat het sociaal netwerk kan functioneren als eerste bron van contacten, waardoor de hulpverlener niet meer de eerste contactpersoon is. Daarnaast kan iemand leren om hulp te vragen in zijn sociale netwerk. Iemands zelfredzaamheid wordt hierdoor vergroot op het levensdomein 'relaties'.

- **Georganiseerde activiteiten (incl. dagbesteding)**

Iemand die regelmatig deelneemt aan georganiseerde activiteiten heeft een verkleinde kans om in een sociaal isolement te raken of te vereenzamen doordat de persoon regelmatig in contact is met anderen. De zelfredzaamheid van iemand die in staat is regelmatig naar georganiseerde activiteiten te gaan, lijkt groter dan die van iemand die dit niet doet. Wanneer iemand hier wel deel aan neemt, betekent dit dat de persoon in staat is om afspraken na te komen, zelfstandig ergens heen kan gaan, zich onder de mensen durft te begeven en deel kan nemen aan georganiseerde (groeps) activiteiten.

- **Vrijwilligerswerk en betaald werk (eventueel met ondersteuning)**

Indien iemand in staat is om te werken, worden hier drie niveaus in onderscheiden: vrijwilligerswerk, betaald werk met ondersteuning en betaald werk zonder ondersteuning. Stages en opleidingen vallen hier ook onder. Iemands zelfredzaamheid kan worden vergroot doordat iemand verschillende dingen leert tijdens het werken. 'Werk geeft ook zin aan het leven, geeft iemand het gevoel erbij te horen en structureert de dag' (Korevaar & Dröes, 2008, p. 203). Iemand wordt immers op een bepaalde tijd verwacht als hij werkt, hetzij betaald, hetzij onbetaald. Wanneer

iemand een betaalde baan heeft, wordt de zelfredzaamheid ook vergroot op financieel gebied doordat iemand (deels) voorziet in het eigen inkomen. Dit kan, indien nodig worden aangevuld met een uitkering. Ook kan de zelfredzaamheid van de persoon vergroot worden doordat hij afspraken leert na te komen, zelfstandig naar het werk reist en omgaat met andere mensen (collega's, klanten, baas). Verder leert iemand bepaalde vaardigheden te verrichten die horen bij het werk wat hij doet. In het rapport van Bennenbroek (2007) over gezondheidsproblematiek bij bijstandsgerechtigden komt naar voren dat mensen die werk hebben, over het algemeen een iets betere gezondheid hebben dan mensen die geen werk hebben. Ook een begeleider van het team jongvolwassenen noemt in de focusbespreking dat hij soms ziet dat een cliënt stabiel kan worden door een daginvulling te hebben.

Bij het analyseren van de interviews, is tot de ontdekking gekomen dat er uit de interviews relevante informatie is gekomen voor het beantwoorden van deze deelvraag. Om deze reden hebben is er besloten om de relevante informatie uit de interviews te verwerken in de beantwoording van deze paragraaf. Hier zal in de discussie verder op in worden gegaan.

In verschillende interviews met begeleiders komt naar voren dat zij het belangrijk vinden dat een cliënt een daginvulling heeft. Uit de interviews met het team jongvolwassenen blijkt dat zij participeren een belangrijk onderwerp vinden. De vragen die gesteld zijn aan de begeleiders gaan over welke vaardigheden de jongvolwassenen moeten bezitten om te kunnen wonen in een bepaalde woonvorm. Zowel over het BW- wonen als CW, BZW en zelfstandig noemen zij dat het belangrijk is als iemand iets om handen heeft. Een begeleider noemt bijvoorbeeld dat het leuk zou zijn als de jongvolwassenen werk zouden hebben, maar dit hoeft niet per se. Vrijwilligerswerk is ook fijn. Het liefst stuurt hij ze nog naar een studie toe en mocht dat niks worden, kan er gekeken worden naar werk. Een andere begeleider zegt over het indelen van de vrije tijd dat ze het belangrijk vindt dat iemand dat zelf moet kunnen en dat het mooi zou zijn als iemand zich daarin nog kan ontwikkelen. Een begeleider vindt dat er wel iets een soort dagbesteding moet zijn. Dit hoeft geen 40 uur in de week, maar iemand moet zich niet heel erg gaan vervelen thuis. Want, zegt hij, 'dan ga je het ook niet redden' (2.3.26). Ook het sociaal netwerk komt in de interviews aan bod. Een begeleider zegt het belangrijk te vinden dat, vooral richting zelfstandig wonen of ambulante begeleiding, er voorkomen moet worden dat iemand in een sociaal isolement valt. Ook een andere begeleider noemt dat iemand niet moet gaan vereenzamen. Volgens een begeleider is er, om dit te voorkomen, een vorm van dagbesteding nodig. '(...) of het nou vrijwilligerswerk is of scholing of regulier werk of desnoods een hobby' (2.5.21). Participeren naar vermogen kan bijdragen aan het vergroten van de zelfredzaamheid van de cliënt. Hierdoor kan participatie bijdragen aan het realiseren van uit- en doorstroom omdat de zelfredzaamheid van de cliënt een bouwsteen is voor uit- of doorstroom naar een meer zelfstandige vorm van wonen.

4.3 Conclusie

Uit- en doorstroom kan in verband worden gebracht met krachten, groei, wensen, mogelijkheden en herstel. Hierdoor kan uit- en doorstroom worden gezien als een mogelijkheid waarnaar de cliënt toe kan groeien door diens krachten in te zetten. Door uit- en doorstroom te zien als een mogelijkheid, vanuit de visie dat groei en herstel mogelijk is bij mensen en dat ieder mens recht heeft op een normaal leven, ontstaat er een verband tussen het SRH en uit- en doorstroom. Dit verband houdt in dat het SRH de mogelijkheid tot uit- en doorstroom ondersteunt. Dit gebeurt doordat de begeleiding, geboden vanuit het SRH, erop gericht is 'cliënten te ondersteunen in de door hen gewenste kwaliteit van leven' (den Hollander & Wilken, Zo worden cliënten burgers, 2011, p. 11). Uit- en doorstroom kan een mogelijkheid zijn voor een cliënt, als dit past bij de wens van de cliënt, om bijvoorbeeld zelfstandig te wonen. Er lijkt echter ook een discrepantie wanneer het SRH, die uitgaat van de wens van de cliënt, geen begeleiding naar uit- en

doorstroom moet bieden vanuit haar methodische kader, als de wens van de cliënt niet overeenkomt met het begeleiden naar uit- en doorstroom. Op het gebied van het participatiegericht werken ontstaat er een verband tussen deze werkwijze en uit- en doorstroom, wanneer er gekeken wordt naar de doelstellingen van de begeleiding, geboden aan de Hoefweg, en de doelstelling van de participatiemaatschappij. De doelstellingen van de participatiemaatschappij en van de begeleiding van de Hoefweg liggen overeen: het streven naar maximale deelname aan de samenleving naar vermogen en maximale zelfstandigheid en zelfredzaamheid. Participeren naar vermogen kan bijdragen aan het vergroten van de zelfredzaamheid van de cliënt. Hierdoor kan participatie bijdragen aan het realiseren van uit- en doorstroom omdat de zelfredzaamheid van de cliënt een bouwsteen is voor uit- of doorstroom naar een meer zelfstandige vorm van wonen.

Hoofdstuk 5

De beantwoording van deelvraag 5:

Hoe wordt de methodiek Systematisch Rehabilitatiegericht Handelen ingezet in de begeleiding aan de jongvolwassenen naar uit- en doorstroom?

In deze deelvraag zal worden omschreven hoe het SRH ingezet wordt in de begeleiding aan de jongvolwassenen naar uit- en doorstroom. Dit is onderzocht door middel van een focusbespreking in het team jongvolwassenen.

5.1. Het Systematisch Rehabilitatiegericht Handelen in de praktijk

In paragraaf 5.1.1 zal vanuit de literatuur, gevonden bij het maken van deelvraag 4 en relevant geacht voor deze deelvraag, worden beschreven hoe het SRH in de praktijk te zien is en welk verband dit houdt met de begeleiding naar uit- en doorstroom. In paragraaf 5.1.2 wordt vanuit de focusbespreking beschreven hoe de begeleiders van het jongvolwassenenteam het SRH in de praktijk brengen, hoe zij tegen het werken met deze methodiek aankijken en welk verband dit houdt met uit- en doorstroom. In paragraaf 5.1.3 zal de conclusie volgen van deze deelvraag.

5.1.1 Het Systematisch Rehabilitatiegericht Handelen in de praktijk vanuit de literatuur

Binnen het SRH wordt er in de praktijk gewerkt met domeinen. Deze domeinen worden opgedeeld in persoonlijke domeinen en levensdomeinen. Die domeinen kunnen worden omschreven als algemene domeinen die in het leven van elk persoon een plaats in nemen. Deze domeinen zijn opgesplitst in persoonlijke domeinen, waaronder zelfzorg, gezondheid, zingeving en sociale relaties en levensdomeinen, waaronder wonen, werken, leren en recreëren (den Hollander & Wilken, Zo worden cliënten burgers, 2011, p. 18).

In de praktijk komen deze domeinen terug in een aantal hulpmiddelen die het SRH aanreikt. Deze worden ingezet in de begeleiding naar uit- en doorstroom. Allereerst komen de eerder genoemde domeinen terug in het persoonlijk Profiel. In bijlage 11 staat een, niet ingevuld, persoonlijk profiel ter verduidelijking. Als tweede komen de domeinen terug in het opstellen van het persoonlijk plan. Naar aanleiding van het ingevulde persoonlijk profiel, kan er een persoonlijk plan worden opgesteld. In bijlage 12 staat een voorbeeld van een, niet ingevuld, persoonlijk plan. Er kunnen op deze manier meerdere persoonlijke plannen bestaan omdat één persoonlijk plan één doel bevat van de cliënt, per domein. In het persoonlijk plan wordt het doel van de cliënt beschreven, samen met de stappen die hij zal zetten om het doel te bereiken, eventuele acties die anderen doen om hem hierbij te ondersteunen en de datum waarop hij dit doel bereikt heeft (den Hollander & Wilken, Zo worden cliënten burgers, 2011, p. 69).

5.1.2 Het Systematisch Rehabilitatiegericht Handelen in de praktijk vanuit de focusbespreking

De gehouden focusbespreking heeft meerdere onderdelen. Eén onderdeel hiervan was het bespreken van de vragen die door de onderzoekers zijn gesteld in het team. Eerst zullen de eerste drie vragen worden beschreven. De laatste twee vragen zullen met het beschrijven van de andere vragen aan bod komen.

1. Op welke manier wordt het SRH ingezet in de begeleiding naar uit- en doorstroom?

De begeleiders zetten het SRH in door te kijken naar de krachten en wensen van de cliënt, door een positieve houding aan te nemen en bij terugval van de cliënt te zeggen dat er de volgende dag altijd weer een nieuwe kans is. Ook noemt een begeleider dat de eerste stap is om te kijken naar de wens van de cliënt en daarna te kijken naar de mogelijkheden die er zijn om die wens te behalen. Vervolgens is er gevraagd of ieder teamlid een eigen ervaring kan noemen over hoe in de begeleiding op dit moment aandacht wordt

besteed aan uit- en doorstroom. Hierop wordt genoemd dat er aan de cliënt gevraagd kan worden wat hij op de Hoefweg nog wil bereiken. Ook wordt als voorbeeld genoemd dat er besproken kan worden of wonen in een bepaalde woonvorm een optie voor een cliënt is. Dit kan bijdragen aan de uit- of doorstroom omdat er gekeken wordt naar een andere woonvorm voor een cliënt. Hierdoor lijkt het erop dat de cliënt toe is aan een andere vorm van begeleiding, dan de begeleiding die wordt geboden op de Hoefweg. Ook lijkt een passende daginvulling belangrijk in de begeleiding naar uit- en doorstroom toe. Begeleiders noemen hierover dat het helpend kan zijn om cliënten te laten meedenken in de organisatie van het 'soepcafé', als zij geen dagbesteding buiten de deur willen of kunnen hebben en om cliënten te laten meedenken over stageplaatsen. Hier wordt aansluitend op genoemd dat een cliënt weg kan, dus kan uit- of doorstromen, wanneer diens studie loopt. Het SRH sluit hierop in de wens die een cliënt kan hebben op het gebied van werken, recreëren of leren.

2. Welke plaats neemt het SRH in, in de begeleiding naar uit- en doorstroom?

Een begeleider noemt dat, in de begeleiding naar uit- en doorstroom, het SRH de eerste plaats in neemt. Dit, omdat er door middel van het SRH gewerkt wordt met plannen en doelen. 'Het heeft verband met de hele begeleiding, dus ook met uit- en doorstroom,' noemt de betreffende begeleider. Ook benoemt hij dat hij gaat bespreken met de cliënt wat de cliënt wil, waar hij wil wonen en welke wens hij heeft. 'Dan pas je de methode toe want iemand heeft de wens om hier weg te gaan. Of wij zeggen tegen iemand dat hij erover na moet denken of hij toch niet eens wil gaan'. Door een begeleider wordt benoemd dat het SRH ook een plaats inneemt bij de begeleiding naar uit- en doorstroom door het inzetten van instrumenten zoals de MANSA-meting of het persoonlijk profiel. De MANSA-meting is een instrument waarbij op alle levensgebieden gemeten wordt hoe tevreden de cliënt is op die gebieden. 'Deze worden in het begin van de begeleiding gemaakt en na verloop van tijd is het goed om te meten waar iemand nu staat en wat hij heeft geleerd,' aldus de begeleider. Op basis daarvan kan er gekeken worden of iemand de stap kan maken naar Begeleid Zelfstandig wonen of zelfstandig wonen.

Eén van de onderzoekers legt de vraag voor wat er vanuit het SRH gedaan zou moeten worden wanneer de cliënt niet de wens heeft om te verhuizen of te participeren. Een begeleider noemt dat er, in dat scenario, vanuit de methodiek niks gedaan hoeft te worden. 'Als iemand hier niet weg wil, moet er gekeken worden naar een andere geschikte plek. Iemand kan hier niet blijven,' aldus de betreffende begeleider. Er wordt benoemd dat er bij de opstart van locatie de Hoefweg door het team vraagtekens zijn geplaatst bij het hanteren van het SRH bij de jongvolwassenen. Eén van de begeleiders benoemt dat het lastig is dat er soms meer sturing geboden moet worden in de begeleiding aan de jongvolwassenen, dan het SRH voorschrijft. Zoals in deelvraag vier is benoemd, lijkt het SRH, naast een verband met uit- en doorstroom, ook een discrepantie te hebben met het begeleiden naar uit- en doorstroom. In die deelvraag werd geconcludeerd dat, als de cliënt niet de wens heeft om zelfstandig te functioneren of te herstellen, er vanuit het SRH geen ondersteuning geboden zou moeten worden om de cliënt alsnog te begeleiden richting uit- en doorstroom. Het is immers niet de wens van de cliënt om uit- of door te stromen. Vanuit het SRH zou er geen sturende of (licht) directieve houding van de hulpverlener worden verwacht of hierop worden aangestuurd, om de cliënt alsnog richting uit- en doorstroom te begeleiden. Dit wordt door het team jongvolwassenen genoemd, zoals hierboven te lezen is. De discrepantie tussen het SRH en het begeleiden richting uit- en doorstroom wordt hierdoor nogmaals bevestigd. Hier wordt in de volgende vraag nader op ingegaan.

3. Hoe toereikend is het SRH in de begeleiding naar uit- en doorstroom?

Door de begeleiders wordt benoemd dat het helpend voor hen zou zijn als een methodiek meer op jongeren gericht is en dat er consequenties gesteld kunnen worden tegenover onacceptabel gedrag van de jongvolwassenen. Ook dient de methodiek eenduidig te zijn. De begeleider noemt hierbij dat het gaat om een richtlijn wanneer consequenties kunnen worden gegeven. Aan de hand van deze antwoorden kan

gesteld worden dat de methodiek, het SRH, niet optimaal kan worden ingezet binnen de begeleiding aan de jongvolwassenen. De discrepantie met het SRH en de begeleiding naar uit- en doorstroom lijkt doorgetrokken te kunnen worden naar het doel van de begeleiding. Ook wordt benoemd dat het fijn zou zijn als de begeleiders wat meer sturend op konden treden vanuit het SRH. De consequentie hoeft, vanuit de begeleiders, niet per se aan te sluiten bij de methodiek. Een begeleider noemt dat dit eigenlijk niet kan omdat de cliënt nooit een consequentie wenst. Door een andere begeleider wordt het idee van een huisreglement geopperd: 'Ik denk wel dat het belangrijk is binnen deze locatie belangrijk is om wel zo'n reglement op te gaan stellen'. Ook uit de antwoorden op deze vraag bevestigen de eerder genoemde discrepantie tussen het SRH en de begeleiding naar uit- en doorstroom. In het interview met een begeleider noemde de begeleider: 'Ik denk dat het ons doel is dat we de jongeren vooruit willen helpen en willen laten doorstromen naar zelfstandig wonen' (2.4.15). Tijdens de focusbespreking met het team jongvolwassenen, werd deze uitspraak behandeld als stelling om het gesprek op gang te brengen onder de begeleiders over wat zij als doel zien van de begeleiding die zij bieden. Een begeleider zegt hierover het volgende: 'Ik denk dat het ons doel is om de zelfredzaamheid van de jongvolwassenen zo groot mogelijk te maken. Zo zelfstandig mogelijk wonen. Zo onafhankelijk mogelijk kunnen functioneren in de maatschappij'. De andere teamleden sluiten zich hierbij aan. Dit sluit aan bij hoe de RIBW AVV haar doelstelling omschrijft in het beleidsplan van 2010-2015. Hierin wordt genoemd dat de RIBW AVV als doel heeft hulp te bieden aan personen die beperkt kunnen functioneren als gevolg van psychiatrische of psychosociale factoren. Deze genoemde hulp bestaat uit: (...) begeleiding gericht op het (opnieuw) leren opbouwen en hanteren van sociale relaties, het zich eigen maken van een dagritme, het aanleren en toepassen van sociale vaardigheden, ontwikkelen, dan wel handhaving van andere vaardigheden, vorming ten aanzien van sociale activiteiten en bevordering van zelfredzaamheid (Jansen-Krajenbrink, 2010). Echter, als er wordt gewerkt met het SRH lijkt er in de realisatie van deze doelstellingen ook een discrepantie te ontstaan wanneer de wens van de cliënt niet overeenstemming is met de doelstelling van de begeleiding. Dienen begeleiders ten alle tijden wensgericht te werken, zoals het SRH dit voorschrijft of dienen zij de realisatie van de doelstelling van de begeleiding na te streven? Hierbij rijst de vraag welke van deze twee opties leidend is in de begeleiding. Aan de hand van deze informatie kan gesteld worden dat het SRH niet toereikend genoeg is voor het bieden van begeleiding aan jongvolwassenen naar uit- en doorstroom. Het team gaf tijdens de focusbespreking echter ook aan dat zij dachten dat het SRH wel toereikend zou kunnen zijn in combinatie met een andere methodiek. De vraag hierbij rijst of er binnen de instelling gekeken kan worden naar een andere, passende methodiek voor de begeleiding aan jongvolwassenen in combinatie met het SRH. Deze methodiek zou volgens de begeleiders passend moeten zijn bij jongvolwassenen, en eenduidig moeten zijn.

5.2 Conclusie

Eerder werd in deze deelvraag beschreven dat het SRH wordt ingezet, in de begeleiding naar uit- en doorstroom toe, door middel van verschillende handelingen. Uit het boek van Wilken en den Hollander (2011, pp. 47-74) blijkt dat instrumenten zoals het persoonlijk plan en persoonlijk profiel worden ingezet binnen de begeleiding. Hiernaast worden door de begeleiders van het team jongvolwassenen de MANSA-meting en het persoonlijk profiel genoemd. Verder werd genoemd dat begeleiders vanuit het SRH, het gesprek met de jongvolwassene aangaan over wat zij hier willen bereiken en welke wensen zij hebben. Ook werd meerdere malen het belang van een passende daginvulling genoemd op de vraag hoe begeleiders de jongvolwassenen begeleiden naar uit- en doorstroom. Ook werden er vragen gesteld door het team jongvolwassenen bij het hanteren van het SRH bij de doelgroep jongvolwassenen. Verder werd door het

team jongvolwassenen genoemd dat het SRH niet altijd toereikend genoeg is bij de begeleiding aan de jongvolwassenen en zij erkennen de eerder beschreven discrepantie. Ook noemen drie van de begeleiders dat het hen zou helpen in de begeleiding naar uit- en doorstroom als er een andere, eenduidige methodiek zou zijn die meer aansluit bij jongvolwassenen dan het SRH doet. Aan de hand van deze informatie kan gesteld worden dat het SRH niet toereikend genoeg is voor het bieden van begeleiding aan jongvolwassenen naar uit- en doostroom. De vraag hierbij rijst of er binnen de instelling gekeken kan worden naar een andere, passende methodiek voor de begeleiding aan jongvolwassenen in combinatie met het SRH.

Hoofdstuk 6

De beantwoording van de hoofdvraag:

Hoe kunnen de begeleiders van het team jongvolwassenen, op een methodisch verantwoorde wijze en aansluitend bij de methodieken SRH en participatiegericht werken, hun cliënten, jongvolwassenen met psychiatrische problematiek, begeleiden richting uit- en doorstroom binnen de gestelde tijd van twee jaar?

Hieronder volgt de conclusie van de hoofdvraag, opgesplitst in deelaspecten van de hoofdvraag.

De conclusie

Gericht op jongvolwassenen met psychiatrische problematiek

Om de jongvolwassenen van de Hoefweg zo goed mogelijk richting uit- en doorstroom te begeleiden, dienen begeleiders van het jongvolwassenenteam kennis te hebben van de ontwikkelingen die jongvolwassenen doormaken en van de psychiatrische ziektebeelden die de jongvolwassenen hebben. Dit heeft als reden dat de grens tussen gedrag, kenmerkend voor jongvolwassenen, en gedrag, kenmerkend bij een psychiatrische stoornis, dun kan zijn. Hierdoor is het niet altijd duidelijk waar bepaald gedrag vandaan komt en hoe hier vervolgens mee omgegaan kan worden. Als het gedrag dat een jongvolwassene vertoont, in de juiste context geplaatst kan worden, zou het voor begeleiders makkelijker zijn om hier op een juiste manier op te reageren. Ook dienen begeleiders kennis te hebben van en aan te sluiten bij de belevingswereld van jongvolwassenen. In de jongvolwassenheid worden de belangrijkste lijnen voor de toekomst gelegd, wat maakt dat er gewerkt wordt met doelen, het afbouwen van begeleidingsmomenten en het voorbereiden van jongvolwassenen op zelfstandig wonen.

Vaardigheden die jongvolwassenen moeten bezitten om uit- of door te stromen

Het lijkt niet relevant dat begeleiders vasthouden aan een lijst van vaardigheden die benodigd zijn en geleerd kunnen worden bij verschillende woonvormen, omdat hier geen eenduidige lijn in te trekken is naar aanleiding van de interviews. Dit maakt het belangrijk voor de begeleiders om een duidelijk beeld te krijgen van de vaardigheden, wensen en behoeften van de jongvolwassenen en hierop de anticiperen in de begeleiding naar uit- en doorstroom. Hierbij kan aan de hand van de vaardigheden die in deelvraag drie per woonvorm zijn omschreven, geïndiceerd worden waar een jongvolwassene toe in staat zou zijn en daarnaast kan dit een realistisch beeld geven voor jongvolwassenen voor waar zij naartoe zouden willen en kunnen uitstromen.

Methodisch werken

De begeleiding naar uit- en doorstroom, op methodisch verantwoorde wijze, vindt momenteel binnen de Hoefweg plaats door gebruik van het SRH. Ook wordt er participatiegericht gewerkt. In de begeleiding naar uit- en doorstroom wordt het SRH ingezet door middel van verschillende handelingen en/of instrumenten zoals het Persoonlijk Plan, het Persoonlijk Profiel en de MANSA-meting. Het verband tussen het SRH en de begeleiding naar uit- en doorstroom is dat uit- en doorstroom als een mogelijkheid gezien kan worden binnen het SRH. De cliënt kan hier naartoe groeien door diens krachten in te zetten, vanuit de visie dat groei en herstel mogelijk is bij mensen en dat ieder mens recht heeft op een normaal leven. Er lijkt echter ook een discrepantie wanneer het SRH, die uitgaat van de wens van de cliënt, geen begeleiding naar uit- en doorstroom hoeft te bieden vanuit haar methodische kader, als de wens van de cliënt niet overeenkomt met het begeleiden naar uit- en doorstroom. Dit lijkt in strijd te zijn met de doelstelling van de begeleiding, zoals omschreven door het team jongvolwassenen en met de doelstelling van de begeleiding, zoals omschreven door de RIBW AVV. Drie van de teamleden noemen dat het hen zou helpen

in de begeleiding naar uit- en doorstroom als er een andere, eenduidige methodiek zou zijn die meer aansluit bij jongvolwassenen dan het SRH doet. Het zou een goede optie zijn om een andere methodiek en/of werkwijze in combinatie met het SRH in te zetten, om de begeleiding naar uit- en doorstroom een optimale slagingskans te bieden. Deze methodiek moet gericht zijn op jongvolwassene en moet een eenduidig beleid hebben. Ook moet de methodiek de mogelijkheid om sturender op te treden en de mogelijkheid om consequenties te stellen ondersteunen en/of aanbieden. Wanneer er hierbij gekeken wordt naar de twee instellingen van het veldexperiment, werkt Compleet Mensenwerk niet met een echte methodiek, maar wel met het streven om mensen helpen terug te laten keren naar de maatschappij, re-integratie. De methodiek die binnen Stichting Neos wordt gebruikt is de basismethodiek Krachtwerk. Verder is het opvallend dat er bij Stichting Neos er al doorstroom in het traject verweven zit, van intramuraal naar zelfstandig wonen met ambulante begeleiding. Ook wordt er participatiegericht gewerkt. Op het gebied van het participatiegericht werken ontstaat er een verband tussen deze werkwijze en uit- en doorstroom, wanneer er gekeken wordt naar de doelstellingen van de begeleiding, geboden aan de Hoefweg, en de doelstelling van de participatiemaatschappij. De doelstellingen van de participatiemaatschappij en van de begeleiding van de Hoefweg liggen overeen: het streven naar maximale deelname aan de samenleving naar vermogen en maximale zelfstandigheid en zelfredzaamheid. Participeren naar vermogen kan bijdragen aan het vergroten van de zelfredzaamheid van de cliënt.

De aanbevelingen

Gericht op uit- en doorstroom

Uit de resultaten van het veldexperiment komt naar voren dat doorstroom bij Stichting Neos, in het traject wat de jongvolwassenen doorlopen, geïmplementeerd is. De jongvolwassenen stromen na vier tot zes maanden tijdens het traject door van intramurale begeleiding naar zelfstandig wonen met ambulante begeleiding. Hierbij werd ook genoemd dat er momenteel wordt gekeken naar een tussenstap in de vorm van trainingshuizen. In de interviews met het team jongvolwassenen werd meerdere malen benoemd dat Centraal wonen als tussenstation wordt gezien tussen het Beschermd wonen en het Begeleid Zelfstandig wonen. Vanuit de interviews met de begeleiders van het team jongvolwassenen valt op te maken dat begeleiders de jongvolwassenen niet vanuit Beschermd wonen zouden laten doorstromen naar Begeleid Zelfstandig wonen, maar altijd eerst nog met de tussenstap van Centraal wonen. Aan de hand van deze uitkomsten is de aanbeveling voor de Hoefweg om de doorstroom ook in het traject te implementeren zodat jongvolwassenen als het ware “aan de hand van de begeleiding” doorstromen. De beslissing omtrent de termijn waarin de jongvolwassene moet doorstromen naar Centraal wonen, wordt bij de begeleiding gelaten. De begeleiders hebben namelijk het beste zicht op hun cliënten en hoever zij in hun proces zijn. Elementen die naar voren kwamen in de interviews van het veldexperiment, bij Stichting Neos en Compleet Mensenwerk, zouden eventueel geïmplementeerd kunnen worden in de begeleiding naar uit- en doorstroom om de kans van de realisatie van het doel van de begeleiding zo groot mogelijk te maken. Specifiek bij Stichting Neos, in de begeleiding naar uit- en doorstroom, is de cursus ‘Thuis in zicht’. Deze cursus zou wellicht in de begeleiding toegepast kunnen worden om specifieke vaardigheden aan de jongvolwassenen te leren die nodig zijn om zelfstandig te wonen. Specifiek bij Compleet Mensenwerk, in de begeleiding naar uit- en doorstroom, is het gebruik van een zelfredzaamheidmatrix. In deze zelfredzaamheidmatrix kan de mate van zelfredzaamheid van de jongvolwassenen getoetst worden op verschillende levensgebieden. Dit maakt inzichtelijk voor zowel de begeleiders als de jongvolwassene hoe zelfstandig hij functioneert op verschillende gebieden. De voortgang die iemand maakt is goed inzichtelijk te maken door het gebruik van dit instrument. Een goede optie is om de zelfredzaamheidmatrix van de gemeente Ede te gebruiken. Deze zelfredzaamheidmatrix wordt al door de RIBW AVV gebruikt bij de

aanvraag of de verlenging van indicaties bij de gemeente Ede. Deze zelfredzaamheidmatrix bevindt zich in bijlage 13.

De derde aanbeveling is om meer betrokkenheid te creëren tussen het team jongvolwassenen en de volwassenenteams, op het gebied van de begeleiding en de verschillende woonvormen. Dit, zodat de teams van elkaar weten hoe de begeleiding en de verschillende woonvormen eruit zien. De verwachting is dat het team jongvolwassenen hierdoor makkelijker de keuze kan maken met een jongvolwassene, of deze klaar is voor doorstroom naar één van de woonvormen van het volwassenenteam, of niet. Dit kan de begeleiding naar uit- en doorstroom duidelijker en gericht maken.

Gericht op jongvolwassenen met psychiatrische problematiek

Het is voor het team jongvolwassenen belangrijk dat zij kennis hebben van zowel psychiatrische stoornissen, als kennis hebben van jongvolwassenen en de ontwikkelingen die zij doormaken. Om die kennis te verkrijgen is het de aanbeveling is om alle teamleden van het jongvolwassenenteam de, door de RIBW AVV aangeboden, cursus psychopathologie te laten volgen zodat het team meer kennis opdoet over psychiatrische stoornissen. Een andere aanbeveling is om een deskundige op het gebied van jongvolwassenen (in de psychiatrie) uit te nodigen om het team jongvolwassenen meer kennis bij te brengen over jongvolwassenen.

Om in de begeleiding aan te sluiten bij de individuele jongvolwassene, kan het helpend zijn om samen met de jongvolwassene een toekomstschets te maken. Dit is een creatieve en visuele manier om de wensen van de jongvolwassene voor de toekomst in beeld te krijgen. Het maken van een toekomstschets houdt in dat er door de begeleider aan de jongvolwassene wordt gevraagd hoe hij zichzelf over tien jaar ziet. Hierop wordt aan de jongvolwassene gevraagd hier een creatieve uiting aan te geven waar in de tussentijd over in gesprek gegaan kan worden met de begeleider. Zo wordt een jongvolwassene aan het denken gezet over zijn eigen toekomst en daarnaast krijgt de begeleider een beeld van hoe de jongvolwassene zijn toekomst ziet. Dit kan helpen in de begeleiding, omdat hier de persoonlijke doelen weer op aangepast zouden kunnen worden.

Vaardigheden die jongvolwassenen moeten bezitten om uit- of door te stromen

Wegens de uitkomsten van de conclusie op deelvraag drie is het voor de begeleiders van het team jongvolwassenen belangrijk om de vaardigheden, wensen en behoeften van de jongvolwassenen die zij begeleiden, helder te krijgen en hierop te anticiperen. Zoals duidelijk is geworden uit zowel de interviews van het veldexperiment, als de interviews bij het volwassenenteam, lijkt het waardevol om aan te sluiten bij de jongvolwassene en te blijven kijken naar het individu in de begeleiding. Dit is dan ook de eerste aanbeveling.

De tweede aanbeveling is om uit- en doorstroom meer het onderwerp van gesprek te laten zijn in het team jongvolwassenen, omdat uit de focusbespreking bleek dat hier behoefte aan is en het team hierbij heeft aangegeven nog niet eerder zo over gesproken te hebben met elkaar. Het team heeft zich nog niet eerder verdiept in de uit- en doorstroom, maar omdat de termijn van de begeleiding aan de jongvolwassenen van de Hoefweg binnenkort verstrijkt, wordt het zeer nuttig geacht dat het team hierover nadenkt en de uit- en doorstroom van jongvolwassenen regelmatig bespreekt om de jongvolwassenen te kunnen begeleiden naar een volgende woonvorm.

Uit de interviews kwam nadrukkelijk naar voren dat het van groot belang is dat de jongvolwassene een sociaal netwerk heeft en dit netwerk kan inzetten. Het netwerk wordt steeds belangrijker naarmate de zelfstandigheid die verwacht wordt van een jongvolwassene, die per woonvorm hoger wordt. Hierom is het van belang dat er in de begeleiding aandacht besteed wordt aan het creëren, uitbreiden en/of in stand houden van het sociaal netwerk van de jongvolwassene. Om in de begeleiding aandacht te kunnen besteden aan het sociaal netwerk, is het nodig dat dit eerst in kaart wordt gebracht. Dit kan door middel

van de “sociaal netwerkkaart”, waarin ook in beeld wordt gebracht hoe dicht de genoemde personen in de netwerkkaart bij de jongvolwassene staan. Naar aanleiding van de analyse van het sociale netwerk van de jongvolwassenen, kan bekeken en besloten worden welke vervolgstappen nodig zijn in het levensgebied sociale relaties.

Methodisch werken

Het zou een goede optie zijn om een andere methodiek en/of werkwijze in combinatie met het SRH in te zetten, om de begeleiding naar uit- en doorstroom een optimale slagingskans te bieden. Deze methodiek moet gericht zijn op jongvolwassene en moet een eenduidig beleid hebben. Ook moet de methodiek de mogelijkheid om sturender op te treden en de mogelijkheid om consequenties te stellen ondersteunen en/of aanbieden. Motiverende gespreksvoering lijkt een passende aanvulling op het SRH, omdat deze gespreksmethode voldoet aan de voorwaarde, genoemd door het jongvolwassenenteam, om meer sturing te kunnen bieden vanuit de begeleider. Motiverende gespreksvoering kan worden omschreven als een licht directieve gesprekstechniek waarbij de jongvolwassene en de begeleider samen de motivatie van de jongvolwassene bekijken en onderzoeken om te veranderen (Miller & Rollnick, 2012).

Hoofdstuk 7

Het afstudeerproduct

Er is gekozen om de begeleiders van het jongvolwassenenteam van de Hoefweg een factsheet aan te reiken met verschillende hulpmiddelen en aanbevelingen die zij in kunnen zetten in de begeleiding naar uit- en doorstroom. Deze hulpmiddelen sluiten aan bij de resultaten van het onderzoek. Het product heeft als doel om de doorstroom in de begeleiding te implementeren.

Hulpmiddelen als de zelfredzaamheidmatrix en de cursus ‘Thuis in zicht’, die aan bod kwamen in het veldexperiment, worden passend geacht in de begeleiding bij de Hoefweg naar uit- en doorstroom. Verder wordt het belangrijk geacht een duidelijk beeld te krijgen van de wensen van de jongvolwassenen, waarbij het maken van een toekomstschets helpend kan zijn. Een methodiek die ingezet kan worden naast de methodiek SRH is motiverende gespreksvoering. Deze methodiek kan helpen bij het motiveren van jongvolwassenen die niet de wens hebben om uit- en of door te stromen naar een andere woonplek. In de factsheet wordt hierover meer geschreven. Het levensgebied dat in de interviews veel naar voren kwam was relaties, waarbij het sociaal netwerk vaak werd besproken. Dit maakt dat ook het hulpmiddel van het maken van een sociaal netwerkkaart wordt aangereikt. Ook zal er, naar aanleiding van de uitkomsten van de interviews, in het kort omschreven worden welke vaardigheden aanwezig moeten zijn bij de woonvormen Beschermd wonen, Centraal wonen, Begeleid Zelfstandig wonen en zelfstandig wonen. Verder komen er enkele aanbevelingen in het product aan bod, namelijk: de betrokkenheid tussen de teams vergroten op het gebied van uit- en doorstroom en het vergroten van de kennis van het team jongvolwassenen over jongvolwassenen en psychopathologie. Het onderzoeksproduct zal aangeboden worden aan de opdrachtgever tijdens de presentatie.

Factsheet

“Begeleiding is...
ondersteunen tot
maximaal haalbare
zelfstandigheid.”

Afstudeerproduct

Anne Mijke
Notenboom en
Mady van Zeven

Inleiding

Op dit moment heb je de factsheet "Begeleiding is..." in handen. Dit is het afstudeerproduct van Anne Mijke Notenboom en Mady van Zeven, naar aanleiding van het door hen uitgevoerde onderzoek over uit- en doorstroom binnen de Hoefweg.

Aan de hand van de belangrijkste uitkomsten van het onderzoek en de daaropvolgende aanbevelingen, zijn enkele werkkaarten ontwikkeld als hulpmiddelen om uit- en doorstroom zo optimaal mogelijk te implementeren in de begeleiding.

Wij hopen dat de factsheet een handvat mag zijn om, als begeleiders, de jongvolwassenen te begeleiden naar uit- en doorstroom.

Inhoudsopgave

- Benodigde vaardigheden voor de verschillende woonvormen
- Aanbevelingen
 - o Doorstroom in de begeleiding implementeren
 - o Zelfredzaamheidmatrix
 - o Cursus 'Thuis in zicht'
 - o Toekomstschets
 - o Motiverende gespreksvoering
 - o Sociaal Netwerkkarta
 - o Kennis van jongvolwassenen en psychopathologie vergroten
 - o Betrokkenheid vergroten

Benodigde vaardigheden voor uit- en doorstroom:

BW:

- Er kan nog veel geleerd worden door de jongvolwassene
- Er zijn uiteenlopende, persoonlijke doelen op verschillende levensgebieden
- Er dient individueel gekeken te worden naar de behoefte van de jongvolwassene

CW:

- Volledige zelfstandigheid hoeft (nog) niet aanwezig te zijn
- Basisvaardigheden kunnen geleerd worden
- Er is meer zelfstandigheid dan vereist bij BW
- Er is minder moeite met levensgebieden dan vereist bij BW
- Er dient iets meer vaardigheid te zijn op elke levensgebied

BZW:

- De jongvolwassene moet:
 - Alleen kunnen zijn
 - Diens hulpvraag uit kunnen stellen
 - Hulp kunnen vragen
 - Met minder begeleiding kunnen
- Het zelf oplossend vermogen dient aanwezig te zijn
- Er dient een sociaal netwerk te zijn

ZW:

- De jongvolwassene moet:
 - Zonder begeleiding kunnen
 - Zelf oplossend vermogen hebben
 - Hulp kunnen vragen
 - Genoeg vaardigheden bezitten op alle levensgebieden
- De jongvolwassene heeft eigen verantwoordelijkheid
- Er dient een sociaal netwerk aanwezig te zijn en de jongvolwassene kan hier zelfstandig een beroep op doen

Doorstroom in de begeleiding implementeren

Uit de resultaten van zowel het veldexperiment als de interviews met het team jongvolwassenen, lijkt het goed om doorstroom in het traject te implementeren, zodat jongvolwassenen als het ware “aan de hand van de begeleiding” doorstromen. Vanuit de interviews met de begeleiders van het team jongvolwassenen valt op te maken dat begeleiders de jongvolwassenen niet vanuit Beschermd wonen zouden laten doorstromen naar Begeleid Zelfstandig wonen, maar altijd eerst nog met de tussenstap van Centraal wonen. Dit is dan ook de aanbeveling vanuit dit onderzoek. De beslissing omtrent de termijn waarin de jongvolwassene moet doorstromen naar Centraal wonen, wordt bij de begeleiding gelaten. De begeleiders hebben namelijk het beste zicht op hun cliënten en hoever zij in hun proces zijn.

De zelfredzaamheidmatrix

De zelfredzaamheidmatrix is een specifiek instrument voor het begeleiden naar uit- en doorstroom.

Deze matrix is een document met verschillende levensdomeinen waarop de cliënt door de begeleiders gescoord wordt op de mate van zelfredzaamheid. Aan de hand van de zelfredzaamheidmatrix gaan de begeleiders met de cliënt in gesprek over wat hij of zij vindt van de score op de mate van zelfredzaamheid op enkele levensdomeinen. Op deze wijze hebben de begeleiders goed in de gaten waar zij met de cliënt staan. De zelfredzaamheidmatrix zou gebruikt kunnen worden op de Hoefweg wanneer er wordt gekeken naar een passende woonvorm voor de jongvolwassene. Zo ontstaat er snel en duidelijk een overzicht van waar een jongvolwassene staat en op welke gebieden nog vaardigheden te leren zijn. Dit overzicht is in combinatie met de korte checklist met de te bezitten vaardigheden te gebruiken.

Samen geven ze een goed beeld van een passende woonvorm voor de jongvolwassene.

Cursus 'Thuis in Zicht'

Bij de cursus 'Thuis in Zicht' worden thema's behandeld die belangrijk zijn voor zelfstandig wonen, zoals financiën, administratie bijhouden, koken en huishouden.

Jongvolwassenen kunnen vaardigheden ontwikkelen of aanleren op de genoemde gebieden en de thema's van de cursus volgen, die voor hen relevant zijn.

Wonen

Thema's:

- Gezondheid en hygiënisch koken
- Je woning gezellig en op orde houden
- Alles over wat het betekent om huurder te zijn

Werken

Thema's:

- Solliciteren
- Bewust worden van je kwaliteiten
- Wetten en regels rondom werk en scholing

Financiën

Thema's:

- Met weinig geld je woning leuk inrichten
- Je eigen financiën plannen en organiseren
- Bewust worden van je eigen uitgavepatroon

De cursus kan inhouden dat er één vaste avond in de week wordt gepland, waarbij de cursus gegeven wordt door de begeleiders zelf. De jongvolwassenen kunnen zich hiervoor inschrijven, per thema. Deze cursus kan ook een iets vrijere invulling hebben door de jongvolwassenen zelf onderwerpen aan te laten dragen en/of een jongvolwassene zelf een cursus te laten geven.

Toekomstschets

Dit is een creatieve en visuele manier om de wensen van de jongvolwassene voor de toekomst in de beeld te krijgen. Het maken van een toekomstschets houdt in dat er door de begeleider aan de jongvolwassene wordt gevraagd hoe hij zichzelf over tien jaar ziet. Dit kan over van alles gaan, over waar iemand woont, met wie, hoe ziet het huis eruit, welk werk doet iemand, wat kan iemand, ga zo maar door. Hierop wordt aan de jongvolwassene gevraagd hier een collage/schilderij/ tekening/lied/gerecht etc. bij te maken, waar in de tussentijd over in gesprek gegaan kan worden met de begeleider. Zo wordt een jongvolwassene aan het denken gezet over zijn eigen toekomst en daarnaast krijgt de begeleider een beeld van hoe de jongvolwassene zijn toekomst ziet. Dit kan helpen in de begeleiding, omdat hier de persoonlijke doelen weer op aangepast zouden kunnen worden.

Motiverende gespreksvoering

Aan de hand van de uitkomst van deelvraag vijf, is de aanbeveling om naast het SRH een andere methodiek in te zetten in de begeleiding naar uit- en doorstroom.

Motiverende gespreksvoering lijkt een passende aanvulling op het SRH omdat deze gespreksmethode voldoet aan de voorwaarde, genoemd door het jongvolwassenenteam, om meer sturing te kunnen bieden vanuit de begeleider. Motiverende gespreksvoering kan worden omschreven als een licht directieve gesprekstechniek waarbij de jongvolwassene en de begeleider samen de motivatie van de jongvolwassene bekijken en onderzoeken om te veranderen (Miller & Rollnick, 2012). Deze gespreksmethode is erop gericht om een verandering tot stand te brengen in iemands leven, waarin de persoon zelf de belangrijkste schakel is. De motivatie wordt, in de gesprekken tussen de jongvolwassene en begeleider, verder uitgebouwd en de jongvolwassene wordt bewust gemaakt dat hij zelf verantwoordelijk is voor zijn eigen proces. Bij de jongvolwassenen zou motiverende gespreksvoering ingezet kunnen worden wanneer een jongvolwassene niet de wens heeft om uit- of door te stromen. Door middel van deze gespreksmethode kan een jongvolwassene aan het denken worden gezet, waardoor hij kan veranderen van mening en eventueel toch tot de wens van uit- of doorstroom komt. Verder kan motiverende gespreksvoering in worden gezet door de begeleiders om, naast wensgericht te werken vanuit het SRH, ook sturing te kunnen bieden in hun houding aan de jongvolwassenen, indien nodig.

De sociaal netwerkkkaart

Uit de interviews kwam nadrukkelijk naar voren dat het van groot belang is dat de jongvolwassene een sociaal netwerk heeft en dit netwerk kan inzetten. Het netwerk wordt steeds belangrijker naarmate de zelfstandigheid wat per woonvorm hoger wordt. Hierom is het van belang dat er in de begeleiding aandacht besteed wordt aan het creëren, uitbreiden en/of in stand houden van het sociaal netwerk van de jongvolwassene. Om in de begeleiding aandacht te kunnen besteden aan het sociaal netwerk, is het nodig dat dit eerst in kaart wordt gebracht. Dit kan door middel van de "sociaal netwerkkkaart", waarin ook in beeld wordt gebracht hoe dicht de genoemde personen in de netwerkkkaart bij de jongvolwassene staan. Naar aanleiding van de analyse van het sociale netwerk van de jongvolwassenen, kan bekeken en besloten worden welke vervolgstappen nodig zijn in het levensgebied sociale relaties.

Door het samen in kaart brengen van het netwerk met de jongvolwassene ontstaat er een gesprek en krijgt zowel de begeleider als de jongvolwassene een beeld van het sociale netwerk. Dit kan confronterend zijn voor de jongvolwassene, maar ook als zeer verhelderend worden ervaren. De manier waarop de sociale netwerkkkaart op papier wordt gezet kan op verschillende maten van papier, dit kan op een A4tje zijn, maar ook op een flip-over. Verder kunnen er verschillende modellen worden gebruikt, hierin kan de begeleider zijn eigen voorkeur hebben.

Kennis van jongvolwassenen en psychopathologie vergroten

Het is voor het team jongvolwassenen belangrijk dat zij kennis hebben van zowel psychiatrische stoornissen, als kennis hebben van jongvolwassenen en de ontwikkelingen die zij doormaken.

Om die kennis te verkrijgen is het de aanbeveling om alle teamleden van het jongvolwassenenteam de, door de RIBW AVV aangeboden, cursus psychopathologie te laten volgen zodat het team meer kennis opdoet over psychiatrische stoornissen.

Een andere aanbeveling is om een deskundige op het gebied van jongvolwassenen (in de psychiatrie) uit te nodigen, bijvoorbeeld van een universiteit, om het team jongvolwassenen meer kennis bij te brengen over jongvolwassenen.

Betrokkenheid vergroten

Eén van de aanbevelingen vanuit het onderzoek is om meer betrokkenheid te creëren tussen het team jongvolwassenen en de volwassenenteams, op het gebied van de begeleiding en de verschillende woonvormen. Dit, zodat de teams van elkaar weten hoe de begeleiding en de verschillende woonvormen eruit zien. De verwachting is dat het team jongvolwassenen hierdoor makkelijker de keuze kan maken met een jongvolwassene, of deze klaar is voor doorstroom naar één van de woonvormen van het volwassenenteam, of niet. Dit kan de begeleiding naar uit- en doorstroom duidelijker en gericht maken.

Het vergroten van deze betrokkenheid kan gebeuren door de teams één dag(deel) met elkaar mee te laten lopen. Er ontstaat dan zicht op de woonvormen, de dagelijkse gang van zaken en de vorm van de begeleiding.

Hoofdstuk 8

De discussie en evaluatie van het onderzoek

De discussie

In de discussie is omschreven of de vraagstelling van het onderzoek beantwoord is. Hierbij zullen verschillende punten aan bod komen die invloed hebben gehad op de realisatie van een kwalitatief en betrouwbaar onderzoek.

Deelvragen

Gedurende het afnemen van de interviews ontstond het idee bij de onderzoekers om de deelvragen aan te passen. Dit aan de hand van de eerste al plaatsgevonden interviews. De vraag die miste was: wat zijn vaardigheden die jongvolwassenen moeten bezitten om te kunnen uit- of doorstromen? Deze vraag werd al gesteld in het interview en is ook zeer van belang geweest voor het onderzoek omdat er door de opdrachtgever wordt gevraagd naar wanneer jongvolwassenen kunnen uit- of doorstromen en te bezitten vaardigheden op verschillende levensgebieden hierbij van belang kunnen zijn. Door hier meer kennis over te vergaren, zouden de begeleiders een beter beeld kunnen krijgen van welke woonvorm en frequentie van begeleiding bij een jongvolwassene passend zijn wanneer deze jongvolwassene in het bezit is, of niet, van verschillende vaardigheden. Van deze nieuwe deelvraag is deelvraag 3 gemaakt. Dit maakt dat de huidige deelvraag 3, deelvraag 4 werd. Daarnaast kwamen de onderzoekers er ook achter dat huidige deelvraag 4, over de visie van de organisatie, helemaal geen meerwaarde heeft voor het onderzoek. Hierom is er voor is gekozen deze deelvraag te laten vervallen. Ook werd ontdekt door de onderzoekers dat de huidige deelvragen geen antwoord konden geven op de hoofdvraag. Dit maakt dat er nog een extra deelvraag is toegevoegd, namelijk: hoe wordt de methodiek SRH ingezet in de begeleiding van de jongvolwassenen naar uit- en doorstroom? Voor het beantwoorden van deelvraag 4 en 5 is besloten een focusbespreking te organiseren met het jongvolwassenenteam.

Focusbespreking

Tijdens de focusbespreking met het team jongvolwassenen zijn verschillende stellingen behandeld om het gesprek op gang te brengen onder de begeleiders. Door middel van deze stellingen te bespreken, kunnen de onderzoekers de uitkomsten van het gesprek onder de begeleiders van het team jongvolwassenen hebben beïnvloed. Echter is er wel voor gekozen deze werkwijze aan te houden omdat de onderzoekers het zeer waardevol achten om het team jongvolwassenen samen te laten nadenken over de inzet van het SRH en de begeleiding naar uit- en doorstroom. Er werd gevraagd naar het doel van de begeleiding, waarvan de onderzoekers wisten dat er een grote kans was dat deze niet overeen zou komen met de vaardigheden die de begeleiders verwachten van de jongvolwassenen. Er is een geluidsopname van de focusbespreking gemaakt en aan de hand daarvan is er een samenvatting gemaakt. Dit maakt dat de informatie die door de onderzoekers relevant werd geacht voor het onderzoek in de samenvatting zijn omschreven. De begeleiders van het jongvolwassenenteam zijn akkoord gegaan met de samenvatting, zij hebben hierbij echter niet de geluidsopname gehad om deze te controleren.

Centraal wonen

Gedurende het afnemen van de interviews met het jongvolwassenenteam kwam al snel naar voren dat het ook relevant voor dit onderzoek was om de te bezitten en nog te leren vaardigheden van Centraal wonen mee te nemen. Dit, omdat de kans zeer aannemelijk is dat dit de volgende woonvorm is voor de jongvolwassenen van de Hoefweg. In de interviews met het jongvolwassenenteam is om deze reden een vraag toegevoegd over het Centraal wonen. De data die hieruit zijn gekomen, zijn verwerkt in deelvraag 3 en het product. Ook is Centraal wonen toegevoegd aan de vraagstelling van deelvraag 3.

Interviews

Met de plaatsgevonden interviews zou informatie worden gewonnen voor de beantwoording van deelvraag 1, 2 en 3. Echter is er ook relevante informatie uit de interviews gekomen voor het beantwoorden van deelvraag 4. Om deze reden is er besloten om de relevante informatie uit de interviews te verwerken in deze deelvraag.

Enquêtes

De enquête is ingevuld door twee jongvolwassenen van de vijf die op de Hoefweg wonen. Ook al zijn er maar twee enquêtes ingevuld, wordt het alsnog als meerwaarde voor het onderzoek gezien om de mening van de jongvolwassenen te omschrijven. Gedurende het onderzoek is er op meerdere manieren getracht de weerstand van de jongvolwassenen richting het onderzoek te verlagen. Allereerst hebben de begeleiders met de jongvolwassenen gesproken over het onderzoek. Daarnaast is er een nieuwsbrief geschreven aan hen met wat uitgebreidere toelichting over het onderzoek en een korte, persoonlijke introductie over wie de onderzoekers zijn. Vervolgens hebben de onderzoekers meerdere malen deelgenomen aan het koffiemoment op de Hoefweg, waarbij de jongvolwassenen binnen kunnen lopen voor een praatje en een kop koffie. Hierbij was ook gelegenheid om met de jongvolwassenen te praten over het onderzoek, maar het was vooral gericht op het winnen van het vertrouwen van de jongvolwassenen en het maken van een praatje met hen. Sommige jongvolwassenen kwamen zelf met vragen en anderen wilden er niks mee te maken hebben. De onderzoekers hebben getracht op een laagdrempelige manier contact te maken door deel te nemen aan de koffiemomenten om zo de weerstand van de jongvolwassenen te verlagen. Ook heeft één onderzoeker de bewonersvergadering bijgewoond om nog extra uitleg te geven over het onderzoek en vragen te beantwoorden. Echter bleek dat het verzamelen van antwoorden vanuit de enquête niet zo makkelijk was als gedacht. Het duurde lang voordat er respons kwam vanuit de jongvolwassenen. Vanaf het moment dat de enquête was verspreid onder de jongvolwassenen, hebben de onderzoekers dit zeer regelmatig onder de aandacht gebracht bij hen. Ook is aan de begeleiders van de Hoefweg gevraagd of zij het onder de aandacht wilden brengen bij de jongvolwassenen en of zij de enquête eventueel samen met een jongvolwassene wilden invullen. Met samen invullen wordt bedoeld dat de begeleider het initiatief neemt om met de jongvolwassene achter de computer te gaan zitten om de jongvolwassene de enquête te laten invullen. Dit heeft er uiteindelijk tot geleid dat twee van de vijf jongvolwassenen de enquête hebben ingevuld. Dit aantal is minder dan de onderzoekers hadden verwacht, maar toch werd het relevant geacht deze informatie mee te nemen in het onderzoek, omdat dit onderzoek over de uit- en doorstroom van de jongvolwassenen gaat en het belangrijk is om een indicatie te hebben over hoe de jongvolwassenen zelf denken over hoe zij hier het beste in begeleid kunnen worden en de intensiteit van de begeleiding. Ook kon er door de twee ingevulde enquêtes memberchecking plaatsvinden met de interviews van de begeleiders. Dit maakt het onderzoek betrouwbaar. Om deze reden is ervoor gekozen om de antwoorden van de twee jongvolwassenen alsnog mee te nemen in de resultaten van dit onderzoek. Echter wordt hierbij wel de nuance gemaakt dat de informatie niet volledig is en er geen duidelijke conclusie getrokken kan worden op grond van de gegevens, afkomstig uit de enquête omdat de mate van respons hiervoor te weinig is.

Naar aanleiding van de al eerder opgestelde onderzoeksmethoden en de hierboven beschreven aanpassingen aan het onderzoek, hebben de onderzoekers antwoord kunnen geven op de hoofdvraag. Er is sprake van een betrouwbaar en valide onderzoek omdat er gebruik is gemaakt van betrouwbare en valide bronnen, data-triangulatie en memberchecking. Door middel van de aanpassingen in de deelvragen, de toevoeging van de focusbespreking, het meenemen van de interviews in het beantwoorden van deelvraag 4 en het feit dat er toch enquêtes zijn ingevuld door twee jongvolwassenen maken dat de onderzoekers de hoofdvraag van dit onderzoek hebben kunnen beantwoorden. Er is onderzocht wat het SRH en participatiegericht werken inhoudt en hoe deze methodiek terugkomt in de begeleiding naar uit- en

doorstroom. Daarnaast is onderzocht wat kenmerkend is voor de doelgroep van jongvolwassenen met psychiatrische problematiek en welke begeleiding bij hen passend is als het gaat om uit- en doorstroom. Ook is omschreven wat uit- en doorstroom inhoudt en welke mogelijkheden de RIBW AVV heeft. Echter, is er weinig tot geen aandacht besteed aan het tijdsbestek van de begeleiding van twee jaar. Hier is dan ook geen antwoord op gegeven omdat het team jongvolwassenen de termijn van twee jaar een relevante termijn vindt waarbinnen de jongvolwassenen hun doelen kunnen behalen bij het Beschermd wonen. De tweede reden is dat er meer aandacht is besteed aan hoe de begeleiders de doorstroom überhaupt kunnen realiseren.

De evaluatie

In de evaluatie zal het onderzoeksproduct en onderzoeksproces geëvalueerd worden. Bij de productevaluatie staat de vraag centraal in welke mate de onderzoeksresultaten antwoord geven op de onderzoeksvraag. Bij de procesevaluatie wordt omschreven wat de leerervaringen zijn van de onderzoekers, wat er fout is gegaan en hoe dit is hersteld en tegen welke problemen de onderzoekers zijn aangelopen en hoe dit is opgelost.

Onderzoeksproduct

Zoals ook in de discussie omschreven is de onderzoeksvraag beantwoord. Het is mogelijk geweest voor de onderzoekers om een product te ontwikkelen aan de hand van de conclusies, volgend uit de resultaten van het onderzoek. Dit product is gebaseerd op de aanbevelingen, waarbij de rode draad in de aanbevelingen is dat uit- en doorstroom geïmplementeerd dient te worden in de begeleiding aan de jongvolwassenen van de Hoefweg. Het onderzoeksproduct is ontwikkeld ter ondersteuning hiervan en bevat handvatten voor het team jongvolwassenen om de uit- en doorstroom te implementeren in de begeleiding. Hierbij is echter wel de kanttekening dat het team jongvolwassenen hier zelf nog zullen moeten ontdekken hoe zij deze gaan implementeren en in welke vorm.

Onderzoeksproces

Allereerst hebben de onderzoekers geleerd hoe een kwalitatief en betrouwbaar onderzoek vormgegeven kan worden. Dit begon bij het schrijven van het plan van aanpak. De onderzoekers kwamen er al snel achter dat de deelvragen geen antwoord konden geven op de hoofdvraag. Dit maakt dat de onderzoekers geleerd hebben om stil te staan bij de deelvragen en deze goed te formuleren. Het feit dat de deelvragen niet goed waren, is opgelost door dit samen te bespreken en dit hiernaast ook bij de afstudeerbegeleider en bij de opdrachtgever neer te leggen. Hierop is het plan van aanpak aangepast. De verandering van deelvragen maakten ook dat er weer nagedacht moest worden over op welke manier er antwoord kon worden gegeven op deze deelvraag. Hier is de organisatie van de focusbespreking een voorbeeld van. Deze is binnen een kort tijdsbestek ingepland. Ook de enquêtes waren een struikelblok voor de onderzoekers. Het duurde meerdere weken voordat deze klaar was en daarnaast werd deze niet snel en vaak ingevuld. Dit maakte dat de onderzoekers hebben nagedacht over de meerwaarde van de enquêtes en hoe deze toch meegenomen kon worden in het onderzoek. De onderzoekers hebben geleerd wat betrouwbaar en valide onderzoek doen inhoudt, door alle keuzes te verantwoorden en hierbij na te denken op welke manier het onderzoek uitgevoerd kon worden om deze zo betrouwbaar en valide mogelijk te maken. Dit komt in alle veranderingen naar voren, alle later gemaakte keuzes gaan om het kunnen beantwoorden van de hoofdvraag en om het verzamelen van betrouwbare data waarmee zowel data-triangulatie als memberchecking plaats kon vinden.

Bibliografie

- Aassve, A., Davia, M. A., Iacovou, M., & Mencarini, L. (2005, november). Poverty and the transition to adulthood: risky situations and risky events. Colchester, Essex, UK.
- Adriaenssens, P. (2011). *Praten met je tiener: de stap van discussiëren naar onderhandelen*. België: Lannoo Meulenhoff.
- Arnett, J. (2015). *Emerging Adulthood*. New York: Oxford University Press.
- Baarda, Goede, d., & Teunissen. (2009). *Basisboek kwalitatief onderzoek*. Groningen/Houten: Noordhoff Uitgevers bv.
- Baart, A. (z.d.). *Publicaties*. Opgeroepen op Februari 9, 2015, van Huisuitzetting: http://huisuitzetting.info/lib/publicaties/Introductie_in_de_presentietheorie__prof._dr._Andries_Baart.pdf
- Bennenbroek, D. F. (2007). *Gezondheidsproblematiek bij bijstandsgerechtigden*.
- Blanken, C., Clijsen, M., Garenfeld, W., Paske, I. t., & Piere, M. v. (2012). *Psychiatrie voor SPH*. Amsterdam: Reed Business.
- Blanken, C., Clijsen, M., Garenfeld, W., Paske, t. I., & Piere, v. M. (2012). *Psychiatrie voor SPH*. Amsterdam: Reed Business.
- Blanken, C., Clijsen, M., Garenfeld, W., te Paske, I., & van Piere, M. (2012). *Psychiatrie voor SPH*. Amsterdam: Reed Business.
- Bunthof, A., & Visser, Y. (2009). *Mens en Recht*. Houten: Noordhoff Uitgevers.
- Crone, E. (2012). *Het sociale brein van de puber*. Amsterdam: Prometheus.
- den Hollander, D., & Wilken, J.-P. (2011). *Zo worden cliënten burgers*. Amsterdam: Uitgeverij SWP.
- Dost, D. D. (2011). Farmacotherapie bij slaapproblemen. *Bijblijven*, 30-36.
- Edzes, A. (2011, december). Werken naar vermogen. De invloed van gemeenten op de onderkant van de arbeidsmarkt. *TPE digitaal*, pp. 68-85.
- GGzE. (2014, januari). GGzE Magazine. *GGzE Magazine*, p. 8.
- Gier, P. D. (2007, Maart 7). *Overpeinzingen bij een activerende participatiemaatschappij*. Opgeroepen op December 12, 2014, van Radboud Respository Mobile: <http://mobile.repository.ubn.ru.nl/bitstream/handle/2066/46310/46310.pdf?sequence=1>
- HEE. (2012, Maart 26). *Home*. Opgeroepen op Januari 2015, 27, van HEE-team: <http://www.hee-team.nl/>
- HEE. (z.d.). *Geschiedenis*. Opgeroepen op Januari 28, 2015, van HEE: <http://www.hee-team.nl/hee-algemene-informatie/geschiedenis>
- Herstel, E. E. (2012, Maart 26). *Home*. Opgeroepen op Januari 2015, 27, van HEE-team: <http://www.hee-team.nl/>
- Jansen-Krajenbrink, H. (2010, December). Beleidsplan 2010-2015. *In verbinding*. Arnhem, Gelderland, Nederland: RIBW AVV.

- Kar, F. v., Keijzerswaard, A. v., & Wel, T. v. (2003). *Rehabilitatie: dat is toch normaal?!* Assen: Koninklijke van Gorcum BV.
- Kenniscentrum kinder- en jeugdpsychiatrie. (2014, augustus 13). *De belangrijke psychische stoornissen*. Opgeroepen op januari 24, 2015, van kenniscentrum-kjp: <http://www.kenniscentrum-kjp.nl/Gemeenten/Hulp-bij-ernstige-psychische-problemen>
- Koops, H., & Kwekkeboom, M. (2005). *Vermaatschappelijking in de zorg*. Sociaal Cultureel Planbureau.
- Korevaar, L., & Dröes, J. (2008). *Handboek Rehabilitatie voor zorg en welzijn*. Bussum: Uitgeverij Coutinho.
- Lauriks, S., Buster, M.C.A., Wit, De, M.A.S., Weerd, van, de, S., Tigchelaar, G., Fassaert, T. (z.d.). *Zelfredzaamheidmatrix 2013*.
- Lost Lemon. (z.d.). *Participatieladder*. Opgeroepen op Januari 16, 2015, van Lost Lemon: <http://www.lostlemon.nl/participatieladder>
- MacDonald, R., Shildrick, T., Webster, C., & Simpson, D. (2005). *Growing up in poor neighbourhoods*. Teesside, Middlesbrough, UK.
- Compleet Mensenwerk, (z.d.). *Zelfredzaamheid-matrix*.
- Mönks, F. J. (2009). *Ontwikkelingspsychologie*. Assen: Uitgeverij Van Gorcum.
- Movisie. (2015, Januari 19). *Wijzigingen AWBZ en wmo; een overzicht*. Opgeroepen op Februari 10, 2015, van Movisie: <https://www.movisie.nl/artikel/wijzigingen-awbz-wmo-overzicht>
- Regenmortel, T. v. (2002). *Empowerment en maatzorg. Een krachtgerichte psychologische kijk op armoede*. Leuven: Acco.
- Rehabilitatie.nl. (z.d.). *Definitie*. Opgeroepen op Januari 5, 2015, van Rehabilitatie: <http://www.rehabilitatie.nl/rehabilitatie>
- RIBW AVV. (z.d.). *Aanbod*. Opgeroepen op April 10, 2015, van RIBW AVV: <http://www.ribwavv.nl/aanbod/beschermd-wonen>
- RIBW AVV. (z.d.). *Ambulante begeleiding*. Opgeroepen op December 29, 2014, van RIBW AVV: <http://www.ribwavv.nl/aanbod/ambulante-begeleiding>
- RIBW AVV. (z.d.). *Bemiddeling en coördinatie - zorgbemiddeling en bemoeizorg bij multiproblematiek*. Opgeroepen op December 29, 2014, van RIBW AVV: <http://www.ribwavv.nl/aanbod/bemiddeling-en-coördinatie/zorgbemiddeling/zorgbemiddeling-met-bemoeizorg-bij-multiproblematiek.htm>
- RIBW AVV. (z.d.). *Beschermd wonen*. Opgeroepen op December 29, 2014, van RIBW AVV: <http://www.ribwavv.nl/aanbod/beschermd-wonen>
- RIBW AVV. (z.d.). *Centraal wonen*. Opgeroepen op maart 12, 2015, van RIBW AVV: <http://www.ribwavv.nl/aanbod/ambulante-begeleiding/centraal-wonen>
- RIBW AVV. (z.d.). *Jongvolwassenen*. Opgeroepen op januari 23, 2015, van www.ribwavv.nl: <http://www.ribwavv.nl/aanbod/beschermd-wonen/specifiek/jongvolwassenen-18-25/jongvolwassenen.htm>

- RIBW AVV. (z.d.). *Kortdurend verblijf*. Opgeroepen op December 29, 2014, van RIBW:
<http://www.ribwavv.nl/aanbod/kortdurend-verblijf>
- RIBW AVV. (z.d.). *Over ons*. Opgeroepen op Februari 9, 2015, van RIBW AVV:
<http://www.ribwavv.nl/over-ons>
- RIBW AVV. (z.d.). *Over ons - Visie*. Opgeroepen op December 1, 2014, van RIBW AVV:
<http://www.ribwavv.nl/over-ons/visie>
- RIBW AVV. (z.d.). *Over ons - Wat we doen*. Opgeroepen op December 1, 2014, van RIBW AVV:
<http://www.ribwavv.nl/over-ons/wat-we-doen>
- RIBW AVV. (z.d.). *Participeren; werken, leren en meedoen*. Opgeroepen op December 29, 2014, van RIBW AVV: <http://www.ribwavv.nl/aanbod/participatie--werken--leren-en-meedoen>
- RIBW AVV. (z.d.). Persoonlijk plan.
- RIBW AVV. (z.d.). Persoonlijk profiel.
- RIBW AVV, Lost Lemon & Enspiratie. (2014). *Kwaliteitshandboeken. Toelichting participatiematrix voor cliënten*. Arnhem, Gelderland, Nederland: RIBW AVV.
- Rijksoverheid. (z.d.). *Gevolgen participatiewet*. Opgeroepen op Januari 16, 2015, van Rijksoverheid.nl:
<http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/participatiewet/gevolgen-participatiewet>
- RINOGroep. (z.d.). *RINOGroep*. Opgeroepen op December 29, 2014, van Opleidingen en cursussen:
<http://www.rinogroep.nl/>
- Riwis. (z.d.). *Instroom, doorstroom, uitstroom*. Opgeroepen op Februari 11, 2015, van Riwis:
<http://www.riwis.nl/40/instroom-doorstroom-uitstroom>
- Roeland, P. (2014, Februari). Interne notitie: Informatieverstrekking over begeleiding van het RIBW en de eisen van de gemeente. Ede, Gelderland, Nederland: RIBW AVV, Ede.
- Rosen, L. (2013). *Identity: hoe ons digitaal gedrag ons leven bepaalt*. WPG Uitgevers BE - Algemeen.
- Slot, W., & Aken, M. v. (2010). *Psychologie van de adolescentie*. Amersfoort: ThiemeMeulenhoff.
- Sprinkhuizen, A., & Scholte, M. (2012). *De sociale kwestie hervat*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.
- Steenmeijer, J. (2013, Juni 3). *Publicaties*. Opgeroepen op Februari 9, 2015, van Eropaf:
<http://eropaf.org/lib/publicaties///BaartSozio2013.PDF>
- Stel, J. v. (2011, december). *Psychopraktijk*. *Psychopraktijk*, pp. 20-21.
- Stichting Neos. (z.d.). *Bureau Werk*. Opgeroepen op maart 11, 2015, van www.st-neos.nl: <http://www.st-neos.nl/Paginas/Participatie.aspx#>
- Thoenes, P. (1971). *De elite in de verzorgingsstaat*. Leiden: Stenfert Kroese.
- Thuis, M., & Verhage- van Kooten, M. (2011). *Wetgeving Zorg en welzijn*. Den Haag: Sdu Uitgevers.
- Thunissen, M. (2012). Persoonlijkheidsstoornissen. In C. Blanken, M. Clijsen, W. Garenfeld, I. t. Paske, & M. v. Piere, *Psychiatrie voor SPH* (pp. 105-153). Amsterdam: Reed Business.

- vanDale. (2006). *Pocketwoordenboek Nederlands*. Utrecht- Antwerpen: Van Dale Lexicografie.
- vanDale. (2014). *Gratis woordenboek*. Opgeroepen op Februari 11, 2015, van van Dale:
<http://vandale.nl/opzoeken?pattern=uitstromen&lang=nn#.VNuR0010xdg>
- Vollebergh, W., Graaf, R. d., Have, M. t., Schoemaker, C., Dorsselaer, S. v., Spijker, J., et al. (2003). *Psychische stoornissen in Nederland*. Utrecht: Trimbos-instituut.
- Vos, R. (2002, juni). De wereld van het jonge kind. *Erik Erikson: het fundamenteel de identiteits ontwikkeling* , pp. 300-303.
- WIJEindhoven. (2014, oktober 16). *Achtergrondinformatie WIJEindhoven*. Opgeroepen op maart 11, 2015, van www.eindhoven.nl: <http://www.eindhoven.nl/artikelen/Achtergrondinformatie-WIJEindhoven.htm>
- Wolf, J. (2012). *Herstelwerk*. Nijmegen: UMC St Radboud Nijmegen.
- Wolf, J. (2012). *Herstelwerk Een krachtgerichte basismethodiek voor kwetsbare mensen*. Nijmegen: UMC St Radboud Nijmegen.
- Wunderink, D. L. (2007). *Als de werkelijkheid onbegrijpelijk wordt*. Inmerc.

Bijlage 1: de topiclijst

Om duidelijk te kunnen krijgen waar er in dit onderzoek over gesproken wordt en om hierover verwarring te voorkomen, zal er nu een begrippenlijst met belangrijke begrippen en diens definities volgen.

- **Uitstroom:** volgens de van Dale is uitstromen een ‘geheel van personen die iets verlaten’ (vanDale, Gratis woordenboek, 2014). Uitstroom is niet per se gebonden aan een geheel van personen die iets verlaten, het kan ook gaan om één persoon. In het kader van dit onderzoek kan dit toegespitst worden op het verlaten van een zorgaanbieder om zorg te ontvangen bij een andere zorgaanbieder of om verder te leven zonder zorg te ontvangen.
- **Doorstroom:** (...) ‘de periode dat de cliënt nodig heeft om van beschermd wonen toe te werken naar vermaatschappelijking en daarmee het ontvangen van ambulante zorg of geen zorg’ (Riwis, z.d.). Vermaatschappelijking kan worden omschreven als het terugkeren naar het volledig deelnemen in de maatschappij.
- **Participeren:** het deelnemen aan de samenleving (Blanken C. , Clijsen, Garenfeld, te Paske, & van Piere, 2012, p. 18). Mensen kunnen op verschillende manieren deelnemen aan de samenleving, bijvoorbeeld door te werken.
- **Psychiatrie:** een specifieke aftakking van de zorg aan kwetsbare mensen in de samenleving. Deze mensen hebben met elkaar gemeen dat zij een psychische kwetsbaarheid hebben en/of een psychiatrische aandoening (ziekte) volgens de DSM-IV of de DSM-5 (Blanken C. , Clijsen, Garenfeld, Paske, & Piere, Psychiatrie voor SPH, 2012, p. 15).
- **Psychische kwetsbaarheid:** het tekortschieten van de draagkracht van mensen die door een onbalans in stressoren en coping (Blanken C. , Clijsen, Garenfeld, Paske, & Piere, Psychiatrie voor SPH, 2012, p. 39). Deze mensen zijn, door factoren met een verschillende oorzaak, in een bepaalde mate gevoelig voor het ontwikkelen van een psychiatrische stoornis, leven in psychische onbalans of het ervaren van psychische problemen.
- **Jongvolwassenen:** mensen in de leeftijd tussen de 18 en de 25. Zij kunnen ook aangeduid worden als adolescenten.
Er wordt in dit onderzoek en dit plan van aanpak geschreven over jongvolwassenen en niet over jeugd of jongeren, omdat de RIBW zelf ook spreekt over de afdeling jongvolwassenen. Om deze reden wordt dit woord in dit onderzoek en dit plan van aanpak aangehouden.
- **SRH:** Systematisch Rehabilitatiegericht Handelen. De benaming van een krachtgerichte methodiek die de RIBW gebruikt, die erop gericht is cliënten meer rollen te laten vervullen dan alleen de rol van cliënt (Blanken C. , Clijsen, Garenfeld, te Paske, & van Piere, 2012, p. 14).
- **RIBW AVV:** Regionale Instelling voor Beschermd Wonen Arnhem Veluwe Vallei. De RIBW AVV is een stichting die beschermde woonvormen beheert, geclusterd in verschillende regio's. De RIBW AVV kent de volgende regio's: Arnhem, Doesburg, Duiven, Ede, Lingewaard, Overbetuwe, Renkum, Renswoude, Rheden, Rozendaal, Wageningen, Westervoort, Wolfheze en Zevenaar. Zie figuur 1.1 voor meer informatie. Wanneer er geschreven wordt over de RIBW AVV wordt de stichting bedoeld die overkoepelend is voor iedere regio (RIBW AVV, Over ons, z.d.).
- **RIBW:** Regionale Instelling voor Beschermd Wonen. Wanneer er geschreven wordt over de RIBW dan wordt er bedoeld op de locatie Ede.
- **Locatie de Hoefweg:** beschermde woonvorm voor jongvolwassenen met psychiatrische problematiek van de RIBW aan de Hoefweg in Ede.
Wanneer er zal gesproken wordt over de Hoefweg dan wordt hier de beschermde woonvorm voor de jongvolwassenen mee bedoeld.
- **Beschermd wonen:** deze vorm van wonen houdt in dat een cliënt, eenpersoons of groepsgewijs, gemiddeld één keer per dag een begeleider ziet en spreekt. Dit is een relatief hoge vorm van

begeleiding (kenniscentrum kinder- en jeugdpsychiatrie, 2014). De cliënt heeft, door middel van zijn indicatie, recht op 24- uurs zorg. Naast dat de cliënt gemiddeld één keer per dag een begeleider spreekt, kan hij gebruik maken van een bereikbaarheidsdienst. In geval van psychische nood kan de cliënt het nummer van de bereikbaarheidsdienst bellen, er gaat dan een signaal af bij degene die de 'pieper' bij zich draagt. Deze zal de cliënt terug bellen om te vragen wat er aan de hand is. Indien nodig zal de begeleider naar de cliënt toe moeten. De indicatie die een cliënt moet hebben om beschermd te kunnen wonen is minimaal een GGZ-3 indicatie. Het Beschermd wonen bestaat in sommige regio's ook voor specifieke doelgroepen, zoals jeugd of mensen met niet aangeboren hersenletsel.

- **Centraal wonen:** Centraal wonen is een vorm van zelfstandig wonen. Cliënten wonen zelfstandig is een cluster van appartementen met een gezamenlijke woonkamer of keuken. Cliënten die hier wonen ontvangen ambulante begeleiding van de RIBW AVV. Het appartement wordt door cliënten zelf gehuurd of via een woningcorporatie. Deze woonvorm is voor mensen met psychiatrische aandoeningen of psychosociale beperkingen, die zelfstandig kunnen wonen met ambulante begeleiding (Thunissen, 2012).
- **Begeleid Zelfstandig wonen:** deze vorm van wonen houdt in dat een cliënt in een eigen woning woont en ambulante begeleiding krijgt vanuit het RIBW (RIBW AVV, z.d.). De frequentie van de begeleiding hangt af van de zorgvraag en de hoogte van de indicatie van de cliënt. Er zijn verschillende vormen waarin het Begeleid Zelfstandig wonen wordt aangeboden.
- **Zelfstandig wonen:** in de wet wordt de definitie van een zelfstandige woning omschreven als 'de woning welke een eigen toegang heeft en welke de bewoner kan bewonen zonder daarbij afhankelijk te zijn van wezenlijke voorzieningen buiten de woning' (Thuis & Verhage- van Kooten, 2011). Dit betekent dat de cliënt een eigen woning heeft en geen begeleiding ontvangt.

Bijlage 2: de interviewvragen

Interview veldexperiment

Hoe wordt uit- en doorstroom gerealiseerd?

Algemene vragen

Naam

Leeftijd

Geslacht

Opleiding

Functie

Welke ervaring heb je al binnen je vakgebied opgedaan?

Hoe lang werk je hier?

Bij welke organisatie werk je?

Met welke methodiek wordt er gewerkt binnen de organisatie?

Met welke doelgroep werk je?

Specifieke vragen

Hoe ziet de begeleiding eruit?

Wat maakt dat deze manier van begeleiden passend is bij de doelgroep?

Hoe lang duurt de begeleiding tot uit- of doorstroom plaats vindt?

Hoe worden de cliënten methodisch begeleid naar uit- en doorstroom?

Wat maakt volgens jou dat een jongvolwassene klaar is om uit- of door te stromen?

En wat gebeurt er wanneer een jongvolwassene niet kan uit- of doorstromen binnen de gestelde tijd van het traject? *Of niet binnen de organisatie past?*

Indien er nog geen concreet plan bestaat, hoe zou je willen dat dit eruit komt te zien binnen de organisatie?

Is er nog iets wat je ons mee zou willen geven als het gaat om uit- en doorstroom?

Interview jongvolwassenenteam de Hoefweg

Wat zijn kenmerken van jongvolwassenen met psychiatrische problematiek waar rekening mee gehouden moet worden op het gebied van uit- en doorstroom?

Waar moeten jongvolwassenen toe in staat zijn om door te kunnen stromen naar een volwassenen BW, CW of BZW?

Algemene vragen

Naam

Leeftijd

Geslacht

Opleiding

Functie

Welke ervaring heb je al binnen je vakgebied opgedaan?

Hoe lang werk je hier?

Bij welke organisatie werk je?

Met welke doelgroep werk je?

- Wat is volgens jou kenmerkend voor jongvolwassenen met psychiatrische problematiek?
- Hoe komen deze kenmerken tot uiting in de begeleiding aan de jongvolwassenen met psychiatrische problematiek?
- Met welke kenmerken moet rekening gehouden worden in de begeleiding naar uit- en doorstroom toe? (beperking)
- Op welke manier wordt er in de begeleiding rekening gehouden met deze kenmerken?
- Wat zijn vaardigheden die jongvolwassenen moeten bezitten om uit- of door te kunnen stromen? (mogelijkheid)
- Waar moet een jongvolwassene toe in staat zijn volgens jou om Beschermd te wonen in de toekomst op de volgende leefgebieden: wonen, werken, leren, recreëren, gezondheid, persoonlijke (zelf)zorg, relaties en zingeving?
- Waar moet een jongvolwassene toe in staat zijn volgens jou om Centraal te wonen in de toekomst op de volgende leefgebieden: wonen, werken, leren, recreëren, gezondheid, persoonlijke (zelf)zorg, relaties en zingeving?
- Waar moet een jongvolwassene toe in staat zijn volgens jou om Begeleid Zelfstandig te wonen in de toekomst op de volgende leefgebieden: wonen, werken, leren, recreëren, gezondheid, persoonlijke (zelf)zorg, relaties en zingeving?

BW	Levensgebieden	BZW
	Wonen	
	Werken	
	Leren – opleiding	
	Recreëren – vrije tijd	
	Gezondheid	
	Persoonlijke (zelf)zorg (incl. financiën)	
	Relaties (incl. intimiteit/seksualiteit)	
	Zingeving (incl. spiritualiteit/religie)	

Interview volwassenenteams RIBW AVV

Waar moeten jongvolwassenen toe in staat zijn om door te kunnen stromen naar een volwassenen BW of BZW?

Algemene vragen

Naam

Leeftijd

Geslacht

Opleiding

Functie

Welke ervaring heb je al binnen je vakgebied opgedaan?

Hoe lang werk je hier?

Bij welke organisatie werk je?

Met welke doelgroep werk je?

- Wat zijn vaardigheden die jongvolwassenen moeten bezitten om uit- of door te kunnen stromen? (mogelijkheid)
- Waar moet een jongvolwassene toe in staat zijn volgens jou om Beschermd te Wonen in de toekomst op de volgende leefgebieden: wonen, werken, leren, recreëren, gezondheid, persoonlijke (zelf)zorg, relaties en zingeving?
- Waar moet een jongvolwassene toe in staat zijn volgens jou om Begeleid Zelfstandig te Wonen in de toekomst op de volgende leefgebieden: wonen, werken, leren, recreëren, gezondheid, persoonlijke (zelf)zorg, relaties en zingeving?

Bijlage 3: kernlabels interviews veldexperiment

Tabel 1 Kernlabels interviews veldexperiment	
Label	Kenlabel
1.1 zwerfjongerenproject 1.2 bekijken welke plek nodig is 1.3 persoonlijk begeleider 1.4 opvangplekken 1.5 levensgebieden 1.18 Trajectbegeleider coördineert traject 1.19 Aanspreekpunt 1.43 kijken wat jongere zelf kan 1.70 verschillende problematieken 1.73 dak- en thuisloosheid 2.1 re-integratie 2.2 anticiperen op wat iemand nodig heeft 2.3 eigen voorkeur beheren 2.4 samen dagelijkse taken uitvoeren 2.5 concrete doelen 2.6 werken aan diagnose 2.10 strikte regels 2.28 open in gesprek/familie/behandelaar 2.32 levensdomeinen 2.34 inzichtelijk proces/verantwoorden/verantwoorden naar gemeente 2.37 goed in de gaten waar de cliënt staat/plan/zelfredzaamheidmatrix/evaluaties 2.40 bij binnenkomst helder wat je doel is 2.41 regie bij de cliënt/duidelijkheid/motivatatie 2.42 duidelijke afspraken 2.43 geen 24-uurszorg	Begeleiding algemeen
1.6 duur traject 1.7 vier tot zes maanden opvang, daarna zelfstandig wonen met woonbegeleider 1.61 veranderingen 1.62 niet meegemaakt niet uitgestroomd 1.63 afhaken 1.64 duur traject 1.65 verloop traject 1.66 overdragen 2.12 doelen voor ogen 2.13 begeleidingsplan en zelfredzaamheidmatrix 2.14 uitlopen/eerder eraan toe zijn	De duur van het traject
1.22 laagdrempelig 1.23 intensief begeleiden 1.24 fase traject 1.25 geduld 1.26 bij je houden	Passend bij jongvolwassenen

1.27 moederfiguur 1.28 dichtbij 1.29 levelen op niveau 1.30 belevingswereld 1.31 kennis over ontwikkeling 1.32 zoekende naar grens 1.74 individueel kijken wat nodig is 1.75 behoefte in begeleiding 1.76 blijf persoonlijk 2.7 duidelijk doel 2.8 vrijwillig 2.9 realiseren van doelen 2.10 strikte regels 2.11 nauw betrokken met werkgevers en stages 2.44 het gesprek aangaan met de jongere/wat houdt een jongere bezig/aansluiting hebben	
1.21 naar een doel toewerken 1.34 individueel kijken passende huisvesting 1.35 wat is nodig op gebied van wonen 1.36 passend voor jongere zelf 1.39 cursus thuis in zicht 1.42 voorbereiden op zelfstandig wonen 1.44 zelf laten proberen 1.45 advies geven 1.47 op die zelfstandigheid zitten 1.48 wens voor huisvesting wordt meegenomen 1.60 zo zelfstandig mogelijk wonen 1.67 zo zelfstandig mogelijk uitstroom 1.68 gerichte begeleiding 1.69 gerichte begeleiding 1.71 passende plek 1.73 kijken op alle facetten 2.15 zelfredzaamheidmatrix 2.17 Betrokkenheid/overleg/open in gesprek, wekelijks of dagelijks 2.38 gesprek over: wat heb je nodig? 2.39 één op één begeleiding/cliënten in de smiezen 2.46 aansluiten bij wat haalbaar is 2.47 bij de indicatie al helder 2.48 bijstellen 2.49 helder vanaf het begin/doel/communiceren	Begeleiding naar uit- en doorstroom
1.46 uiteindelijk zelf kunnen 1.49 voor zichzelf zorgen 1.50 basisdingen 1.51 leerbaar 1.52 motivatie 1.53 verantwoordelijkheid 1.55 voldoende financiën 1.58 verschillende facetten	Klaar voor uit- en doorstroom

2.16 alle doelen echt behaald/nieuwe start 2.18 van binnen er klaar voor zijn 2.19 inzicht in eigen handelen/inzicht in de beperking 2.20 inzicht in eigen handelen 2.21 eigen voordeur kunnen beheren/alleen kunnen zijn 2.23 huishouden kunnen runnen/boodschappen doen/koken 2.24 basale zelfzorg/het hebben van een daginvulling 2.26 zelfstanding wonen met hulp/geen 24-uurszorg 2.27 geen 24-uurszorg/zelf nadenken	
1.54 geen doorstroom 2.29 geen succeservaringen/mislukkingen/iemand beschermen 2.30 basisvaardigheden 2.31 ondersteunen	Niet klaar voor uit- en doorstroom
1.20 passende woonvorm 1.33 vorm huisvesting 1.37 doorstroommogelijkheden te kort 1.38 trainingshuizen als tussenstap 1.40 grote stap 1.41 terugvallen	Huisvesting
1.8 Financiën 1.9 Financiële intake 1.10 Financieel dienstverlener 1.56 bewindvoering 1.57 ondersteuning bij financiën 2.22 bewindvoering	Financiën
1.11 screening Bureau Werk 1.12 Passende dagbesteding 1.13 Jobcoach/doelen stellen 1.2.1 Re- integratie 1.2.11 Nauw betrokken met werkgevers en stages	Dagbesteding
1.14 Screening GGzE 1.15 Psychisch gebied 1.16 Betrokkenheid begeleiders bij screening GGzE 1.17 Hulpmiddelen 1.59 psychische problematiek hoofdproblematiek	Psychisch functioneren

Definiëring kernlabels veldexperiment

Begeleiding algemeen – met begeleiding algemeen wordt bedoeld dat beide instellingen een standaard traject hebben dat wordt ingezet in de begeleiding van cliënten. Zo wordt er een vaste methodiek gebruikt en wordt er in beide trajecten gekeken naar verschillende levensgebieden. Dit kernlabel geeft globaal zicht op hoe de begeleiding er bij de instelling uit ziet.

De duur (van het) traject

Met de duur van het traject wordt bedoeld dat beide instellingen begeleiding bieden aan cliënten in een bepaalde tijd. Hierin wordt ook aangeschreven hoe een traject kan verlopen en welke aspecten mee spelen in de duur van het traject.

– met duur traject wordt bedoeld dat beide instellingen begeleiding bieden aan cliënten in een bepaalde tijd. Hierin wordt ook aangeschreven hoe een traject kan verlopen en welke aspecten mee spelen in de duur van het traject.

Passend bij jongvolwassenen – met passend bij jongvolwassenen wordt bedoeld: dat wat belangrijk en typerend is voor de begeleiding aan jongvolwassenen. Wat werkt? Wat is belangrijk om mee te nemen in de begeleiding? Hoe begeleid je een jongvolwassene?

Begeleiding naar uit- en doorstroom – met begeleiding naar uit- en doorstroom wordt bedoeld dat er gekeken wordt hoe de begeleiders in de begeleiding aandacht besteden aan de uit- en doorstroom van cliënten. Wat wordt behandeld? Waar wordt naar gekeken?

Klaar voor uit- en doorstroom – met klaar voor uit- en doorstroom wordt bedoeld dat er aspecten zijn genoemd die aanwezig zijn wanneer een jongvolwassene klaar is om uit- en door te stromen. Het kan hier gaan om praktische facetten, maar ook om andere facetten.

Niet klaar voor uit- en doorstroom – met niet klaar voor uit- en doorstroom wordt aangegeven wanneer de begeleiders vinden dat jongvolwassenen niet uit- en door kunnen stromen. Het kan hier gaan om wanneer er geen doorstroom plaatsvindt, maar ook hoe hiermee om gegaan wordt.

Huisvesting – met huisvesting wordt één veel genoemd levensgebied bedoeld. Het gaat hier om een woonplek en wat hier volgens de begeleiders belangrijk in is om mee te nemen in het traject en hoe dit nu al wordt gedaan.

Financiën – met financiën wordt één veel genoemd levensgebied bedoeld. Het gaat hier om de geldzaken van de jongvolwassenen en waar hierin naar wordt gekeken gedurende het traject. Wie hierbij betrokken kunnen worden komt ook aan bod.

Dagbesteding – met dagbesteding wordt één veel genoemd levensgebied bedoeld. Het gaat hier om werk/opleiding/vrijwilligerswerk/dagbesteding. Hierin komt naar voren welke plaats dit inneemt in de trajecten en wie hierbij betrokken worden.

Psychisch functioneren – met psychisch functioneren wordt één veel genoemd levensgebied bedoeld. Het gaat hier om hoe het met jongvolwassenen gaat op psychisch gebied en hoe dit wordt meegenomen in het traject.

Bijlage 4: kernlabels interviews jongvolwassenenteam

Tabel 2 Kernlabels interviews bij de Hoefweg - Jongvolwassenenteam		
Label	Thema	Kernlabel
2.1.1 Impulsiviteit 2.1.2 Heftigheid/verschil met ouderen 2.1.3 Worstelen met ontdekken van ziekte en grenzen/heftige emoties 2.1.4 impulsiviteit/fysieke of verbale agressie 2.2.1 school en werken zijn lastige punten 2.2.2 beperkt sociaal netwerk 2.2.3 niet goed met financiën om kunnen gaan 2.2.7 netwerk is lastig door sociale angst/niet ergens alleen heen durven te gaan 2.2.8 bewindvoering 2.2.17 individueel wonen/eigen ding kunnen doen 2.3.1 begin van het leven 2.3.2 opleiding willen volgen 2.3.3 willen veel 2.3.4 verschil met volwassenen 2.3.5 willen nog iets met leven 2.3.6 jong zijn 2.3.9 plan maken voor je leven/oriëntatieproces 2.3.11 Niet sparen/geen overzicht in financiën 2.3.12 begin van het leven/opleiding willen volgen/werken 2.3.30 contact met ouders/relatie met ouders onderhouden indien aanwezig 2.4.1 veel gebeurd op jonge leeftijd 2.4.2 rouw/acceptatie 2.4.3 veel mogelijk/veel groei mogelijk 2.4.5 problematiek 2.4.6 stabiliteit/heftige emoties 2.4.7 intense emotie/hulpvraag niet uit kunnen stellen 2.5.1 veel willen/ambitie/naar de toekomst kijken/door problematiek kleine stappen maken/acceptatieproces/strijd		Kenmerken jongvolwassenen met psychiatrische problematiek

2.5.3 omgaan met beperking/ meten aan leeftijdsgenoten/innerlijke worsteling		
2.2.4 gesprekken met het UWV 2.2.5 vrijwilligerswerk/laagdrempelig/fouten mogen maken 2.2.6 structuur aanbrengen/op tijd leren komen 2.3.8 bezig met opleidingsmogelijkheden 2.3.10 oriëntatieproces 2.4.4 volwassen worden/zelfstandigheid 2.4.26 wat is mogelijk?/voortgang nastreven/kleine stapjes maken 2.4.27 geduld nodig bij werken met deze doelgroep 2.5.2 structuur hebben/een goed dag- en nachtritme 2.5.3 In gesprek gaan over: hoe omgaan met een beperking en innerlijke worsteling 2.5.4 de jongeren de tijd geven 2.5.5 structuur en regelmaat hebben creëert overzicht en rust		Begeleiding aan jongvolwassenen met psychiatrische problematiek
2.3.14 eerste tijd in de gaten houden 2.3.15 voorbereiden/verschil met Beschermd Wonen en het normale leven benoemen 2.3.16 voorbereiding op minder te besteden hebben straks/nu wennen aan minder uitgeven 2.3.17 begeleidingsmomenten afbouwen/grote overgang bij doorstroom 2.3.18 overgang zo klein mogelijk maken 2.3.29 veel te leren op gebied van financiën/nu wennen aan minder te besteden 2.4.12 doel voor ogen/plannen op verschillende leefgebieden 2.4.13 basisvaardigheden/koken/huishouden runnen/goed met financiën om kunnen gaan 2.4.14 zo min mogelijk begeleiding/afbouwen 2.4.15 doel om jongeren vooruit te helpen/zelfstandig wonen	Manier van begeleiden naar uit- en doorstroom	Begeleiding naar uit- en doorstroom
2.2.9 stabiliteit/daginvulling	Kenmerken van	

haalbaar? 2.2.12 grote stap om op jezelf te gaan wonen 2.2.13 aanpassen op de vraag van de cliënt/rekening houden met kenmerken van de jongvolwassenen 2.3.29 veel te leren op gebied van financiën/ nu wennen aan minder te besteden 2.5.7 nooit met zekerheid kunnen zeggen dat iemand stabiel is en dus kan uitstromen/nooit helemaal perfect 2.5.8 nooit met zekerheid kunnen zeggen dat iemand stabiel is en dus kan uitstromen/preventieplan/ signaleringsplan/ cliënt moet weten hoe te handelen als het niet goed gaat	jongvolwassenen waar rekening mee moet worden gehouden in de begeleiding naar uit- en doorstroom	
2.2.16 eerste opties zijn Centraal Wonen en Begeleid Zelfstandig Wonen/naar Beschermd Wonen volwassenen wordt nauwelijks gekeken 2.2.18 Eerste opties zijn Centraal Wonen en Begeleid Zelfstandig Wonen/Langer verblijven op de Hoefweg 2.2.19 Naar Beschermd wonen wordt nauwelijks gekeken 2.2.20 wat is de meerwaarde van Beschermd Wonen volwassenen voor deze doelgroep? 2.2.21 Centraal Wonen en Zelfstandig Wonen positiever beeld dan Beschermd Wonen volwassenen 2.4.10 volgende stap: BZW 2.4.15 doel om jongeren vooruit te helpen/zelfstandig wonen	Woonvormen	
2.1.5 stabiliteit 2.1.6 Emotionele uitpattingen worden minder/meer stabiliteit 2.1.7 Stabiliteit staat voorop 2.1.8 Stabiliteit staat voorop/goede dagbesteding minder belangrijk 2.1.9 Huishouden runnen 2.1.10 Omgaan met financiën 2.1.11 Ontwikkeling doormaken		Benodigde vaardigheden voor uit- en doorstroom

op de leefgebieden 2.1.12 gedegen financieel beleid/niet alles in één keer uitgeven 2.1.13 huishouden runnen 2.1.14 stabiliteit/hulpvraag kunnen uitstellen 2.2.10 financiën minder belangrijk/bewindvoering 2.2.11 sociaal netwerk belangrijk/niet vereenzamen 2.2.14 daginvulling belangrijk 2.2.15 stabiliteit in gedrag voor langere periode 2.3.13 motivatie niet kwijtraken 2.3.19 financiën op orde hebben/bewindvoerder wanneer nodig 2.4.8 stabiel genoeg/hulpvraag uit kunnen stellen 2.4.9 zich kunnen redden 2.4.11 hulpvraag uit kunnen stellen/stabiliteit/huishouden op orde 2.4.16 basisvaardigheden/huishouden runnen/koken 2.4.17 hulpvraag uit kunnen stellen 2.4.18 goed met financiën om kunnen gaan/bewindvoering wanneer nodig/goed met financiën om kunnen gaan is de basis 2.5.6 psychische stabiliteit 2.5.8 nooit met zekerheid kunnen zeggen dat iemand stabiel is en dus kan uitstromen/preventieplan/signaleringsplan/ cliënt moet weten hoe te handelen als het niet goed gaat 2.5.9 huishouden runnen/koken 2.5.10 overzicht in de financiën/omgaan met inkomensten en uitgaven/bewindvoering wanneer nodig 2.5.11 sociaal netwerk belangrijk/voorkomen in een sociaal isolement te raken 2.5.12 terug kunnen vallen op het eigen netwerk		
---	--	--

2.5.13 huishouden runnen 2.5.14 schoonmaken 2.5.15 kunnen koken 2.5.16 naar de toekomst kijken 2.5.17 overzicht hebben in financiën 2.5.18 basis van sociale vaardigheden/in actie komen wanneer dat nodig is 2.5.19 dagbesteding 2.5.20 de deur uitkomen		
2.3.20 geen verschil tussen Beschermd Wonen Jongvolwassenen en Volwassenen 2.3.21 leeftijdsverschil tussen Beschermd Wonen Jongvolwassenen en Volwassenen 2.4.19 weinig verschil tussen Beschermd Wonen jongvolwassenen en Beschermd Wonen volwassenen	Woonvorm	Vaardigheden voor BW
2.3.22 een beetje zelfstandig zijn/geen 24-uurszorg	Algemene vaardigheden	
2.3.23 huishouden redelijk kunnen runnen/ondersteuning bieden bij het huishouden 2.5.21 huishouden runnen	Wonen	
2.5.23 dagbesteding/vrijwilligerswerk/Scholing/werk/hobby	Werken	
2.5.23 dagbesteding/vrijwilligerswerk/Scholing/werk/hobby	Leren	
2.5.23 dagbesteding/vrijwilligerswerk/Scholing/werk/hobby	Recreëren	
2.1.19 lichamelijke gezondheid vereist/geen lichamelijke verzorging vanuit RIBW	Gezondheid	
2.5.22 overzicht hebben in financiën 2.5.24 zelfstandig zelfverzorging kunnen uitvoeren	Persoonlijke zelfzorg	
	Relaties	
	Zingeving	
2.1.22 stabiliteit/werken aan een basis 2.1.23 alles nog kunnen leren	Algemene vaardigheden	Nog te leren bij BW
2.1.15 alles nog kunnen leren 2.1.16 huishoudelijke taken kunnen leren	Wonen	

2.1.17 Alles nog kunnen leren	Werken	
2.1.17 Alles nog kunnen leren	Leren	
2.1.18 vrije tijdsbesteding/ dingen opzetten	Recreëren	
	Gezondheid	
2.1.20 leren van persoonlijke verzorging	Persoonlijke zelfzorg	
	Relaties	
2.1.21 zingeving ontwikkelen 2.3.33 zin van het leven niet zien/niet klaar om uit te stromen/depressie 2.3.34 niet belangrijk voor de uitstroom	Zingeving	
2.1.24 met minder begeleidingsmomenten uit de voeten kunnen 2.1.32 per cliënt kijken naar doelen en wensen 2.4.23 hulpvraag uit kunnen stellen 2.5.25 geen totaalplaatje kunnen afleveren/iedere cliënt heeft een andere hulpvraag 2.5.28 begeleiding zat zijn/frequentie van begeleidingsmomenten omlaag halen	Begeleiding	Vaardigheden voor BZW
2.1.27 huishouden runnen/vaste structuur 2.4.23 hulpvraag uit kunnen stellen 2.5.29 basisvaardigheden/intuïtie: is iemand er klaar voor?	Algemene vaardigheden	
2.1.25 huishouden runnen 2.1.27 huishouden runnen/vaste structuur 2.3.24 huishouden redelijk leefbaar houden 2.3.25 kunnen koken 2.4.22 schoonmaken 2.5.26 huur betalen/dak boven het hoofd hebben	Wonen	
2.1.26 beetje dagbesteding/werk/vrijwilligerswerk/studie 2.2.23 werken, dagbesteding, vrijwilligerswerk of een opleiding zijn belangrijk 2.3.26 verschil in werk en opleiding/moet een dagbesteding zijn/niet gaan vervelen	Werken	
2.1.26 beetje dagbesteding/werk/	Leren	

vrijwilligerswerk/ studie 2.1.28 werken hoeft niet persé/ liefst studeren 2.2.23 werken, dagbesteding, vrijwilligerswerk of een opleiding zijn belangrijk 2.2.24 dagindeling zelf kunnen doen/ volgen van een opleiding 2.3.26 verschil in werk en opleiding/ moet een dagbesteding zijn/ niet gaan vervelen		
2.1.29 vrije tijdsbesteding 2.2.25 vrije tijdsindeling	Recreëren	
2.3.28 voor zichzelf kunnen zorgen/ zelf verantwoordelijk voor medicatie/ herinneren aan inname medicatie	Gezondheid	
2.2.22 Goed voor jezelf kunnen zorgen/ niet verwaarlozen/ ieder heeft zijn eigen normen en waarden van wat verzorgd is 2.3.27 niet stinken 2.3.28 voor zichzelf kunnen zorgen/ zelf verantwoordelijk voor medicatie/ herinneren aan inname medicatie 2.4.20 goed met financiën om kunnen gaan/ bewindvoering wanneer nodig/ vaste lasten betalen 2.4.21 administratie op orde/ administratie bespreken met begeleider	Persoonlijke zelfzorg	
2.2.26 sociaal netwerk belangrijk/ niet vereenzamen 2.3.31 sociaal netwerk belangrijk	Relaties	
	Zingeving	
2.4.29 bij BZW wonen nog hulpvragen mogen hebben/ groeien naar zelfstandig wonen 2.5.27 groei doormaken/ zelfvertrouwen krijgen/ weerbaarder voor de buitenwereld	Algemene vaardigheden	Nog te leren bij BZW
	Wonen	
2.1.28 werken hoeft niet persé/ liefst studeren	Werken	
	Leren	
	Recreëren	
2.3.28 voor zichzelf kunnen zorgen/ zelf verantwoordelijk	Gezondheid	

voor medicatie/herinneren aan inname medicatie		
2.1.30 financiën in de gaten gehouden door begeleider 2.4.24 persoonlijke zelfzorg onderwerp van begeleiding/lastig onderwerk/soms minimale zelfverzorging	Persoonlijke zelfzorg	
2.1.31 problemen met relaties	Relaties	
2.3.32 geen richtlijn in zingeving 2.4.25 zingevingsvragen	Zingeving	
2.2.28 doorgroei mogelijkheid 2.2.30 Centraal Wonen is een leerstation/doorgroei mogelijkheid 2.2.32 Minder zelfstandigheid nodig bij Centraal Wonen dan bij Begeleid Zelfstandig Wonen	Woonvorm	Vaardigheden voor CW
2.1.24 met minder begeleidingsmomenten uit de voeten kunnen 2.1.38 CW is een stuk zelfstandiger/stuk verder in hun traject/huishouden runnen/niet dagelijks meer begeleiding 2.2.29 Veilige afstand/vangnet/mogelijkheid tot deelname aan gezamenlijke momenten/te grote stap om vanuit Hoefweg zelfstandig te gaan wonen 2.2.31 veilige afstand/vangnet 2.3.35 met minder begeleidingsmomenten kunnen	Begeleiding	
2.1.38 CW is een stuk zelfstandiger/stuk verder in hun traject/huishouden runnen/niet dagelijks meer begeleiding 2.1.39 stabiliteit 2.2.27 minder moeite met de levensgebieden 2.3.38 structuur in het leven	Algemene vaardigheden	
2.1.25 huishouden runnen 2.1.38 CW is een stuk zelfstandiger/stuk verder in hun traject/huishouden runnen/niet dagelijks meer begeleiding 2.3.36 zelfstandig op kunnen staan 2.3.39 overzicht in financiën/sociaal netwerk/huishouden runnen 2.3.42 huishouden runnen	Wonen	
2.1.26 beetje dagbesteding/werk/	Werken	

vrijwilligerswerk/ studie 2.3.37 dagbesteding belangrijk		
2.1.26 beetje dagbesteding/ werk/ vrijwilligerswerk/ studie 2.3.37 dagbesteding belangrijk	Leren	
	Recreëren	
	Gezondheid	
2.3.39 overzicht in financiën/ sociaal netwerk/ huishouden runnen	Persoonlijke zelfzorg	
2.3.39 overzicht in financiën/ sociaal netwerk/ huishouden runnen	Relaties	
	Zingeving	
2.3.40 niet geheel zelfstandig 2.3.41 ondersteuning krijgen in de basisdingen	Algemene vaardigheden	Nog te leren bij CW
	Wonen	
	Werken	
	Leren	
	Recreëren	
	Gezondheid	
	Persoonlijke zelfzorg	
	Relaties	
	Zingeving	
2.1.36 niet direct vanuit Beschermd Wonen naar Zelfstandig Wonen 2.1.37 niet direct vanuit Beschermd Wonen naar Zelfstandig Wonen	Woonvorm	Vaardigheden voor zelfstandig wonen
2.1.33 BZW-begeleiding hebben gehad/half jaar lang goed gaan 2.1.34 minder nodig om te komen/begeleidingsmomenten afbouwen 2.1.35 tijdje in de gaten houden	Begeleiding	
2.2.33 iemand moet zonder begeleiding kunnen 2.2.34 hulpvraag uitstellen 2.3.44 overzicht hebben op alle levensgebieden 2.5.37 wonen/ overzicht in financiën/ dagbesteding	Algemene vaardigheden	
2.4.28 basisvaardigheden/ goed met financiën om kunnen gaan/huis leefbaar houden/redelijke zelfzorg/gezonde levensstijl 2.4.30 basisvaardigheden/schone	Wonen	

woonomgeving/kunnen koken/goede zelfverzorging/gezonde levensstijl/goed met financiën om kunnen gaan 2.5.33 hygiëne in huis/leefbaar voor de bewoner 2.5.34 basisvaardigheden/boodschappen kunnen doen/kunnen koken/af kunnen wassen/ op kunnen ruimen		
2.5.32 inkomen hebben 2.5.37 wonen/overzicht in financiën/dagbesteding	Werken	
	Leren	
	Recreëren	
	Gezondheid	
2.4.28 basisvaardigheden/goed met financiën om kunnen gaan/huis leefbaar houden/redelijke zelfzorg/gezonde levensstijl 2.4.30 basisvaardigheden/schone woonomgeving/kunnen koken/goede zelfverzorging/gezonde levensstijl/goed met financiën om kunnen gaan 2.5.30 overzicht in financiën 2.5.31 aanmelden bij instanties/belasting betalen/om kunnen gaan met administratie 2.5.32 inkomen hebben 2.5.36 tijdig naar een dokter of ziekenhuis gaan 2.5.37 wonen/overzicht in financiën/dagbesteding	Persoonlijke zelfzorg	
2.2.35 eigen vangnet gebruiken/sociaal netwerk om op terug te vallen 2.3.45 goed sociaal netwerk/vangnet 2.5.35 sociaal netwerk/geen eis op hoe het sociale netwerk eruit ziet 2.5.38 geen eis op hoe het sociale netwerk eruit ziet	Relaties	
	Zingeving	

Definiëring kernlabels interviews bij de Hoefweg – jongvolwassenenteam

Kenmerken jongvolwassenen met psychiatrische problematiek – kenmerkend gedrag en facetten van de verschillende levensgebieden die door de begeleiding als typerend worden ervaren voor de doelgroep van jongvolwassenen met psychiatrische problematiek.

Begeleiding aan jongvolwassenen met psychiatrische problematiek – handelingen die door de begeleiding als typerend worden ervaren voor de begeleiding aan jongvolwassenen met psychiatrische problematiek. Hierbij komen ook verschillende facetten van de levensgebieden aan bod waar aandacht aan wordt besteed door de begeleiding.

Begeleiding naar uit- en doorstroom - met begeleiding naar uit- en doorstroom wordt bedoeld dat er gekeken wordt hoe de begeleiders in de begeleiding aandacht besteden aan de uit- en doorstroom van cliënten. Wat wordt behandeld? Waar wordt naar gekeken?

Benodigde vaardigheden voor uit- en doorstroom – met benodigde vaardigheden voor uit- en doorstroom wordt bedoeld dat er aspecten zijn genoemd die worden verwacht aanwezig te zijn wanneer een jongvolwassene klaar is om uit- en door te stromen. Het kan hier gaan om praktische facetten, maar ook om andere facetten.

Vaardigheden voor BW – vaardigheden die zijn genoemd die worden verwacht aanwezig te zijn wanneer een jongvolwassene Beschermd kan wonen bij de BW voor volwassenen van de RIBW AVV. Deze vaardigheden zijn verdeeld onder verschillende levensgebieden, namelijk: begeleiding algemeen, wonen, werken, leren, recreëren, gezondheid, persoonlijke zelfzorg, relaties en zingeving.

Nog te leren bij BW – vaardigheden die zijn genoemd die niet verwacht worden aanwezig te zijn en dus nog geleerd kunnen worden door een jongvolwassene die Beschermd komt wonen bij de BW voor volwassenen van de RIBW AVV. Deze vaardigheden zijn verdeeld onder verschillende levensgebieden, namelijk: begeleiding algemeen, wonen, werken, leren, recreëren, gezondheid, persoonlijke zelfzorg, relaties en zingeving.

Vaardigheden voor BZW - vaardigheden die zijn genoemd die worden verwacht aanwezig te zijn wanneer een jongvolwassene Begeleid Zelfstandig kan wonen bij de RIBW AVV. Deze vaardigheden zijn verdeeld onder verschillende levensgebieden, namelijk: begeleiding algemeen, wonen, werken, leren, recreëren, gezondheid, persoonlijke zelfzorg, relaties en zingeving.

Nog te leren bij BZW - vaardigheden die zijn genoemd die niet verwacht worden aanwezig te zijn en dus nog geleerd kunnen worden door een jongvolwassene die Begeleid zelfstandig kan wonen bij de RIBW AVV. Deze vaardigheden zijn verdeeld onder verschillende levensgebieden, namelijk: begeleiding algemeen, wonen, werken, leren, recreëren, gezondheid, persoonlijke zelfzorg, relaties en zingeving.

Vaardigheden voor CW - vaardigheden die zijn genoemd die worden verwacht aanwezig te zijn wanneer een jongvolwassene Centraal kan wonen bij CW van de RIBW AVV. Deze vaardigheden zijn verdeeld onder verschillende levensgebieden, namelijk: begeleiding algemeen, wonen, werken, leren, recreëren, gezondheid, persoonlijke zelfzorg, relaties en zingeving.

Nog te leren bij CW - vaardigheden die zijn genoemd die niet verwacht worden aanwezig te zijn en dus nog geleerd kunnen worden door een jongvolwassene die Centraal kan wonen bij de CW van de RIBW

AVV. Deze vaardigheden zijn verdeeld onder verschillende levensgebieden, namelijk: begeleiding algemeen, wonen, werken, leren, recreëren, gezondheid, persoonlijke zelfzorg, relaties en zingeving.

Vaardigheden voor zelfstandig wonen - vaardigheden die zijn genoemd die worden verwacht aanwezig te zijn wanneer een jongvolwassene zelfstandig kan wonen zonder begeleiding. Deze vaardigheden zijn verdeeld onder verschillende levensgebieden, namelijk: begeleiding algemeen, wonen, werken, leren, recreëren, gezondheid, persoonlijke zelfzorg, relaties en zingeving.

Bijlage 5: kernlabels interviews volwassenenteam

Tabel 3 Kernlabes interviews bij de RIBW - volwassenenteam		
Label	Thema	Kernlabel
3.1.1 Afhankelijk van begeleidingsvorm 3.1.2 Voor beschermd wonen hoeft iemand niet veel te kunnen 3.1.3 De leeftijd maakt het verschil tussen beschermd wonen jongvolwassenen en beschermd wonen volwassenen 3.2.5 Logische stap om te kijken of iemand begeleid zelfstandig kan wonen 3.2.12 Logische stap op te kijken of iemand begeleid zelfstandig kan wonen/ wat is de reden dat iemand beschermd blijft wonen? 3.4.1 Afhankelijk van waar iemand naar toe doorstroom 3.10.1 Minder eisen voor doorstroom naar volwassenen dan naar zelfstandigheid 3.10.16 Zo snel mogelijk door laten stromen, zo regulier mogelijk, zo zelfstandig mogelijk 3.10.17 Verschil tussen jongvolwassenen en volwassenen die al lang in de psychiatrie zitten/ het beste functioneren in BW setting	Woonvormen	Benodigde vaardigheden voor uit- en doorstroom vanuit BW jongvolwassenen naar een andere locatie
3.8.2 Werken op vraag van cliënt 3.8.41 Doel van de RIBW: kortdurende begeleiding bieden/ inzetbaar waar nodig/ persoon weet waar die naartoe kan 3.8.42 Goede overdrachten en communicatie tussen jongvolwassenenteam en volwassenenteam 3.8.43 Basis is gelegd/ verwachting is minimaal/ wat neem je mee en daar ga je op verder 3.10.18 Je kan iemand te kort	Begeleiding	

doen als je een eis stelt/ wie zijn wij om te bepalen of iemand zelfstandig mag wonen of niet? 3.10.19 organiseren dat het lukt 3.10.20 Kijken naar wat iemand wil/ kijken naar de wensen van de cliënt 3.10.33 Kijken naar mogelijkheden/ motiveren/ krachten ontdekken/ zo kort mogelijk in psychiatrische wereld 3.10.35 Hospitalisatie niet laten ontstaan		
3.2.1 Volwassener moeten zijn 3.2.2 Stabiliteit hebben 3.2.3 Randzaken stabiel/ nadenken over de toekomst/ nadenken over wensen en ontwikkeling 3.5.51 Aan de cliënt zelf of hij klaar is om door te stromen 3.6.28 Hoe minder zelfstandig iemand woont, hoe groter de kwetsbaarheid van de mens wordt 3.6.29 Kwetsbaarheid kan zich op alle gebieden openbaren/ op de praktische punten wordt de kwetsbaarheid het meest zichtbaar 3.10.31 Ontplooien in de “gezonde wereld” 3.10.32 Terugval minder bij jongeren die snel op de rit gezet zijn/ meer terugval bij jongeren die in het psychiatrische wereldje bleven 3.10.34 Niet wordt beter van lang in de psychiatrische wereld blijven	Persoonlijke ontwikkeling	
3.2.4 Stabiliteit op het gebied van financiën/ financiën zelf kunnen beheren of onder bewind staan 3.5.1 Voor zichzelf kunnen zorgen/ zelf kunnen doucen, wassen, aankleden 3.5.2 Zelfstandig ergens heen gaan 3.5.3 Zelf boodschappen kunnen doen 3.5.4 Kunnen fietsen 3.5.5 Huishouden kunnen	Vaardigheden	

3.5.6 Basisvaardigheden bezitten 3.5.7 Helpen bij financiën 3.5.8 Helpen bij dagbesteding 3.5.9 Basisvaardigheden bezitten 3.5.10 Zelfstandig ergens heen gaan 3.7.1 Basisvaardigheden wat betreft zelfzorg/ begeleiding bij krijgen/ gestructureerd worden 3.8.1 Geen concrete vaardigheden/ bereidwillig om te leren/ begeleidbaar opstellen 3.8.3 Willen leren/ stukje acceptatie 3.8.43 Basis is gelegd/ verwachting is minimaal/ wat neem je mee en daar ga je op verder 3.10.2 Basisvaardigheden op orde 3.10.3 Je wil meer		
3.1.3 De leeftijd maakt het verschil tussen beschermd wonen jongvolwassenen en beschermd wonen volwassenen 3.1.5 Afhankelijk van eenpersoons- of groeps- BW. Rekening houden met andere mensen in een groeps- BW 3.1.12 Afhankelijk van eenpersoons- of groeps- BW/ Rekening houden met andere mensen in een groeps- BW 3.2.7 Wat is de reden dat iemand beschermd blijft wonen? 3.2.9 Passende beschermde woonvorm 3.2.11 Wat is de reden dat iemand beschermd blijft wonen? 3.2.12 Logische stap om te kijken of iemand begeleid zelfstandig kan wonen/ wat is de reden dat iemand beschermd blijft wonen? 3.2.15 Langdurige zorg/ nooit op zichzelf kunnen wonen 3.6.18 BW heeft vaak intensievere begeleiding nodig/ zekerheid van het BW-wonen 3.8.21 Echt niet meer alleen	Woonvorm	Vaardigheden voor BW

kunnen zijn 3.8.22 Meer zorg en begeleiding nodig 3.8.23 Mensen geven het zelf aan 3.8.24 Kwetsbaarheid/ gaat op alle factoren mis/ geen andere oplossing dan BW 3.9.23 Mensen om je heen/ Beschermde Wonen 3.10.9 Iemand kan in een groep wonen/ éénpersoons BW is een alternatief		
3.2.6 Helder zijn waar ondersteuning in nodig is 3.2.13 Beïnvloedbaarheid?/ hebben van een sociaal netwerk? 3.2.14 Met geld om kunnen gaan? 3.5.20 Veel zelf kunnen/ ondersteunen 3.6.3 Per persoon gekeken wat mogelijk is aan het doen van klusjes 3.6.22 Niet voor niks indicatie voor BW gekregen/ soms zelf denken dat iemand BZW zou kunnen wonen/ cliënt ziet het niet zitten 3.7.9 Best nog perspectief voor zelfstandig wonen/ hoe functioneren in de groep? 3.9.24 Samen iets doen 3.10.4 Jongvolwassene hoeft niet zo veel te kunnen voor BW volwassenen/ met begeleider op zoek gaan naar wensen voor doelen 3.10.5 Praktische doelen 3.10.6 Doelen op het gebied van zingeving 3.10.7 Wat de persoon zelf wil het belangrijkste/ begeleider haalt boven wat de persoon wil 3.10.8 Aan de hand van die levensgebieden 3.10.10 Geen onderscheid tussen jongvolwassenen en volwassenen BW 3.10.11 Geen vaardigheden nodig voor BW/ begeleider maakt vertaalslag van	Begeleiding	

competentiemodel naar SRH 3.10.15 Mogelijkheid om zich te ontwikkelen/ risico dat mensen gehospitaliseerd raken bij BW		
3.1.11 Lastig om te veralgemeniseren/ per individu verschillend 3.2.10 Verschillend per persoon 3.3.1 Aan kunnen geven waar je hulp bij nodig hebt 3.3.7 Openheid om begeleiding te accepteren 3.3.8 Openheid om begeleiding te accepteren/ praktische vaardigheden kunnen worden ontwikkeld 3.3.13 Openheid om begeleiding te accepteren 3.4.2 Voor wonen in groepshuis moet iemand enige sociale vaardigheden hebben 3.4.3 Zich kunnen houden aan afspraken/ kunnen communiceren over veranderingen/ verantwoordelijk voor de communicatie richting andere huisgenoten 3.5.20 Veel zelf kunnen/ ondersteunen 3.6.2 Open staan voor huisgenootschap/ klusjes in huis kunnen en moeten doen 3.7.3 Stukje verantwoordelijkheid/ koken met begeleiding/ geen instapeisen 3.7.11 Aantal huisregels/ vaste groepsmomenten 3.7.12 Uitgangspunt: onder één dak/ geen vaardigheden naast huisregels 3.7.13 Bont maken, drugs, groepsontwrichtend maakt niet geschikt 3.8.4 Hoeven niet alles te kunnen/ accepteren dat wij overnemen 3.8.5 Begeleidbaar zijn 3.8.6 Respect naar anderen toe/ houden aan de huisregels 3.8.8 Zich kunnen vormen naar een groep/ open staan voor groep/ al vrij snel instroom bij	Algemene vaardigheden	

BW		
3.1.4 Geen overlast veroorzaken 3.1.5 Afhankelijk van eenpersoons- of groeps- BW. Rekening houden met andere mensen in een groeps- BW 3.3.9 In staat zijn samen te wonen in een groepshuis 3.3.10 Zich kunnen houden aan regels en afspraken 3.3.11 Zich kunnen houden aan regels en afspraken 3.4.4 Huis toonbaar kunnen houden 3.5.13 Kunnen koken 3.6.2 Open staan voor huisgenootschap/ klusjes in huis kunnen en moeten doen 3.6.3 Per persoon gekeken wat mogelijk is aan het doen van klusjes 3.7.2 Basisregels waar je je aan moet houden 3.7.10 Anderen hebben last/ kamer vervuilen 3.8.7 Basis om te kunnen wonen/ levensgebieden 3.9.2 In een groep kunnen wonen 3.9.3 Respectvol met elkaar omgaan 3.9.4 Samen met anderen eten 3.9.5 Eens per dag jezelf laten zien op de groep 3.10.9 Iemand kan in een groep wonen/ éénpersoons BW is een alternatief	Wonen	
3.1.6 Moeten participeren 3.2.8 Basis hebben op het gebied van opleiding, werk of dagbesteding 3.3.12 Prettig als er iets is op het gebied van werk of opleiding/ ondersteuning op het gebied van werk of opleiding mogelijk 3.3.14 Niet de bedoeling om de hele dag niks te doen 3.9.10 uit huis zijn	Werken	
3.2.8 Basis hebben op het gebied van opleiding, werk of dagbesteding 3.3.12 Prettig als er iets is op het gebied van werk of opleiding/	Leren	

ondersteuning op het gebied van werk of opleiding mogelijk		
3.1.8 Vrije tijd in kunnen delen/ Niet de hele dag niks doen 3.4.7 Ideaal als iemand zijn eigen tijd in kan delen/ niet de hele dag thuis zitten en niks doen 3.7.6 Vrije tijd kunnen ze zelf invullen	Recreëren	
3.3.6 Zicht hebben op het eigen functioneren 3.3.16 Ondersteuning op het gebied van gezondheid mogelijk/ openheid om begeleiding te accepteren 3.5.16 Zelfstandig voor gezondheid zorgen 3.6.7 Bewoners in rolstoel moeten op de begane grond kunnen wonen 3.9.25 Fijn als mensen zelf met gezondheid om kunnen gaan 3.9.26 Zelfstandig zorgen voor medicatie/ overnemen van de zorg voor medicatie 3.9.27 Medicatie voorwaarde om goed te kunnen functioneren	Gezondheid	
3.3.17 Zichzelf redelijk kunnen verzorgen/ iemand ondersteunen op het gebied van persoonlijke zelfzorg/ RIBW AVV doet geen verzorgende dingen 3.5.11 Voor zichzelf kunnen zorgen 3.5.12 Voor zichzelf kunnen zorgen/ RIBW helpt niet met douchen, wordt externe organisatie voor gehuurd 3.5.18 Zelfzorg zelf doen 3.5.22 Zelfzorg zelfstandig kunnen 3.7.8 Aan te spreken zijn voor douchen/ geen last hebben van elkaar 3.9.28 Fijn als iemand voor zichzelf kan zorgen 3.9.34 Tanden kunnen poetsen, douchen, jezelf aan kunnen kleden 3.9.35 Financiën is een voorwaarde om goed te kunnen	Persoonlijke zelfzorg	

leven 3.9.36 Bewindvoering bij BW 3.9.37 Niet zelfstandig financiën moeten voeren/ financiën moeten geregeld zijn		
3.4.9 Afspraken maken over vrienden in huis die blijven logeren 3.6.11 Fijn als iemand een relatie heeft/ afspraken maken 3.6.12 In eigen ruimte iedereen binnen laten/ geen overlast bezorgen 3.9.11 Andere mensen zien/ er even uit zijn	Relaties	
3.6.13 Zelf vrij invulling zingeving, religie/ respectvol omgaan met zingeving, religie op gezamenlijke momenten	Zingeving	
3.2.28 Hulpvraag uit leren stellen 3.1.2 Voor beschermd wonen hoeft iemand niet veel te kunnen 3.3.8 Openheid om begeleiding te accepteren/ praktische vaardigheden kunnen worden ontwikkeld 3.2.23 Vaardigheden kunnen leren in Beschermd wonen 3.7.3 Stukje verantwoordelijkheid/ koken met begeleiding/ geen instapeisen 3.8.4 Hoeven niet alles te kunnen/ accepteren dat wij overnemen 3.8.21 Echt niet meer alleen kunnen zijn 3.8.22 Meer zorg en begeleiding nodig 3.9.1 Zelf aan kunnen geven wat je nodig hebt/ BW heeft veel moeite om op begeleiders af te stappen/ zelf aan kunnen geven dat het niet goed gaat 3.9.20 In je hoofd zitten/ spanning 3.10.4 Jongvolwassene hoeft niet zo veel te kunnen voor BW volwassenen/ met begeleider op zoek gaan naar wensen voor doelen 3.10.11 Geen vaardigheden	Algemene vaardigheden	Nog te leren bij BW

nodig voor BW/ begeleider maakt vertaalslag van competentiemodel naar SRH		
3.3.2 Koken is te leren 3.3.4 Praktische vaardigheden kunnen worden ontwikkeld 3.3.8 Openheid om begeleiding te accepteren/ praktische vaardigheden kunnen worden ontwikkeld 3.6.1 Niet persé kunnen koken/ koken kan worden geleerd 3.7.3 Stukje verantwoordelijkheid/ koken met begeleiding/ geen instapeisen 3.9.6 Fijn als ze al veel kunnen, maar hoeft niet/ nog kunnen leren	Wonen	
3.3.12 Prettig als er iets is op het gebied van werk of opleiding/ ondersteuning op het gebied van werk of opleiding mogelijk 3.4.5 Niet persé te hoeven werken/ dagbesteding 3.5.23 Zoeken naar mogelijkheden/ oriënteren 3.5.24 Dagbesteding is een stap naar echt werk 3.5.25 Zoeken naar mogelijkheden/ oriënteren 3.5.26 Lastig om alleen te gaan/ ondersteunen door meegaan 3.5.27 Helpen met opstarten/ zelfstandig oppakken 3.6.4 Werk is geen voorwaarde om BW te kunnen wonen 3.7.4 Geen eis wat betreft werk 3.9.7 Werken als het kan 3.9.8 Mogelijkheden uitzoeken en bekijken 3.9.9 Dagbesteding als werk niet lukt 3.9.12 Mogelijkheden uitzoeken/ wat vindt iemand leuk 3.9.17 Kijken naar het niveau van het werk	Werken	
3.1.7 Niet persé een opleiding hoeven volgen 3.3.12 Prettig als er iets is op het gebied van werk of opleiding/ ondersteuning op het gebied van werk of opleiding mogelijk	Leren	

3.4.6 Niet persé een opleiding te hoeven volgen 3.6.5 Leren – opleiding is geen voorwaarde om BW te kunnen wonen 3.7.5 Leren hoeft niet 3.9.13 Opleiding volgen als je jong bent 3.9.14 Uitzoeken wat kan en niet kan 3.9.15 Proberen/ niet bij voorbaat al zeggen dat het niet lukt 3.9.16 Ondersteunen/ kijken hoe ver iemand komt		
3.3.15 Ondersteuning op het gebied van vrije tijd mogelijk 3.5.14 Vrije tijd moeilijk indelen 3.5.15 Helpen bij indelen vrije tijd 3.5.21 Vrije tijdsbesteding buiten de deur 3.6.6 Recreëren, vrije tijd is geen voorwaarde om BW te kunnen wonen/ leuk als iemand zijn eigen dingen heeft 3.9.18 Vrije tijd heel belangrijk 3.9.19 Naast druk ook ontspanning 3.9.21 Uitzoeken wat ontspannend is 3.9.22 Vrije tijd kunnen invullen geen eis	Recreëren	
3.3.16 Ondersteuning op het gebied van gezondheid mogelijk/ openheid om begeleiding te accepteren 3.5.17 Niet zelfstandig naar huisarts kunnen 3.6.8 Met slechte gezondheid niet handig om BW te gaan wonen, omdat daar de voorzieningen niet voor zijn 3.7.7 Meer openstaan voor hulp bij gezondheid/ geen eis 3.9.26 Zelfstandig zorgen voor medicatie/ overnemen van de zorg voor medicatie	Gezondheid	
3.1.9 Niet zelfstandig hoeven functioneren op het gebied van financiën en persoonlijke zelfzorg Uitbesteden 3.3.3 Omgaan met geld is te	Persoonlijke zelfzorg	

leren 3.3.17 Zichzelf redelijk kunnen verzorgen/ iemand ondersteunen op het gebied van persoonlijke zelfzorg/ RIBW AVV doet geen verzorgende dingen 3.4.8 Hulp kunnen krijgen bij persoonlijke zelfzorg/ hulp kunnen krijgen bij financiën 3.6.9 Persoonlijke zorg kan punt van ergernis worden voor huisgenoten 3.6.10 Niet weten hoe je jezelf verzorgt 3.7.10 Anderen hebben last/ kamer vervuilen 3.9.29 Zelfzorg leren/ zelfzorg vanzelfsprekend bij begeleiding 3.9.30 Verschil in normen en waarden zelfzorg 3.9.31 Gesprek aangaan over zelfzorg 3.9.32 Niet zelf moeten kunnen douchen 3.9.33 Begeleiders nemen zelfzorg niet over, huren externe partij hiervoor in 3.9.37 Niet zelfstandig financiën moeten voeren/ financiën moeten geregeld zijn		
3.1.10 Geen eisen voor relaties en zingeving 3.3.18 Onderzoeken hoe iemands netwerk uitgebreid kan worden 3.5.19 Niet allemaal in relatie 3.9.38 Fijn als er relaties zijn/ mensen bij de RIBW vaak eenzaam 3.9.39 Netwerk uitbreiden	Relaties	
3.1.10 Geen eisen voor relaties en zingeving 3.3.19 Geen eisen op het gebied van zingeving/ aan de persoon zelf wat iemand met zijn leven wil 3.4.10 Zelf vrij om invulling te geven aan zingeving, spiritualiteit, religie 3.9.40 Belangrijk te weten waar je voor gaat 3.9.41 Invulling is vrij	Zingeving	

3.9.42 Wat geeft jouw bestaan waarde? 3.9.42 Zingeving door werk en studie 3.9.44 Iets om naar toe te gaan 3.9.45 Iets voor iemand betekenen; mens of dier 3.9.46 Betekenisvol zijn/ daar kom je, je bed voor uit 3.9.47 Passie vinden/ ei kwijt kunnen		
3.1.15 Verschil tussen BW en BZW: alleen kunnen zijn 3.2.16 Logische stap om te kijken of iemand begeleid zelfstandig kan wonen 3.3.20 Minder begeleiding bij BZW dan bij BW/ meer in staat zijn om te zorgen dat iemand zijn woning heeft en behoudt 3.6.14 Weinig verschil tussen BW en BZW 3.6.19 Bij zelfstandig wonen functioneert iemand vaak beter dan bij BW 3.9.68 Niet meer de groep om je heen	Woonvorm	Vaardigheden voor BZW
3.2.24 Zelfoplossend vermogen hebben/ ondersteuning in de dingen waar ze tegenaan lopen 3.2.26 Minimale ondersteuning nodig hebben 3.4.12 Minimale hulp ontvangen/ meerderheid zelf regelen/ BZW is zelfredzamer dan BW 3.4.19 Onderwerp 'persoonlijke zelfzorg' aankaarten als iemand zichzelf niet goed verzorgt 3.6.17 Psychisch welzijn 3.6.21 Op zichzelf zijn/ tevreden over de situatie/ zorg aanpassen bij iemand thuis i.p.v. andere woonvorm 3.7.25 Naartoe werken/ plan op maken 3.8.10 Ondersteuning bieden op financiën/ maximaal 1-2 keer per week begeleiding/ naast begeleiding alles zelf kunnen doen 3.8.16 Begeleiding wil wel iets betekenen 3.9.63 Als begeleider naar	Begeleiding	

andere dingen doorverwijzen/ gebruik maken van allerlei voorzieningen 3.10.14 Door een eis serveer je iemand af/ iemand de gelegenheid geven om te groeien 3.10.25 BZW één of meer uren per week hulp		
3.1.13 Alleen kunnen zijn 3.2.22 Zelfoplossend vermogen hebben 3.3.28 Meer verantwoordelijkheid kunnen nemen 3.4.11 BZW is meer zelfstandig/ BZW moet meer dingen zelf kunnen regelen 3.4.12 Minimale hulp ontvangen/ meerderheid zelf regelen/ BZW is zelfredzamer dan BW 3.6.16 Meer te maken met zelfstandigheid dan bezitten van vaardigheden/ zekerheid 3.6.20 Niet persé beter hoeven te functioneren/ eigen keuze/ zelfstandig willen wonen vanwege eigenwaarde of ruimte nodig hebben 3.6.21 Op zichzelf zijn/ tevreden over de situatie/ zorg aanpassen bij iemand thuis i.p.v. andere woonvorm 3.7.14 In alles iets meer zelfstandig/ kamer schoonhouden/ koken/ financiën 3.8.9 Met name vaardigheden op wonen 3.8.10 Ondersteuning bieden op financiën/ maximaal 1-2 keer per week begeleiding/ naast begeleiding alles zelf kunnen doen 3.8.11 Doordeweeks voor zichzelf kunnen zorgen/ kunnen houden aan plan 3.8.12 Ontwikkelen op andere levensgebieden 3.8.13 Met vallen en opstaan/ alleen kunnen zijn/ alleen een huishouden kunnen runnen 3.8.20 Wonen, gezondheid en	Algemene vaardigheden	

persoonlijke zelfzorg is de basis 3.9.49 Zelfoplossend vermogen hebben 3.9.54 Aan de bel kunnen trekken 3.9.55 Zelf oplossingen bedenken 3.10.12 Meer in huis moeten hebben 3.10.13 Staande weten te houden met hulp van RIBW/familie/ aan zichzelf werken voor zelfstandig wonen in de toekomst		
3.2.17 Redelijk zelfstandig zijn 3.2.19 Stabiliteit hebben in wonen, werken en vrienden 3.2.20 Het hoeft niet perfect/ er moet een basis zijn/ zich alleen kunnen handhaven 3.3.21 huishouden runnen/ minimale ondersteuning in het huishouden nodig hebben 3.2.25 Basis sociale vaardigheden en praktische vaardigheden/ zichzelf kunnen redden 3.2.29 Niet gaan vereenzamen/ bewust zijn van het feit dat je alleen gaan wonen 3.3.20 Minder begeleiding bij BZW dan bij BW/ meer in staat zijn om te zorgen dat iemand zijn woning heeft en behoudt 3.3.21 Zich aan afspraken en regels kunnen houden/ in staat zijn om voor zichzelf te kunnen zorgen/ in staat zijn om de leefomgeving leefbaar te houden 3.4.13 Huur op tijd betalen/ geen huurachterstand krijgen 3.5.28 Zelfstandig wonen/ huishouden runnen 3.5.33 Zelf verantwoordelijk voor gezondheid/ zelfstandig boodschappen doen/ zelfstandig koken 3.7.14 In alles iets meer zelfstandig/ kamer schoonhouden/ koken/ financiën 3.7.16 Baat bij structuur 3.7.22 Inzicht warm maken eten	Wonen	

3.7.23 Voorzieningen als vangnet 3.8.13 Met vallen en opstaan/ alleen kunnen zijn/ alleen een huishouden kunnen runnen 3.8.20 Wonen, gezondheid en persoonlijke zelfzorg is de basis 3.8.33 Fijn als iemand zijn huishouden kan bijhouden/ begeleiding bieden bij huishouden/ indicatie ophouden voor meer begeleiding/ vaardigheid creëren 3.9.48 Alleen kunnen wonen 3.9.50 Huishouden runnen 3.9.51 Dingen weg kunnen gooien 3.9.56 Geen overlast veroorzaken 3.9.57 Vaste lasten betalen 3.9.60 Aan afspraken kunnen houden		
3.1.14 Werk moeten zoeken of vinden 3.2.19 Stabiliteit hebben in wonen, werken en vrienden 3.3.22 Het is beter als iemand iets te doen heeft 3.4.14 Werken of een uitkering hebben 3.7.17 Zelf structuur of door extern/ dagbesteding/werk/ studie/ iets georganiseerd hebben 3.7.21 Meer aanwezig bij BZW dan BW 3.9.60 Aan afspraken kunnen houden	Werken	
3.3.22 Het is beter als iemand iets te doen heeft 3.7.17 Zelf structuur of door extern/ dagbesteding/werk/ studie/ iets georganiseerd hebben 3.7.21 Meer aanwezig bij BZW dan BW	Leren	
3.2.18 Indeling kunnen hebben in je vrije tijd 3.4.16 Vrije tijd in kunnen delen belangrijker bij BZW dan BW 3.4.17 Bij alleen wonen belangrijk vrije tijd invulling geven	Recreëren	

3.7.21 Meer aanwezig bij BZW dan BW 3.9.61 Recreëren belangrijk		
3.4.18 Zelf verantwoordelijk voor gezondheid en persoonlijke zelfzorg 3.5.33 Zelf verantwoordelijk voor gezondheid/ zelfstandig boodschappen doen/ zelfstandig koken 3.8.17 Gezondheid beheersen 3.8.18 Minimale aanwezigheid/ geen hele hoge eisen 3.8.20 Wonen, gezondheid en persoonlijke zelfzorg is de basis 3.9.62 Medicatietrouw zijn	Gezondheid	
3.3.25 Zelfzorg en financiën is een belangrijker punt bij BZW/ in staat zijn om de eigen geldzaken op orde te houden/ openheid om begeleiding te accepteren 3.4.18 Zelf verantwoordelijk voor gezondheid en persoonlijke zelfzorg 3.5.34 Weinig zicht op medicatie bij BZW 3.5.36 Zelf innemen medicatie 3.5.38 Zelfstandig zelfzorg kunnen hanteren 3.7.14 In alles iets meer zelfstandig/ kamer schoonhouden/ koken/ financiën 3.8.20 Wonen, gezondheid en persoonlijke zelfzorg is de basis 3.9.64 Kunnen aankleden, tanden poetsen, douchen en de was doen 3.9.65 Financiën geregeld geeft rust en veiligheid/ weten hoeveel iemand kan uitgeven 3.9.66 De basis van financiën	Persoonlijke zelfzorg	
3.2.19 Stabiliteit hebben in wonen, werken en vrienden 3.3.24 Sociaal netwerk hebben is bij BZW belangrijker dan bij BW 3.4.22 Gezonder om vrienden te hebben dan altijd maar alleen te zitten 3.7.15 Meer vangnet nodig/ sociale contacten tegen vereenzaming 3.9.67 Relaties belangrijk vooral	Relaties	

als iemand alleen woont 3.9.69 Contact kunnen aangaan/ niet alleen contact met begeleider hebben 3.9.70 Mensen om je heen hebben/ niet alleen contact met begeleider hebben 3.9.71 Contact hebben met een aantal familieleden, vrienden, de buurt ect./ mensen hebben die je kennen		
3.4.21 Zelf verantwoordelijk voor zingeving, spiritualiteit 3.9.72 Zingeving is belangrijk/ fijn om mensen om je heen te hebben 3.9.73 Of alleen mogelijkheden onderzoeken wat er is 3.9.74 Veel mensen om zich heen door de kerk	Zingeving	
3.2.24 Zelfoplossend vermogen hebben/ ondersteuning in de dingen waar ze tegenaan lopen 3.6.20 Niet persé beter hoeven te functioneren/ eigen keuze/ zelfstandig willen wonen vanwege eigenwaarde of ruimte nodig hebben 3.10.15 Mogelijkheid om zich te ontwikkelen/ risico dat mensen gehospitaliseerd raken bij BW	Algemene vaardigheden	Nog te leren bij BZW
3.2.21 huishouden runnen/ minimale ondersteuning in het huishouden nodig hebben 3.2.24 Zelfoplossend vermogen hebben/ ondersteuning in de dingen waar ze tegenaan lopen 3.6.15 Niet hoeven kunnen koken/ alternatieve mogelijkheden voor koken 3.8.14 Indicatie voor thuiszorg (Opella) 3.8.15 Niet gelijk BW wonen als huishouden niet op orde is/ bereid zijn om mee te helpen/ wilskracht 3.8.33 Fijn als iemand zijn huishouden kan bijhouden/ begeleiding bieden bij huishouden/ indicatie ophouden voor meer begeleiding/ vaardigheid creëren 3.9.52 Ondersteuning krijgen in	Wonen	

huishouden etc./ zelf structureel bij kunnen houden 3.9.3 Niet persé moeten kunnen koken/ veel alternatieve mogelijkheden		
3.3.23 Niks doen is niet heel gezond 3.5.29 Helpen met opstarten werk/ zelfstandig kunnen werken daarna 3.7.18 Dagbesteding/ werk geen vereiste, werkt wel 3.7.19 Er aan werken/ voldoening/ structuur 3.7.20 Iets kleins/ naar buiten onder de mensen moeten 3.7.24 In staat zijn om er naartoe te gaan 3.9.58 Werken als het kan	Werken	
3.4.15 Geen eis op het gebied van leren – opleiding 3.7.18 Dagbesteding/ werk geen vereiste, werkt wel 3.7.19 Er aan werken/ voldoening/ structuur 3.7.20 Iets kleins/ naar buiten onder de mensen moeten 3.8.19 Vrije tijd, leren, relaties, zingeving wordt opgepakt 3.9.59 Opleiding als het kan	Leren	
3.5.30 Helpen met indelen vrije tijd 3.5.31 Weekschema maken/ weekstructuur/ cliënten zelf oppakken 3.5.32 Helpen met opstarten 3.7.19 Er aan werken/ voldoening/ structuur 3.7.20 Iets kleins/ naar buiten onder de mensen moeten 3.8.19 Vrije tijd, leren, relaties, zingeving wordt opgepakt	Recreëren	
3.5.35 Helpen medicatie uitzetten 3.5.37 Soms ophalen medicatie overnemen	Gezondheid	
3.5.39 externe organisatie inhuren voor zelfzorg 3.5.40 Helpen bij financiën/ niet zelfstandig moeten kunnen 3.8.10 Ondersteuning bieden op financiën/ maximaal 1-2 keer per week begeleiding/ naast	Persoonlijke zelfzorg	

begeleiding alles zelf kunnen doen		
3.4.20 Geen verschil qua eisen op het gebied van relaties tussen BW en BZW 3.5.41 Vaak geen sociaal netwerk 3.5.42 Helpen opbouwen sociaal netwerk 3.5.43 Begeleiding contact opnemen met mensen/ geen natuurlijke relatie/ natuurlijke relatie behouden met vrienden 3.6.26 Mensen die BZW wonen hebben vaak een klein netwerk 3.6.27 Netwerk is nuttig 3.7.23 Voorzieningen als vangnet 3.8.19 Vrije tijd, leren, relaties, zingeving wordt opgepakt	Relaties	
3.5.44 Weinig bezig met zingeving 3.5.45 Zingeving wordt vaak vergeten/ zelfstandig invullen van zingeving 3.8.19 Vrije tijd, leren, relaties, zingeving wordt opgepakt	Zingeving	
3.6.25 Verschil BZW en zelfstandig wonen: mensen kunnen de randvoorwaarden net wel of net niet hanteren/ hier ondersteuning bij nodig hebben	Woonvorm	Vaardigheden voor zelfstandig wonen
3.2.27 In de gaten houden als ze op zichzelf wonen 3.7.31 Cliënten vaak gericht op impulsen en weinig zelfbeheersing 3.7.36 Hoe kom je je dagen door?/ Wie heb je om je heen?/ inzicht in financiën/ huishouden doen/ kleine vaardigheden waar je in kunt groeien/ geen eis 3.7.37 Hulpvraag aanwezig?/ vangnet?/ hulpvraag uitstellen 3.7.38 Eng om volgende stap te maken/ bang om te vereenzamen 3.7.40 Veel mogelijkheden 3.7.41 Niet blijven hangen in ziekenwereldje/hulpverlenings-Wereldje 3.8.26 Plan uitstippelen over	Begeleiding	

welke en hoeveelheid begeleiding 3.8.32 Afsluiten wanneer mensen geen begeleiding meer willen 3.8.34 Mensen moeten geen begeleiding 3.8.36 Afsluiten wanneer alles geregeld is/ persoon doet het zelf/ anders mee aan de slag 3.8.37 Vanuit de persoon/ een persoon een beetje bespelen 3.8.38 Eerst vertrouwensband/ daarna praktisch aan de slag 3.8.39 Pré als ze alles kunnen/ keus van de persoon zelf/ bij een RM verplicht 3.10.28 In gesprek gaan over realistisch beeld 3.10.29 Accepteren dat iemand vind dat het gaat lukken 3.10.30 Iemand zijn eigen weg laten gaan/ fouten laten maken		
3.3.28 Meer verantwoordelijkheidsgevoel/ in staat zijn in te schatten wanneer het wel of niet goed gaat 3.3.29 Aan de bel kunnen trekken wanneer het niet goed gaat/ sociaal netwerk belangrijk/ netwerk hoeft niet groot te zijn 3.3.31 Het vermogen hebben om met de eigen problemen om te gaan is één van de belangrijkste dingen 3.4.25 Helemaal zelfstandig 3.4.28 Zelf verantwoordelijk/ zelf in de gaten houden wat instanties doen 3.5.46 Alles zelf doen/ geen begeleiding krijgen 3.5.48 Alles zelf doen of hulp vragen aan sociaal netwerk 3.5.49 Sociaal netwerk nodig/ op zichzelf aangewezen kunnen zijn 3.5.50 Wanneer niet op zichzelf aangewezen kunnen zijn, hulp kunnen vragen/ niet weer bende in huis 3.6.23 Randvoorwaarden kunnen hanteren	Algemene vaardigheden	

3.7.26 Hulp durven te vragen 3.7.29 Stabiel genoeg 3.7.30 Geen acute problemen/ hulpvraag uitstellen 3.7.32 Verder ontwikkelen 3.7.33 Zonder dat het extreem wordt/ kunnen wachten 3.7.34 Twee benodigde vaardigheden: hulp vragen en zelf eruit komen 3.7.40 Veel mogelijkheden 3.8.25 Weten wat hem te wachten staat 3.8.27 Vaardigheden kunnen geleerd worden 3.8.31 Aan de bel kunnen trekken 3.8.35 Op alle levensgebieden wel een aantal vaardigheden 3.8.39 Pré als ze alles kunnen/ keus van de persoon zelf/ bij een RM verplicht 3.8.40 Voor zelfstandig wonen moet alles aantoonbaar geregeld zijn 3.9.75 Alle levensgebieden zelfstandig kunnen hanteren 3.9.77 Hulp kunnen vragen 3.9.78 Zelfoplossend vermogen hebben 3.9.81 De weg weten/ weten wat je nodig hebt en aan hulp komt 3.9.83 Samen delen van spullen/ niet alles zelf hoeven doen 3.10.23 Op alle leefgebieden wat vaardigheden in huis hebben 3.10.26 Je weet wat je moet doen om iets te bereiken als je zelfstandig woont 3.10.27 Weten waar je aan moet kloppen		
3.1.16 Veel dingen zelf kunnen doen 3.1.17 Huishouden runnen 3.1.18 Geen overlast veroorzaken 3.3.32 Huishouden kunnen runnen/financiën goed op orde houden/ bij een rommelige, maar leefbare omgeving geen hulp hoeven vragen 3.5.50 Wanneer niet op zichzelf	Wonen	

aangewezen kunnen zijn, hulp kunnen vragen/ niet weer bende in huis 3.6.24 Zelfstandig kunnen wonen/ huur betalen 3.7.36 Hoe kom je je dagen door?/ Wie heb je om je heen?/ inzicht in financiën/ huishouden doen/ kleine vaardigheden waar je in kunt groeien/ geen eis 3.8.29 Huishouden op orde 3.10.24 Zelfstandig wonen zonder iets van hulp		
3.3.33 Iemand moet iets doen waar hij blij van wordt 3.3.36 Hebben van een daginvulling is belangrijk/ hebben van een netwerk is belangrijk 3.4.27 Inkomen hebben door werk of uitkering 3.7.35 Vangnet creëren/ daginvulling belangrijk/ wat contacten hebben	Werken	
3.3.33 Iemand moet iets doen waar hij blij van wordt 3.3.36 Hebben van een daginvulling is belangrijk/ hebben van een netwerk is belangrijk 3.7.35 Vangnet creëren/ daginvulling belangrijk/ wat contacten hebben	Leren	
3.3.33 Iemand moet iets doen waar hij blij van wordt 3.3.36 Niet de hele dag thuis zijn en niks doen 3.3.36 Hebben van een daginvulling is belangrijk/ hebben van een netwerk is belangrijk 3.7.35 Vangnet creëren/ daginvulling belangrijk/ wat contacten hebben	Recreëren	
3.3.35 In staat zijn om te zorgen voor de eigen gezondheid/ in staat zijn om goed om te gaan met medicatie 3.4.29 Zelf verantwoordelijk voor gezondheid/ niet te lang met klachten rondlopen/ kunnen praten met huisarts of vrienden over gezondheid	Gezondheid	

3.8.28 Gezond eten		
3.3.32 Huishouden kunnen runnen/ financiën goed op orde houden/ bij een rommelige, maar leefbare omgeving geen hulp hoeven vragen 3.4.26 Financiën zelf kunnen regelen/ zorgen dat de huur betaal wordt/ zorgen dat je geen schulden krijgt 3.4.30 Voor jezelf kunnen zorgen 3.7.36 Hoe kom je je dagen door?/ Wie heb je om je heen?/ inzicht in financiën/ huishouden doen/ kleine vaardigheden waar je in kunt groeien/ geen eis 3.8.30 Verantwoordelijk met financiën omgaan/ administratie op orde 3.9.82 Financieel kunnen inschatten wat mogelijk is	Persoonlijke zelfzorg	
3.3.27 Sociaal netwerk belangrijk/ vangnet om op terug te vallen 3.3.29 Aan de bel kunnen trekken wanneer het niet goed gaat/ sociaal netwerk belangrijk/ netwerk hoeft niet groot te zijn 3.3.30 Iemand moet de weg weten naar bijvoorbeeld: het sociaal team als hij geen netwerk heeft 3.3.36 Hebben van een daginvulling is belangrijk/ hebben van een netwerk is belangrijk 3.5.47 Hulp vragen aan sociaal netwerk 3.5.48 Alles zelf doen of hulp vragen aan sociaal netwerk 3.5.49 Sociaal netwerk nodig/ op zichzelf aangewezen kunnen zijn 3.7.27 Mensen waar ze op terug kunnen vallen/ RIBW wordt overbodig 3.7.28 Durven stappen naar mensen die ze om zich heen hebben/ vertrouwen in 3.7.35 Vangnet creëren/ daginvulling belangrijk/ wat	Relaties	

contacten hebben 3.7.39 Georganiseerd vangnet 3.9.76 Mensen om je heen waar je een beroep op kan doen 3.9.79 Mensen om je heen hebben 3.9.80 Mensen hebben die iets voor je doen 3.9.84 Adressen weten waar je terecht kunt/ sociaal netwerk 3.9.85 De weg weten 3.10.22 Personen hebben om op terug te vallen/ sociale netwerk is op orde		
	Zingeving	

Definiëring kernlabels interviews bij de RIBW AVV - volwassenenteam

Benodigde vaardigheden voor uit- en doorstroom vanuit de BW jongvolwassenen naar een andere locatie – met benodigde vaardigheden voor uit- en doorstroom wordt bedoeld dat er aspecten zijn genoemd die worden verwacht aanwezig te zijn wanneer een jongvolwassene klaar is om uit- en door te stromen. Het kan hier gaan om praktische facetten, maar ook om andere facetten. Deze vaardigheden zijn onderverdeeld onder woonvormen, begeleiding, persoonlijke ontwikkeling en vaardigheden.

Vaardigheden voor BW - vaardigheden die zijn genoemd die worden verwacht aanwezig te zijn wanneer een jongvolwassene Beschermd kan wonen bij de BW voor volwassenen van de RIBW AVV. Deze vaardigheden zijn verdeeld onder verschillende levensgebieden, namelijk: begeleiding algemeen, wonen, werken, leren, recreëren, gezondheid, persoonlijke zelfzorg, relaties en zingeving.

Nog te leren bij BW - vaardigheden die zijn genoemd die worden verwacht aanwezig te zijn wanneer een jongvolwassene Begeleid Zelfstandig kan wonen bij de RIBW AVV. Deze vaardigheden zijn verdeeld onder verschillende levensgebieden, namelijk: begeleiding algemeen, wonen, werken, leren, recreëren, gezondheid, persoonlijke zelfzorg, relaties en zingeving.

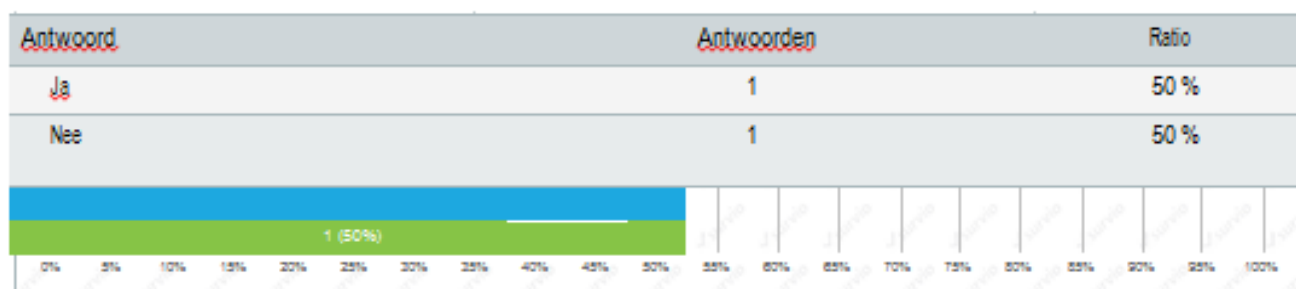
Vaardigheden voor BZW - vaardigheden die zijn genoemd die worden verwacht aanwezig te zijn wanneer een jongvolwassene Begeleid Zelfstandig kan wonen bij de RIBW AVV. Deze vaardigheden zijn verdeeld onder verschillende levensgebieden, namelijk: begeleiding algemeen, wonen, werken, leren, recreëren, gezondheid, persoonlijke zelfzorg, relaties en zingeving.

Nog te leren bij BZW - vaardigheden die zijn genoemd die niet verwacht worden aanwezig te zijn en dus nog geleerd kunnen worden door een jongvolwassene die Begeleid zelfstandig kan wonen bij de RIBW AVV. Deze vaardigheden zijn verdeeld onder verschillende levensgebieden, namelijk: begeleiding algemeen, wonen, werken, leren, recreëren, gezondheid, persoonlijke zelfzorg, relaties en zingeving.

Vaardigheden voor zelfstandig wonen - vaardigheden die zijn genoemd die worden verwacht aanwezig te zijn wanneer een jongvolwassene zelfstandig kan wonen zonder begeleiding. Deze vaardigheden zijn verdeeld onder verschillende levensgebieden, namelijk: begeleiding algemeen, wonen, werken, leren, recreëren, gezondheid, persoonlijke zelfzorg, relaties en zingeving.

Zou je graag willen verhuizen?

Enkele keuze, Antwoorden 2x, onbeantwoord 0x

Waarom wil je wel, of niet, verhuizen?

Tekst antwoord, Antwoorden 2x, onbeantwoord 0x

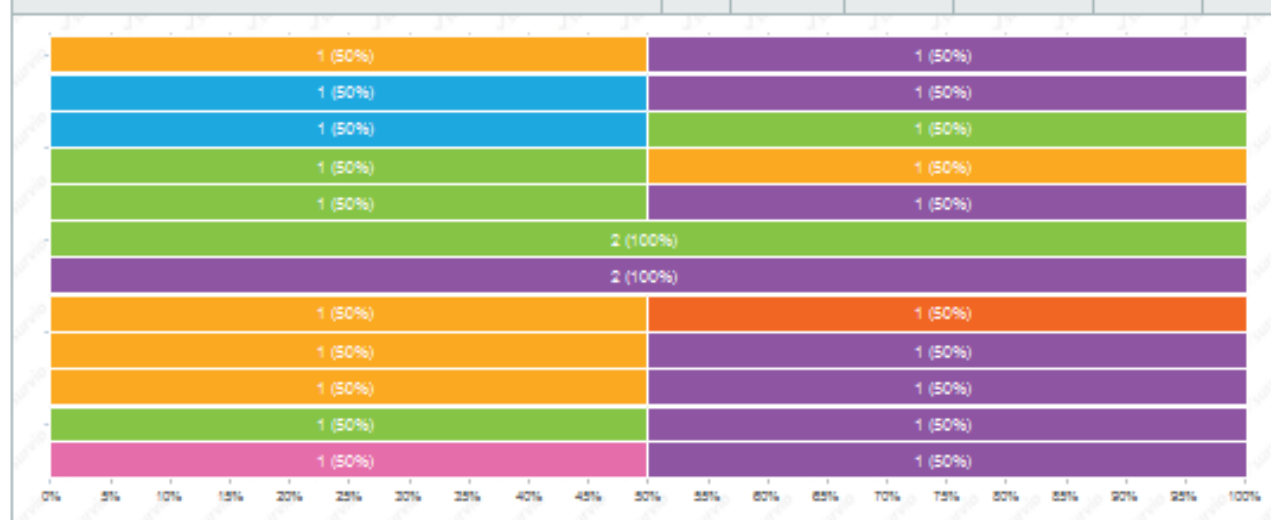
- Omdat ik het hier fijn vind. Goede begeleiding, je bent geen nummer zoals bij veel andere instellingen.
- Omdat ik klaar ben voor een volgende stap.

Hoe vaak heb je op dit moment begeleiding nodig op de volgende gebieden?

Matrix van de enkele keuzes, Antwoorden 2x, onbeantwoord 0x

Antwoord	1. Altijd	2. Drie keer in de week	3. Een keer in de week	4. Een keer in de twee weken	5. Een keer in de maand	6. Nooit
Wonen	0	0	1 (50 %)	0	0	1 (50 %)
Werken	1 (50 %)	0	0	0	0	1 (50 %)
Leren - opleiding	1 (50 %)	1 (50 %)	0	0	0	0
Vrije tijd - Hobby's	0	1 (50 %)	1 (50 %)	0	0	0
Gezondheid 1. (op tijd naar een arts gaan, goed voor je eigen lichaam zorgen, gezond eten en genoeg bewegen enz.)	0	1 (50 %)	0	0	0	1 (50 %)
Gezondheid 2. (Gesprekken hebben met begeleiders wanneer nodig, gesprekken met psychiater wanneer nodig, innemen van medicatie indien nodig etc.)	0	2 (100 %)	0	0	0	0

Persoonlijke zelfzorg	0	0	0	0	0	2 (100 %)
Goed omgaan met geld	0	0	1 (50 %)	0	1 (50 %)	0
Het aangaan van en onderhouden van vriendschappen	0	0	1 (50 %)	0	0	1 (50 %)
Het aangaan van en onderhouden van relaties	0	0	1 (50 %)	0	0	1 (50 %)
Het onderhouden van contact met familie	0	1 (50 %)	0	0	0	1 (50 %)
Zingeving - religie en spiritualiteit	0	0	0	1 (50 %)	0	1 (50 %)

Welke vaardigheden heb je geleerd in de tijd dat je woont op de Hoefweg?

Tekst antwoord, Antwoorden 2x, onbeantwoord 0x

- Hulpvragen, beter omgaan met geld.
Opener geworden en ik ben met mijn eetstoornis veel verder gekomen.
- Huishouden, Planning, Leren met geld omgaan, afspraken maken, Studie volhouden.

Wat vind je dat je moet kunnen als je zelfstandig gaat wonen met ambulante begeleiding?

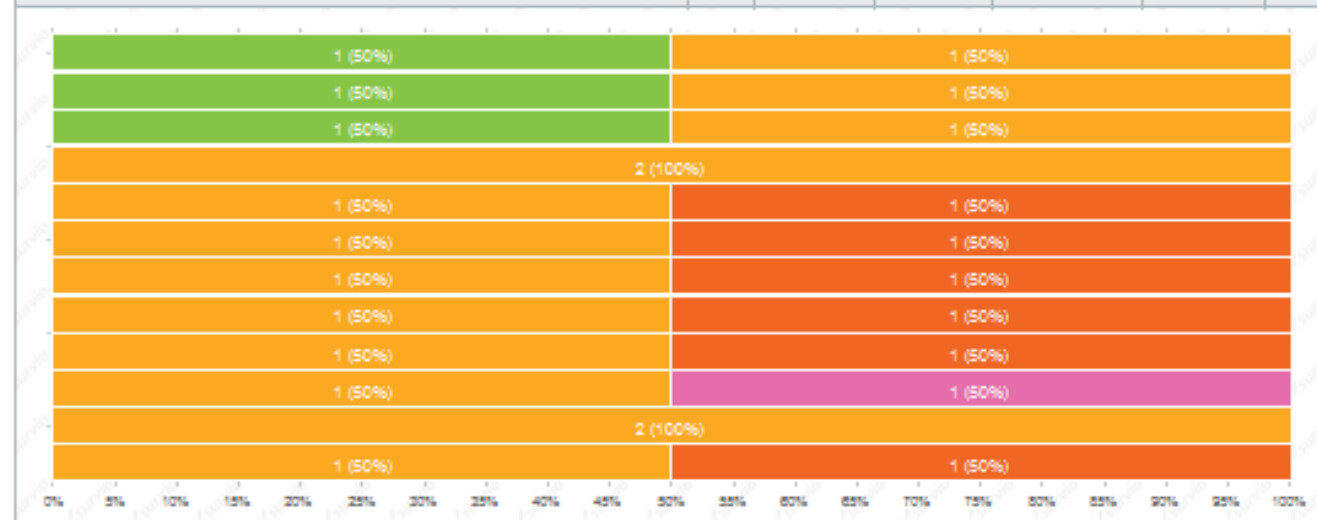
Tekst antwoord, Antwoorden 2x, onbeantwoord 0x

- Beter plannen, structuur leren aanhouden en sociale contacten durven aangaan.
- Huishouden, financiën, tijdsbesteding, planning/structuur, koken, zelfverzorging.

Hoe vaak mag je van jezelf nog begeleiding nodig hebben als je verhuist naar zelfstandig wonen met ambulante begeleiding op deze gebieden?

Matrix van de enkele keuzes, Antwoorden 2x, onbeantwoord 0x

Antwoord	1. Elke dag	2. Drie keer in de week	3. Eén keer in de week	4. Eén keer in de twee weken	5. Eén keer in de maand	6. Nooit
Wonen	0	1 (50 %)	1 (50 %)	0	0	0
Werken	0	1 (50 %)	1 (50 %)	0	0	0
Leren - opleiding	0	1 (50 %)	1 (50 %)	0	0	0
Vrije tijd - Hobby's	0	0	2 (100 %)	0	0	0
Gezondheid 1. (op tijd naar een arts gaan, goed voor je eigen lichaam zorgen, gezond eten en genoeg bewegen enz.)	0	0	1 (50 %)	0	1 (50 %)	0
Gezondheid 2. (Gesprekken hebben met begeleiders wanneer nodig, gesprekken met psychiater wanneer nodig, in nemen van medicatie indien nodig etc.)	0	0	1 (50 %)	0	1 (50 %)	0
Persoonlijke zelfzorg	0	0	1 (50 %)	0	1 (50 %)	0
Goed omgaan met geld	0	0	1 (50 %)	0	1 (50 %)	0
Het aangaan van en onderhouden van vriendschappen	0	0	1 (50 %)	0	1 (50 %)	0
Het aangaan van en onderhouden van relaties	0	0	1 (50 %)	1 (50 %)	0	0
Het onderhouden van contact met familie	0	0	2 (100 %)	0	0	0
Zingeving - religie en spiritualiteit	0	0	1 (50 %)	0	1 (50 %)	0

Waarom vind je dit?

Tekst antwoord, Antwoorden 2x, onbeantwoord 0x

- Omdat als je zelfstandig woont je dit beter zou moeten kunnen dan wanneer je beschermt woont.
- Omdat één keer in de week een modie fruentje is om zaken te bespreken.

Wat vind je dat je moet kunnen als je zelfstandig gaat wonen zonder begeleiding?

Tekst antwoord, Antwoorden 2x, onbeantwoord 0x

- Bellen.
- Huishouden, financiën, tijdsbesteding, planning/structuur, koken, zelfverzorging.

Wat heb jij nodig om te kunnen verhuizen?

Tekst antwoord, Antwoorden 2x, onbeantwoord 0x

- mensen, een aanhangwagen, geld, sjuweis.
- Een woning

Zouden jouw begeleiders jou hier bij kunnen helpen? En hoe?

Tekst antwoord, Antwoorden 2x, onbeantwoord 0x

- door mee te helpen met verhuizen.
- Ja, helpen met zoeken.

Hoe helpen de begeleiders jou nu hierin?

Tekst antwoord, Antwoorden 2x, onbeantwoord 0x

- niet.
- We hebben het er zo nu en dan over.

Als je morgen wakker werd en je leven zou er perfect uit zien, hoe zou dit er dan uit zien?

Tekst antwoord, Antwoorden 2x, onbeantwoord 0x

- Een drie-kamer appartement met twee katten. Met een inkomen die mij voorziet in de dingen die ik nodig heb. Niet rijk, maar ook niet arm. Daarnaast eventueel een partner.
- Wonend op mezelf, en school, contacten en alle dagelijkse vaardigheden gaan goed.

Hoe kunnen jouw begeleiders jou helpen om dit te bereiken?

Tekst antwoord, Antwoorden 2x, onbeantwoord 0x

- Door mij te leren structuur aan te brengen in mijn leven. Positief te blijven, sociale contacten te zoeken en te leren plannen.
- Ik hoef alleen nog een woning te vinden, dan heb ik dit al aardig bereikt.

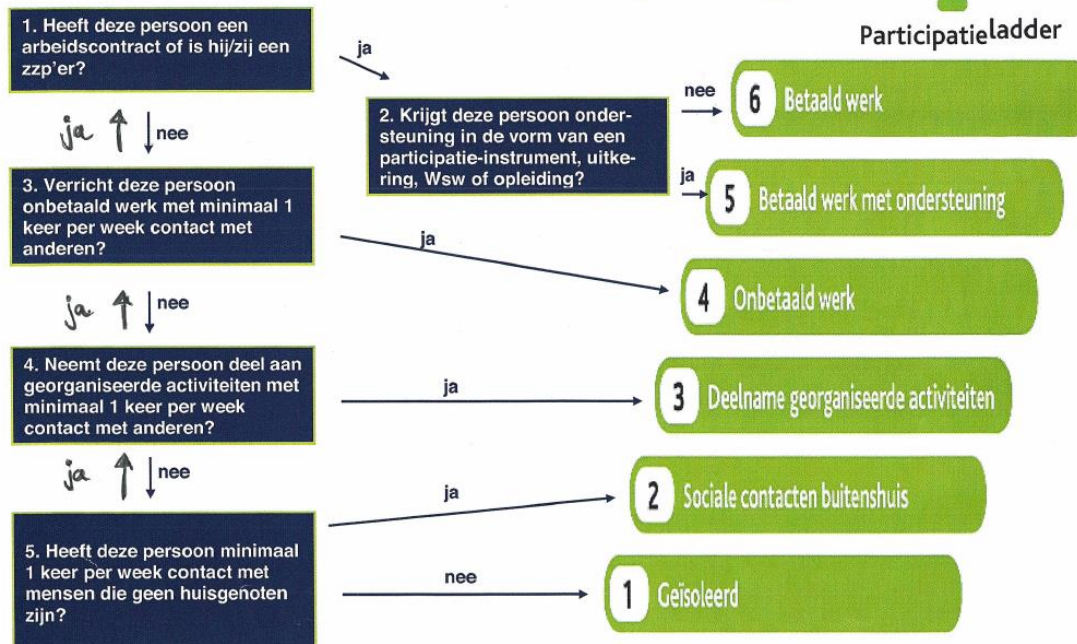
Is er nog iets wat je kwijt wilt over de enquête, iets wat jij vindt dat we moeten weten en mee moeten nemen in dit onderzoek?

Tekst antwoord, Antwoorden 0x, onbeantwoord 2x

Stroomschema Tredebepaling

Participatieladder

SPECIFIEKE VRAGEN BIJ STROOMSCHEMA

Participatieladder

Vragen voor trede 2 / 1

19. Ontmoet u (in uw vrije tijd) naast uw huisgenoten en familie ook andere mensen?
Ja (vraag 20)
Nee (vraag 21)
20. Ontmoet u deze mensen iedere week?
Ja (Trede 2)
Nee (vraag 21)
21. Verricht u mantelzorg voor andere mensen dan uw huisgenoten en familie?
Ja (Trede 2)
Nee (Trede 1)

Vragen voor trede 3

14. Bent u lid van een vereniging?
Ja (vraag 16)
Nee (vraag 15)
15. Volgt u een re-integratietraject?
Ja (vraag 16)
Nee (vraag 15)
16. Volgt u een inburgeringstraject?
Ja (vraag 16)
Nee (vraag 17)
17. Volgt u een cursus of opleiding?
Ja (vraag 18)
Nee (naar vragen over Trede 2 / 1)
18. Ontmoet u hierbij (vereniging, traject, opleiding) iedere week mensen?
Ja (Trede 3)
Nee (naar vragen over Trede 2 / 1)

Vragen voor trede 4

10. Doet u vrijwilligerswerk of onbetaalde stage?
Ja (vraag 12)
Nee (vraag 11)
11. Werkt u in het kader van uw re-integratietraject?
Ja (vraag 12)
Nee (naar vragen over Trede 3)
12. Doet u dit werk wekelijks?
Ja (vraag 13)
Nee (naar vragen over Trede 3)
13. Ontmoet u iedere week mensen bij dit werk?
Ja (Trede 4)
Nee (naar vragen over Trede 3)

Vragen voor trede 5 / 6

1. Heeft u een betaalde baan of werkt u als zelfstandige?
Ja (vraag 4)
Nee (vraag 2)
2. Loopt u stage?
Ja (vraag 3)
Nee (naar vragen voor trede 4)
3. Krijgt u hiervoor een stagevergoeding?
Ja (vraag 4)
Nee (naar vragen voor trede 4)
4. Ontvangt u een aanvullende uitkering?
Ja (Trede 5)
Nee (vraag 5)
5. Volgt een u cursus of opleiding die door de gemeente wordt betaald?
Ja (Trede 5)
Nee (vraag 6)
6. Werkt u via de WSW?
Ja (Trede 5)
Nee (vraag 7)
7. Werkt u met loonkostensubsidie of in een gesubsidieerde baan?
Ja (Trede 5)
Nee (vraag 8)
8. Heeft u een jobcoach of krijgt u begeleiding bij uw werk als onderdeel van een re-integratietraject?
Ja (Trede 5)
Nee (vraag 9)
9. Volgt u een inburgeringstraject?
Ja (Trede 5)
Nee (Trede 6)

Bijlage 8: de samenvatting van de focusbespreking

Om de uitkomsten van de interviews met het team jongvolwassenen en de eerste uitkomsten van het literatuuronderzoek over het SRH te bespreken en om met hen hierover in gesprek te kunnen gaan, is er een focusbespreking gehouden in het team. Het doel was om het team met elkaar te laten nadenken over de thema's die naar voren komen in ons onderzoek en om hierdoor antwoorden te krijgen op de vijfde deelvraag. Tijdens de focusbespreking zijn er eerst een viertal stellingen behandeld. Deze stellingen zijn citaten afkomstig uit de interviews met het team. Er zijn hierna een aantal vragen gesteld aan het team over het SRH in de praktijk. Aan het einde van dit document staat een bijlage waarin de 'post-it's' zijn opgenomen waarmee het team antwoord gaf op enkele vragen.

Het bespreken van de stellingen (citaten uit de interviews) :

'Het is nooit helemaal perfect dus je kan nooit met zekerheid zeggen: die is stabiel en nu kan die uitstromen.'

M.: Er is altijd een proces, ontwikkeling of groei bij elke cliënt. Wat ik me afvroeg is: wanneer is het nou eigenlijk goed genoeg? Ik vind dat iemand aardig stabiel is wanneer iemand aardig stabiel is op een aantal levensgebieden, de basis heeft, met financiën en huishouden, maar het is nooit af. Er zal altijd wel iets zijn waar aandacht aan besteed kan worden. We kunnen geen perfect pakketje afleveren. M.: sluit me daarbij aan. Perfectie bestaat in mijn ogen niet. S.: ieders standaard van perfect is anders. Als de cliënt het perfect vindt, hoeven wij het nog niet perfect te vinden. E.: en andersom ook. Als wij het perfect vinden, vindt de cliënt dat soms weer niet. M.: iedereen heeft verschillende normen en waarden. Dit komt terug op de verschillende levensgebieden, bijvoorbeeld met huishouden: wat de één schoon vindt, vindt de ander vies. S.: als mijn cliënt naar me toe komt en zegt en denkt er klaar voor te zijn om uit te stromen en wij hebben daar onze twijfels nog over, dat je de cliënt wel het vertrouwen geeft om daar mee verder te gaan. De cliënt geeft het niet voor niks aan en dat je dan ook gaat kijken met de cliënt wat hij nodig heeft om te kunnen uitstromen. Wij kunnen vinden dat iemand stabiel genoeg is om uit te stromen, maar de cliënt moet het ook vinden. En dat werkt ook andersom. E.: cliënten kunnen soms de doorstroom tegen houden door allerlei hulpvragen te hebben die niet persé hier opgelost hoeven te worden. E.: als het niet lukt met de volgende stap, kunnen ze altijd weer terug komen. Er is altijd een weg terug. M.: ik denk wel dat de plek die hier is vrijgekomen, dan al wel weer is opgevuld. Dus dan moet iemand wel weer een tijd wachten voordat hij hier terecht zou kunnen.

'Ik denk dat het ons doel is dat we de jongeren vooruit willen helpen en willen laten doorstromen naar zelfstandig wonen.'

M.: dat denk ik wel, daar ben ik het wel mee eens. Er staat zelfstandig, maar dat kan natuurlijk ook ambulante begeleiding zijn. S.: maar stel dat er hier iemand zit en je komt er op uit dat iemand naar BW voor volwassenen moet, dan moet je hem daar naar toe sturen. E.: het hangt er vanaf wat je kan bereiken met een cliënt. Niet voor iedereen is zelfstandig wonen het hoogst haalbare. M.: ik denk dat het ons doel is om de zelfredzaamheid van de jongvolwassenen zo groot mogelijk te maken. Zo zelfstandig mogelijk wonen. Zo onafhankelijk mogelijk kunnen functioneren in de maatschappij.

'Ik vind wel dat er een sociaal netwerk moet zijn. Hoe groot die persé moet zijn, dat is per persoon verschillend.'

M.: het gaat over dat er een netwerk moet zijn als iemand doorstroomt naar een minder intensieve vorm van begeleiding. E.: dat is afhankelijk van de persoon. Er zijn mensen die het heerlijk vinden om alleen te zijn. E.: ik denk wel dat je ergens een vangnet moet creëren. M.: het ligt er ook aan wat een sociaal netwerk

inhoudt. Dat kan ook het buurtcentrum zijn waar iemand naar toe gaat. M.: ik denk wel dat een sociaal netwerk belangrijk is. Als je (bijna) geen sociaal netwerk hebt, loert isolement wel om de hoek. M.: je kunt ook in een isolement zitten en prima op jezelf kunnen wonen. S.: het hoeven ook niet meteen diepe vriendschappen te zijn, maar het kan ook de cassière zijn van de supermarkt die iemand elke week ziet. Er zijn altijd mensen om je heen, ongeacht of je daar nu contact mee hebt. M.: maar, het is wel afhankelijk van of iemand ook echt het contact ervaart. E.: als iemand vanuit hier doorstroomt naar BZW, dan gaat die persoon van heel veel contactmomenten in de week naar maar één keer per week iemand zien, als hij geen sociaal netwerk heeft. Hier is de inloop, de koffiemomenten, eetcafé en vaak hebben mensen dagelijks een begeleidingsgesprek. Als iemand BZW gaat wonen, valt veel daarvan weg. Dan is er weinig vangnet. M.: daar zou dan hier al meer aandacht aan besteed moeten worden? E.: ja, dat je al mensen hebt die je helpen. M.: dat er mensen zijn waar je op terug kunt vallen. S.: maar, dat kan ook een buurtcentrum zijn of een maatjesproject. E.: maar, ik vind wel dat het passend bij de persoon moet blijven. Als iemand er geen problemen mee heeft om alleen te zijn, dan hoeft het ook geen probleem te zijn. M.: er moet wel iemand zijn die dan checkt of iemand zich dan redt als hij alleen is, zonder netwerk. M.: je werkt met mensen dus het is zo'n maatwerk en afhankelijk van de persoon. Ik vind niet dat je het als een eis kunt stellen dat iemand een sociaal netwerk moet hebben. M.: ik denk wel dat het wenselijk is om een soort check te hebben, ongeacht wie dat doet. A.M.: maar, naast dat er iemand is die checkt of het goed gaat, vinden jullie het ook nuttig dat er een sociaal netwerk is waar iemand zelf naar toe kan stappen? S.: ja, dat denk ik wel. Ze kunnen ook zelf naar een hulpverlener toe stappen. E.: maar, om die hulpverlener uit beeld te krijgen? S.: ja... Want een hulpverlener is geen sociaal netwerk. Maar, stel nou dat iemand zijn heil vindt op internetfora en die heeft geen sociaal netwerk verder? Iedereen: dat kan ook prima natuurlijk. S.: wat mij betreft zou het dan oké zijn als iemand dan voor de rest binnen bleef. A.M.: het ligt er ook aan wat jullie definitie van sociaal netwerk is. S.: de mensen die wij begeleiden hebben daar juist vaak heel veel moeite mee en laten vaak maar selectief mensen toe omdat ze bijvoorbeeld al zo vaak gekwetst zijn. M.: en ook contacten die er zijn, om die te behouden. Dat vinden ze vaak ook al lastig. A.M.: dus in hoeverre vinden jullie dat er een sociaal netwerk moet zijn? M.: het is zeker wenselijk dat er een sociaal netwerk is. E.: als iemand alleen woont en geen sociaal netwerk heeft, waar moet die persoon dan naar toe gaan? En om meteen weer op de hulpverlening terug te moeten vallen, lijkt mij niet wenselijk. Het zou fijner en beter voor iemand zijn als iemand zich kan redden in zijn eigen sociale netwerk. M.: het ligt er ook aan wat er aan de hand is op zo'n moment. Op het moment dat iemand in een diepe psychose zit, is het niet verstandig om naar de buurvrouw toe te lopen. E.: ja, dat is ook zo. Alleen als er kleinere problemen zijn, kunnen ze makkelijker worden opgelost door het sociaal netwerk. M.: het is goed om tijdens de begeleiding, BW of BZW, je cliënt handvaten te geven waar hij heen kan gaan als de begeleiding stopt. Dat je iemand de weg leert naar instanties of mensen waar hij heen kan als er bepaalde problemen zijn. S.: als mijn cliënt BZW zou wonen, zou ik hem ook stimuleren om even contact te maken met de burens. M.: eigenlijk gaat het om het uitzetten van lijntjes.

'Die stabiliteit staat voorop en daarna ga je kijken van nou kan je dan ergens werk doen.'

A.M.: dit gaat over BW. E.: het ligt eraan wat je onder stabiliteit verstaat. E.: iemand kan ook stabiel worden door te gaan werken. M.: dit is mijn uitspraak en ik doelde ermee op een cliënt die hier net binnen komt, uit een problematische thuissituatie. Ik bedoelde dat het goed is om iemand dan eerst even een tijdje aan alles hier te laten wennen. Als dat een hele tijd goed gaat kan je gaan kijken wat iemand verder kan doen. S.: en zou je een cliënt ook afremmen als die bij binnenkomst zou zeggen dat hij meteen vanalles zou willen doen, bijvoorbeeld werk? M.: ja, dat denk ik wel ja. Ik vind dat mensen eerst moeten wennen aan iets en dan pas weer iets nieuws opstarten. Aan de andere kant werken wij ook wensgericht, dus als iemand de wens heeft om te werken dan zal ik ook zeggen: hoe gaan we dat doen? M.: het verschilt ook per cliënt wat stabiel is.

Daarnaast is het ook belangrijk om te kijken welke stappen iemand kan zetten om te oefenen en dat iemand ook weer een stapje terug kan nemen als iets te hoog gegrepen blijkt. E.: bij sommige cliënten werkt het ook zo dat ze instabiel worden door hier te zijn. E.: het verschilt gewoon heel erg per persoon. Een persoon kan heel erg gebaat bij structuur en dagbesteding. S.: in Amerika zijn er ook studies geweest over mensen die net een psychose hadden gehad en meteen weer aan het werk gingen om weer zelfvertrouwen op te doen. Het ligt ook wel heel erg aan de timing en waar iemand aan toe is. Dus het is soms goed om een plan daarvoor te maken. M.: met dit soort dingen wil je als begeleider natuurlijk wel dat iemand een succes behaalt. Je wilt ook niet dat iemand een te grote stap neemt. Dus kan je beter in kleine stappen werken en zo resultaat boeken. S.: ja, maar de andere kant is dat iemand soms dan zoiets heeft van: nah, ik hoef niet persé te werken. Dan ben je juist weer te laat. E.: maatwerk. S.: Nu we het er zo over hebben merk ik bij mijzelf dat ik denk dat het iets mysterieus wordt, dat maatwerk. Maar wanneer doe je nu wat? M.: dat heeft met de samenwerking te maken tussen cliënt en begeleider, maar we verschillen van elkaar van hulpverleningsstijl en dat is niet persé verkeerd. E.: ik denk dat mensen achteruit gaan als er geen kader is, gemiddeld gezien. M.: maar, je kunt ook niet zeggen dat iemand moet omdat sommige mensen ook terug gefloten worden door hun eigen problematiek. Ze willen wel, maar het lukt niet. Dan kun je niet tegen iemand zeggen dat het moet. M.: ik ben wel benieuwd naar wat jullie verstaan onder daginvulling, want net als bij het sociaal netwerk: het hoeft natuurlijk niet van de hoogste tak te zijn. Het kan ook zijn dat iemand zijn bed uit komt en hier deelneemt aan het koffiemoment. M.: dat soort dingen gebeuren wel, maar dingen als hobby's, werk, dagbesteding en studie zijn complex. S. verlaat de vergadering.

Het bespreken van de vragen

1. Op welke manier wordt het SRH ingezet in de begeleiding?

M.: door te kijken naar de wensen en de krachten van de cliënt. Dus een positieve instelling. En bij terugval zeggen dat er morgen altijd weer een nieuwe kans is en door mensen complimenten te geven. Daarnaast vind ik het belangrijk om doelgericht te werken, dus dat je met plannen en dergelijke aan de slag bent. A.M.: dus ook door te werken met concrete doelen? M.: ja. M.: moet het echt in een plan staan of kun je het ook gewoon voor ogen hebben? M.: nou, het is ook zo dat iemand meerdere hulpvragen kan hebben, maar dat je niet tegelijk aan tien hulpvragen werkt, maar dat je de twee of drie belangrijkste doelen voor de cliënt eruit pakt aan daaraan gaat werken. A.M.: kunnen de anderen zich hierbij aansluiten of denken die hier anders over? M.: ik kan me hier zeker bij aansluiten. Eerst ga je kijken naar de wens en daarna kijken naar de mogelijkheden die er zijn om die wens te behalen.

2. Welke plaats neemt het SRH in, in de begeleiding naar uit- en doorstroom?

M.: voor mij de eerste plaats, omdat je met het SRH werkt. Op die manier moet je aan je doelen en je plannen werken. M.: en welk verband heeft dat dan met de uit- en doorstroom volgens jou? M.: het heeft verband met de hele begeleiding, dus ook met uit- en doorstroom. E.: maar, als iemand wil uitstromen wat doe je dan met het SRH? M.: dan ga ik bespreken met hem wat hij wil, waar hij wil wonen en welke wens hij heeft. Dan pas je de methode toe want iemand heeft de wens om hier weg te gaan. Of wij zeggen tegen iemand dat hij erover na moet denken of hij toch niet eens wil gaan. M.: ik denk ook door instrumenten zoals de MANSA-meting of het persoonlijk profiel. Deze worden in het begin van de begeleiding gemaakt en na verloop van tijd is het goed om te meten waar iemand nu staat en wat hij heeft geleerd. Op basis daarvan kun je kijken of iemand bijvoorbeeld de stap kan maken naar BZW of zelfstandig wonen. Dus die kun je daarvoor gebruiken, voor uit- en doorstroom. M.: het SRH is wel een hele wensgerichte en krachtgerichte methodiek. Het gaat uit van de wensen en de krachten van de cliënt. Wat nu als iemand niet wil

verhuizen of participeren omdat de wens er niet is? Hoe gaan jullie daar mee om vanuit de methodiek? Want de methodiek zou eigenlijk zeggen: hij hoeft niet want hij heeft de wens niet. Vanuit de literatuurstudie zagen wij een discrepantie ontstaan want vanuit de methodiek zouden jullie eigenlijk... M.: niks hoeven te doen. A.M.: en als het niet de wens van de cliënt is om weg te gaan, hoe sluit je dat dan aan bij het SRH? M.: dat wordt lastig dan. M.: nou, nee. Dan ga je gewoon kijken naar de gebieden waar iemand zich wel in wil ontwikkelen. A.M.: en in hoeverre sluit dat dan nog aan op de uit- en doorstroom? M.: als iemand hier niet weg wil, moet er gekeken worden naar een andere geschikte plek. Iemand kan hier niet blijven. M.: het SRH gaat natuurlijk niet alleen over uit- en doorstroom. Wij hebben met de opstart van deze beschermde woonvorm onze vraagtekens geplaatst bij het hanteren van deze methodiek bij de jongvolwassenen. Want met dit soort dingen loopt het gewoon spaak. Wat jullie ook al zeggen: er is een discrepantie. M.: en hoe gaan jullie daar op dit moment mee om? Wat hebben jullie met die vragen gedaan die je in het opstarten van de begeleiding had? M.: ik vind het sowieso wel een lastig stukje: soms is het eigenlijk nodig dat ik meer sturing biedt aan cliënten dan het SRH voorschrijft. Daar twijfel ik soms over. M.: met autisten werkt het bijvoorbeeld niet, het SRH. Als het niet werkt, gooi ik het over boord hoor. Soms is de volgende zin dan: 'Ik vind het een goed idee dat jij dit gaat doen'. M.: dat is wel heel bepalend, daar heb ik soms moeite mee. Ik heb daar alleen nog geen andere weg in gevonden.

3. Hoe toereikend is het SRH in de begeleiding naar uit- en doorstroom?

A.M.: ik ben wel benieuwd hoe toereikend jullie het SRH eigenlijk vinden voor deze doelgroep? M.: wat mij betreft niet altijd toereikend genoeg. M.: B. vertelde dat ze bij Presikhaaf (jeugd in Arnhem) met het competentiemodel werken. Ze zei ook dat het best een grote stap is om dan met het SRH te gaan werken. Misschien zou een combinatie van het SRH en het competentiemodel beter aansluiten? M.: er komt naar voren dat het SRH niet altijd toereikend genoeg is. Wat hebben jullie nodig? Wat zou helpend zijn? E.: dat het meer op jongeren gericht is. M.: en dat we consequenties kunnen stellen tegenover onacceptabel gedrag van de jongvolwassenen. Dat kan nu eigenlijk niet en soms is het wel echt nodig. E.: in het beleid van de RIBW staat wel dat er respectvol met elkaar omgegaan moet worden. M.: maar zoek maar eens op wat je moet doen als er je niet respectvol behandeld wordt. E.: iemand kan eruit gezet worden. E.: maar dat is de laatste stap. M.: misschien een tijdelijke schorsing of een officiële waarschuwing? M.: dat soort dingen gebeuren echter alleen in hele heftige stadia, bijvoorbeeld een heftige cocaïneverslaving. A.M.: in hoeverre hebben jullie de vrijheid om een consequentie te bedenken? M.: het is lastig om dingen te bedenken dus: wat kan je? M.: we hebben ook weinig speelruimte om dingen te verzinnen omdat iedereen hier vrijwillig zit. Je zou wekgeld in kunnen houden, maar deze mensen hebben geld zat. E.: en wanneer doe je dat dan? Er moet een richtlijn zijn wanneer je dat toe kan passen. M.: voor mij schiet het SRH hierin tekort. Al was het maar dat we wat sturender op konden treden. E.: dit zijn dingen die je uit jezelf moet halen, je kunt ze moeilijk uit een methode halen. A.M.: in hoeverre moet een consequentie aansluiten bij de gebruikte methode? M.: dat kan eigenlijk niet eens want de cliënt wenst natuurlijk nooit een consequentie. M.: misschien is er een methodiek die meer aansluit bij de adolescentie, bij de jongvolwassenen. E.: in methodieken staan eigenlijk nooit echte consequenties. Het is geen huisreglement. Ik denk wel dat het belangrijk is binnen deze locatie belangrijk is om wel zo'n reglement op te gaan stellen. M.: dus eigenlijk zou het fijn zijn als er vanuit de methodiek meer ruimte was om zelf sturing te geven, dat niet alles afhankelijk is van de wens van de cliënt.

Bijlage 9: zelfredzaamheidmatirx Compleet Mensenwerk (Compleet Mensenwerk, z.d.)

Zelfredzaamheid-Matrix Naam:

geboortedatum:

datum:

Domein	1 acute problematiek	2 niet zelfredzaam	3 beperkt zelfredzaam	4voldoende zelfredzaam	5volledig zelfredzaam
Financiën Bron van inkomsten? Schulden? Overzicht?					
Dagbesteding Incl maatschappelijke participatie Werk? Week+ dag invulling					
Wonen Huisvesting Zorg voor woning binnen/buiten? Verhuismens?					
Huishouding ADL : activiteiten dagelijks leven Iukt het zelfstandig? Hoe is het geregeld?					
Sociale contacten Omgang familie, vrienden en kennissen. Incl maatschappelijke participatie. met wie contact? Wie neemt meestal 't initiatief? Eenzaamheid?					
Gevoelens/gedrag Geestelijke gezondheid Hoe is je stemming? Ben je bekend met psychische problemen? Ooit hulpverlening gehad? Suicide gedachte? Maak je ook plannen? Agressie/boosheid					
Verslaving Gebruik je alcohol? Gebruik je drugs(hard/soft)? Gamet en gokken? Behandeld hiervoor?					
Gezin/relatie Huiselijke relaties Woon je alleen? Heb je een relatie (gehad)? Heb je kinderen (contact daarmee)?					
Lichamelijke gezondheid Heb je lichamelijke klachten? Bepaalde ziekte? Contact met je huisarts?					
Justitie Heb je (ooit) contact gehad met politie of justitie?					
Bijzonderheden					

Bijlage 10: tabellen van de interviews

In onderstaande tabellen zijn de verkregen resultaten uit de interviews gesorteerd in tabellen per woonvorm en per team. De gegevens zijn verdeeld onder de verschillende leefgebieden, namelijk: algemene vaardigheden, wonen, werken, leren, recreëren, gezondheid, persoonlijke zelfzorg, relaties en zingeving. Ook zijn de gegevens verdeeld onder te bezitten en nog te leren vaardigheden. Achter de kenmerken staat hoe veel verschillende begeleiders dit kenmerk hebben genoemd, wat te zien is aan (x). Ook staat achter het kenmerken uit welke fragmenten dit kenmerk is gehaald. Dit is te zien aan [x]. Over verschillende leefgebieden is niks genoemd door de geïnterviewden, wat maakt dat er geen vaardigheden te noemen zijn. Deze vakken zijn open gelaten.

Tabel 4 Benodigde vaardigheden voor het Beschermd wonen volgens het jongvolwassenenteam		
Leefgebied	Te bezitten vaardigheden voor BW	Nog te leren bij BW
Algemene vaardigheden	- Beetje zelfstandig zijn (1) [2.3.22]	- Werken aan een basis/stabiliteit (1) [2.1.22] - Alles nog kunnen leren (1) [2.1.23]
Wonen	- Huishouden (met ondersteuning) kunnen runnen (2) [2.3.23, 2.5.21]	- Alles nog kunnen leren (1) [2.1.15] - Huishoudelijke taken kunnen leren (1) [2.1.16]
Werken	- Een vorm van dagbesteding hebben (1) [2.5.23]	- Alles nog kunnen leren (1) [2.1.17]
Leren	- Een vorm van dagbesteding hebben (1) [2.5.23]	- Alles nog kunnen leren (1) [2.1.17]
Recreëren	- Een vorm van dagbesteding hebben (1) [2.5.23]	- Dagbesteding/vrijtijdsinvulling opzetten (1) [2.1.18]
Gezondheid	- Lichamelijke verzorging vereist (1) [2.1.19]	
Persoonlijke zelfzorg	- Overzicht hebben in financiën (1) [2.5.22] - Zelfstandig zelfverzorging kunnen uitvoeren (1) [2.5.24]	- Leren van persoonlijke verzorging (1) [2.1.20]
Relaties		
Zingeving		- Zingeving ontwikkelen (1) [2.1.21]

Tabel 5 Benodigde vaardigheden voor het Beschermd wonen volgens het volwassenenteam		
Leefgebied	Te bezitten vaardigheden voor BW	Nog te leren bij BW
Algemene vaardigheden	- Per individu verschillend (2) [3.1.11, 3.2.10] - Aan kunnen geven waar je hulp bij nodig hebt (1) [3.3.1] - Begeleidbaar opstellen (2) [3.3.7, 3.3.8, 3.3.13, 3.8.5] - Sociale vaardigheden (respect, communiceren) (2) [3.4.2, 3.4.3, 3.8.6] - Houden aan afspraken (1) [3.4.3] - Veel zelf kunnen (1) [3.5.20] - Houden aan huisregels (2) [3.7.11, 3.8.6] - Open staan voor wonen in een groep (3) [3.6.2, 3.7.12, 3.8.8] - Accepteren dat wij dingen overnemen (1) [3.8.4] - Stukje verantwoordelijkheid (1) [3.7.3]	- Hulpvraag uitstellen (1) [3.2.28] - Alle vaardigheden, bewoner hoeft niet veel te kunnen (6) [3.1.2, 3.2.23, 3.3.8, 3.7.3, 3.8.4, 3.10.4, 3.10.11] - Openheid om begeleiding te accepteren (2) [3.3.8, 3.8.4] - Alleen zijn (1) [3.8.21] - Zelf op begeleiders af stappen (1) [3.9.1] - Zelf aangegeven als het niet goed gaat (1) [3.9.1]
Wonen	- Geen overlast veroorzaken (2) [3.1.4, 3.7.10] - In een groep kunnen wonen (5) [(3.1.5, 3.3.9, 3.6.2, 3.9.2, 3.10.9)] - Kunnen houden aan regels en afspraken (3) [3.3.10, 3.3.11, 3.6.2, 3.7.2] - Huis toonbaar kunnen houden (1) [3.4.4] - Koken (1) [3.5.13] - De basis (1) [3.8.7] - Respectvol met huisgenoten omgaan (1) [3.9.3] - Met anderen eten (1) [3.9.4] - Eens per dag jezelf laten zien (1) [3.9.5]	- Koken (3) [3.3.2, 3.6.1, 3.7.3] - Praktische vaardigheden (1) [3.3.4, 3.3.8] - Alles nog kunnen leren (1) [3.7.3]
Werken	- Moeten participeren (1) [3.1.6] - Een basis hebben op het gebied van opleiding, werk of dagbesteding (1) [3.2.8] - Prettig als er iets is van werk/opleiding (1) [3.3.12] - Niet de hele dag niks doen (1) [3.3.14] - Uit huis zijn (1) [3.9.10]	- Werken als het kan, is geen eis (5) [(3.3.12, 3.4.5, 3.6.4, 3.7.4, 3.9.7)] - Mogelijkheden uitzoeken (2) [3.5.23, 3.5.25, 3.9.8, 3.9.12] - Dagbesteding als opstap naar werk (2) [3.5.24, 3.9.9] - Alleen naar werk gaan (1) [3.5.26] - Zelfstandig oppakken (1)

		[3.5.27] - Werken op niveau (1) [3.9.17]
Leren	- Een basis hebben op het gebied van opleiding, werk of dagbesteding (1) [3.2.8] - Prettig als er iets is van werk/opleiding (1) [3.3.12]	- Leren hoeft niet, geen eis (5) [3.1.7, 3.3.12, 3.4.6, 3.6.5, 3.7.5] - Mogelijkheden uitzoeken (1) [3.9.14] - Proberen (1) [3.9.15]
Recreëren	- Vrije tijd in kunnen delen (3) [3.1.8, 3.4.7, 3.7.6] - Niet de hele dag niks doen (2) [3.1.8, 3.4.7]	- Vrije tijd indelen (4) [3.3.15, 3.5.14, 3.5.15, 3.6.6, 3.9.22] - Vrije tijdsbesteding buiten de deur (1) [3.5.21] - Uitzoeken wat ontspannend is (1) [3.9.21]
Gezondheid	- Zicht hebben op eigen functioneren (1) [3.3.6] - Openheid om begeleiding te accepteren (1) [3.3.16] - Zelfstandig voor gezondheid zorgen (1) [3.5.16] - Zelfstandig zorgen voor medicatie (1) [3.9.26] - Medicatie is aanwezig, voorwaarde om goed te kunnen functioneren (1) [3.9.27]	- Zelfstandig naar de huisarts kunnen (1) [3.5.17] - Openstaan voor hulp (2) [3.3.16, 3.7.7] - Zelfstandig zorgen voor medicatie (1) [3.9.26]
Persoonlijke zelfzorg	- Voor zichzelf kunnen zorgen (3) [3.3.17, 3.5.11, 3.5.12, 3.5.18, 3.5.22, 3.9.28] - Aan te spreken zijn voor douchen (1) [3.7.8] - Tandem poetsen (1) [3.9.34] - Douchen (1) [3.9.34] - Jezelf kunnen aankleden (1) [3.9.34] - Financiën moeten geregeld zijn (1) [3.9.35, 3.9.36, 3.9.37]	- Zelfstandig functioneren op het gebied van financiën (4) [3.1.9, 3.3.3, 3.4.8, 3.9.37] - Zelfstandig functioneren op het gebied van persoonlijke zelfzorg (6) [3.1.9, 3.3.17, 3.4.8, 3.6.9, 3.6.10, 3.7.10, 3.9.29, 3.9.30, 3.9.31, 3.9.32, 3.9.33]
Relaties	- Afspraken kunnen maken over vrienden in huis (2) [3.4.9, 3.6.11] - Fijn als iemand een relatie heeft (1) [3.6.11] - Andere mensen zien (1) [3.9.11]	- Netwerk uitbreiden (2) [3.3.18, 3.9.39] - Geen eisen (1) [3.1.10]
Zingeving	- Vrij invullen van zingeving (1) [3.6.13] - Respectvol omgaan met zingeving (1) [3.6.13]	- Geen eisen, vrije invulling (4) [3.1.10, 3.3.19, 3.4.10, 3.9.41] - Betekenisvol zijn (1) [3.9.40, 3.9.42, 3.9.43, 3.9.44, 3.9.45, 3.9.46] - Passie vinden (1) [3.9.47]

Tabel 6 Benodigde vaardigheden voor Centraal wonen volgens het jongvolwassenenteam		
Leefgebied	Te bezitten vaardigheden voor CW	Nog te leren bij CW
Algemene vaardigheden	- Stuk zelfstandiger (1) [2.1.38] - Niet dagelijks meer begeleiding (1) [2.1.38] - Stabiliteit (1) [2.1.39] - Minder moeite met levensgebieden (1) [2.2.27] - Structuur (1) [2.3.38]	- Volledige zelfstandigheid (1) [2.3.40] - Basisdingen (1) [2.3.41]
Wonen	- Huishouden runnen (2) [2.1.25, 2.1.38, 2.3.39, 2.3.42] - Zelfstandig op kunnen staan (1) [2.3.36]	
Werken	- Beetje dagbesteding/werk/vrijwilligerswerk/studie (1) [2.1.26] - Dagbesteding is belangrijk (1) [2.3.37]	
Leren	- Beetje dagbesteding/werk/vrijwilligerswerk/studie (1) [2.1.26] - Dagbesteding is belangrijk (1) [2.3.37]	
Recreëren		
Gezondheid		
Persoonlijke zelfzorg	- Overzicht in financiën (1) [2.3.39]	
Relaties	- Sociaal netwerk (1) [2.3.39]	
Zingeving		

Tabel 7 Benodigde vaardigheden voor Begeleid Zelfstandig wonen volgens het jongvolwassenenteam		
Leefgebied	Te bezitten vaardigheden voor BZW	Nog te leren bij BZW
Algemene vaardigheden	- Hulpvraag uit kunnen stellen (1) [2.4.23] - Basisvaardigheden (1) [2.5.29] - Vaste structuur (1) [2.1.27]	- Hulpvragen mogen hebben (1) [2.4.29] - Groei doormaken (2) [2.4.29, 2.5.27] - Zelfvertrouwen krijgen (1) [2.5.27] - Weerbaarder worden voor buitenwereld (1) [2.5.27]
Wonen	- Huishouden runnen (2) [2.1.25, 2.1.27, 2.3.24] - Koken (1) [2.3.25] - Schoonmaken (1) [2.4.22] - Huur betalen [2.5.26]	

Werken	- Dagbesteding/ werk/ vrijwilligerswerk/ studie belangrijk om te hebben (3) [2.1.26, 2.2.23, 2.3.26]	- Werken hoeft niet persé (1) [2.1.28]
Leren	- Liefst studeren (2) [2.1.28, 2.2.24] - Dagbesteding/ werk/ vrijwilligerswerk/ studie belangrijk om te hebben (3) [2.1.26, 2.2.23, 2.3.26]	
Recreëren	- Vrijtijdsbesteding (1) [2.1.29] - Vrije tijd indelen (1) [2.2.25]	
Gezondheid	- Zelf verantwoordelijk voor medicatie (1) [2.3.28]	- Herinneren aan inname medicatie kan (1) [2.3.28]
Persoonlijke zelfzorg	- Goed voor jezelf kunnen zorgen (2) [2.2.22, 2.3.28] - Niet stinken (1) [2.3.27] - Goed met financiën om kunnen gaan (1) [2.4.20] - Vast lasten betalen (1) [2.4.20] - Administratie op orde (1) [2.4.21]	- Financiën (1) [2.1.30] - Persoonlijke zelfzorg (1) [2.4.24]
Relaties	- Sociaal netwerk belangrijk (2) [2.2.26, 2.3.31]	- Omgaan met (problemen) relaties (1) [2.1.31]
Zingeving		- Zingevingsvragen (1) [2.4.25] - Geen richtlijn (1) [2.3.32]

Tabel 8 | Benodigde vaardigheden voor Begeleid Zelfstandig wonen volgens het volwassenenteam

Leefgebied	Te bezitten vaardigheden voor BZW	Nog te leren bij BZW
Algemene vaardigheden	- Zelfoplossend vermogen/ zelf regelen (3) [3.2.22, 3.4.11, 3.4.12, 3.9.49, 3.9.55] - Verantwoordelijkheid kunnen nemen (1) [3.3.28] - Meer zelfstandig (3) [3.4.11, 3.6.16, 3.7.14] - Alleen kunnen zijn (3) [3.1.13, 3.6.21, 3.8.13] - Met weinig begeleiding kunnen (2) [3.4.12, 3.8.10] - Houden aan plan (1) [3.8.11] - Aan de bel kunnen trekken (1) [3.9.54] - Meer vaardigheden in huis hebben dan BW (1) [3.10.12]	- Niet beter te hoeven functioneren dan bij BW (1) [3.6.20] - Verder ontwikkelen op verschillende leefgebieden (2) [3.2.24, 3.10.15]

	- Met name vaardigheden op wonen (1) [3.8.9] - Wonen, gezondheid en persoonlijke zelfzorg is de basis (1) [3.8.20]	
Wonen	- Redelijk zelfstandig zijn/ zich alleen kunnen redden (4) [3.2.17, 3.2.20, 3.2.25, 3.3.20, 3.3.21, 3.5.28, 3.7.14] - Stabiliteit in wonen (1) [3.2.19] - Basis op het gebied van wonen (2) [3.2.20, 3.2.25, 3.8.20] - Huishouden runnen (6) [3.2.21, 3.3.21, 3.5.28, 3.7.14, 3.8.13, 3.8.33, 3.9.50] - Houden aan afspraken en regels (2) [3.3.21, 3.9.60] - Vaste lasten betalen (2) [3.4.13, 3.9.57] - Zelfstandig boodschappen doen (1) [3.5.33] - Zelfstandig koken/opwarmen (2) [3.5.33, 3.7.22] - Structuur (1) [3.7.16] - Dingen weg kunnen gooien (1) [3.9.51] - Geen overlast veroorzaken (1) [3.9.56] - Alleen kunnen wonen (3) [3.2.29, 3.8.13, 3.9.48]	- Huishouden runnen (3) [3.2.21, 3.8.14, 3.8.15, 3.8.33, 3.9.52] - Koken (2) [3.6.15, 3.9.3]
Werken	- Werk moeten zoeken of vinden (1) [3.1.14] - Beter als iemand iets te doen heeft (1) [3.3.22] - Stabiliteit in werken (1) [3.2.19] - Werk/ uitkering hebben (1) [3.4.14] - Structuur door werk/ dagbesteding (1) [3.7.17] - Aan afspraken kunnen houden (1) [3.9.60]	- Mogelijkheid tot werk onderzoeken (kan ook klein zijn) (2) [3.7.20, 3.9.58] - Helpen met het opstarten van werk (1) [3.5.29] - Voldoening uit werk (1) [3.7.19] - Structuur door werk (1) [3.7.19] - In staat zijn om naar werk toe te gaan (1) [3.7.20, 3.7.24] - Geen eis op het gebied van werk (1) [3.7.18]
Leren	- Structuur door studie (1) [3.7.17] - Beter als iemand iets te doen heeft (1) [3.3.22]	- Geen eis op het gebied van leren (2) [3.4.15, 3.7.18] - Mogelijkheid tot leren onderzoeken (3) [3.7.19, 3.8.19, 3.9.59] - Voldoening uit opleiding (1) [3.7.19]

		- Structuur door opleiding (1) [3.7.19] - In staat zijn om naar de opleiding toe te gaan (1) [3.7.20]
Recreëren	- Vrijetijd in kunnen delen (2) [3.2.18, 3.4.16, 3.4.17] - Recreëren belangrijk (1) [3.9.61]	- Vrije tijd indelen (d.m.v. structuur) (2) [3.5.30, 3.5.31, 3.7.19] - Vrijtijdsbesteding opstarten (3) [3.5.32, 3.7.19, 3.8.19] - Voldoening uit vrijetijdsbesteding (1) [3.7.19] - In staat zijn om naar de vrijetijdsbesteding te gaan (1) [3.7.20]
Gezondheid	- Zelfverantwoordelijk voor gezondheid (2) [3.4.18, 3.5.33] - Gezondheid beheersen (1) [3.8.17] - Minimale aanwezigheid (1) [3.8.18] - Medicatietrouw zijn (1) [3.9.62]	- Medicatie uitzetten (1) [3.5.35] - Medicatie ophalen (1) [3.5.37]
Persoonlijke zelfzorg	- Eigen financiën op orde houden (2) [3.3.25, 3.9.66] - Zelf verantwoordelijk voor persoonlijke zelfzorg (1) [3.4.18] - Zelfstandig zelfzorg kunnen hanteren (1) [3.5.38] - Zelf innemen medicatie (1) [3.5.36] - Meer zelfstandig op het gebied van financiën (1) [3.7.14] - Kunnen aankleden (1) [3.9.64] - Tandens poetsen (1) [3.9.64] - De was doen (1) [3.9.64] - Openheid om begeleiding te accepteren (1) [3.3.25]	- Financiën (2) [3.5.40, 3.8.10] - Zelfzorg (d.m.v. externe organisatie) (1) [3.5.39]
Relaties	- Stabiliteit in vrienden (1) [3.2.19] - Sociaal netwerk/vangnet hebben (4) [3.3.24, 3.4.22, 3.7.15, 3.9.67, 3.9.70, 3.9.71] - Contact kunnen aangaan (1) [3.9.69]	- Opbouwen sociaal netwerk (3) [3.5.41, 3.5.42, 3.5.43, 3.6.26, 3.6.27, 3.8.19] - Voorzieningen als vangnet (1) [3.7.23]
Zingeving	- Zelf verantwoordelijk voor zingeving, spiritualiteit (2) [3.4.21, 3.9.72] - Mogelijkheden onderzoeken (1) [3.9.73]	- Zingeving wordt opgepakt (1) [3.8.19]

Tabel 9 Benodigde vaardigheden voor zelfstandig wonen volgens het jongvolwassenenteam	
Leefgebied	Te bezitten vaardigheden voor zelfstandig wonen
Algemene vaardigheden	- Kan zonder begeleiding (1) [2.2.33] - Kan hulpvraag uitstellen (1) [2.2.34] - Heeft overzicht op alle levensgebieden (1) [2.3.44] - Wonen, financiën en dagbesteding belangrijkste (1) [2.5.37]
Wonen	- Kan het huis leefbaar houden (2) [2.4.28, 2.4.30, 2.5.33] - Basisvaardigheden (2) [2.4.28, 2.4.30, 2.5.34] - Koken (2) [2.4.30, 2.5.34] - Boodschappen doen (1) [2.5.34] - Afwas doen (1) [2.5.34] - Opruimen (1) [2.5.34]
Werken	- Inkomen hebben (1) [2.5.32] - Dagbesteding (1) [2.5.37]
Leren	
Recreëren	
Gezondheid	
Persoonlijke zelfzorg	- Met financiën om kunnen gaan/ overzicht hebben (2) [2.4.28, 2.4.30, 2.5.30, 2.5.37] - Goede zelfverzorging (1) [2.4.28, 2.4.30] - Gezonde levensstijl (1) [2.4.28, 2.4.30] - Belasting betalen (1) [2.5.31] - Administratie op orde (1) [2.5.31] - Tijdig naar dokter/huisarts gaan (1) [2.3.36]
Relaties	- Goed sociaal netwerk (3) [2.2.35, 2.3.45, 2.5.35, 2.5.38] - Sociaal netwerk in kunnen zetten (1) [2.2.35]
Zingeving	

Tabel 10 Benodigde vaardigheden voor zelfstandig wonen volgens het volwassenenteam	
Leefgebied	Te bezitten vaardigheden voor zelfstandig wonen
Algemene vaardigheden	- Verantwoordelijkheid (2) [3.3.28, 3.4.28] - Inschatten wanneer het wel of niet goed gaat (1) [3.3.28] - Hulp kunnen vragen (5) [3.3.29, 3.5.48, 3.5.50, 3.7.26, 3.7.34, 3.8.31, 3.9.77] - Zelfoplossend vermogen (4) [3.3.31, 3.7.34, 3.9.78, 3.9.81, 3.10.26] - Zelfstandig kunnen (4) [3.4.25, 3.5.46, 3.5.48, 3.5.49, 3.8.39, 3.9.75] - Randvoorwaarden kunnen hanteren (1) [3.6.23] - Stabiel (1) [3.7.29] - Hulpvraag uitstellen (1) [3.7.30, 3.7.33] - Verder ontwikkelen (2) [3.7.32, 3.8.27] - Mogelijkheden hebben (1) [3.7.40] - Voorbereid zijn (1) [3.8.25] - Aantal vaardigheden op alle levensgebieden (3) [3.8.35, 3.9.75, 3.10.23]
Wonen	- Huishouden runnen (6) [3.1.16, 3.1.17, 3.3.32, 3.6.24, 3.7.36, 3.8.29, 3.10.24] - Geen overlast veroorzaken (1) [3.1.18] - Huur betalen (1) [3.6.24]
Werken	- Iets doen waar iemand blij van wordt (1) [3.3.33] - Daginvulling hebben (2) [3.3.36, 3.7.35] - Inkomen door werk/uitkering (1) [3.4.27]
Leren	- Iets doen waar iemand blij van wordt (1) [3.3.33] - Daginvulling hebben (2) [3.3.36, 3.7.35]
Recreëren	- Iets doen waar iemand blij van wordt (1) [3.3.33] - Ook uit huis zijn (1) [3.3.34] - Daginvulling hebben (2) [3.3.36, 3.7.35]
Gezondheid	- Zelf verantwoordelijk voor

	gezondheid (2) [3.3.35, 3.4.29] - Goed omgaan met medicatie (1) [3.3.35] - Op tijd naar ziekenhuis/huisarts gaan (1) [3.4.29] - Gezond eten (1) [3.8.28]
Persoonlijke zelfzorg	- Financiën op orde houden (5) [3.3.32, 3.4.26, 3.7.36, 3.8.30, 3.9.82] - Voor jezelf kunnen zorgen (1) [3.4.30] - Administratie op orde (1) [3.8.30]
Relaties	- Vangnet/ sociaal netwerk hebben om op terug te vallen (5) [3.3.27, 3.3.29, 3.3.36, 3.5.49, 3.7.27, 3.7.35, 3.7.39, 3.9.76, 3.9.79, 3.9.80, 3.9.84, 3.10.22] - Hulp vragen aan sociaal netwerk (4) [3.3.29, 3.5.47, 3.5.48, 3.7.28, 3.9.76] - Weg weten naar sociaal team of andere adressen (2) [3.3.30, 3.10.22]
Zingeving	

Bijlage 11: het persoonlijk profiel (RIBW AVV, z.d.)

Dit blad wordt gebruikt om informatie te verzamelen over uw huidige situatie, uw wensen en ambities, en ervaringen, uw krachten, mogelijkheden en vaardigheden uit het verleden. Het gaat vooral om dingen in uw leven waar u bezield door raakt. U begint met het zoeken naar gebieden in het leven waar uw wensen en ambities liggen.

Persoonlijk profiel	Naam:	Datum:
	Persoonlijk begeleider:	
huidige mogelijkheden en ervaringen	wensen en ambities	vroegere mogelijkheden en ervaringen
• Wat vind ik belangrijk in mijn leven? • Waar kan ik gebruik van maken? • Hoe ziet mijn leven er nu uit? • Wat zijn mijn krachten, mijn kernkwaliteiten, interesses en talenten? • Wat zijn krachten in mijn huidige omgevingen? • Waar kan ik steun vandaan halen?	• Wat wil ik?	• Wat vond ik vroeger belangrijk in mijn leven? • Wat waren succeservaringen? • Waar beleefde ik plezier aan? • Waar heb ik gebruik van gemaakt? • Wat heb ik mijzelf geleerd en hoe heb ik dat gedaan? • Wat was de situatie hiervoor? • Hoe hield ik het vol/ mij overeind? • Wat werkt bij mij? • Waarvan heb ik in het verleden gebruik gemaakt? • Wat waren krachten in mijn omgeving? • Van wie kreeg ik steun? • Waar bestond die uit en hoe ervoer ik dit?
	wonen	
	werken	
	leren - opleiding	
	recreëren - vrije tijd	
	gezondheid	
	persoonlijke (zelf) zorg inclusief financiën	
	Relaties inclusief intimiteit / seksualiteit	
	Zingeving inclusief spiritualiteit / religie	
Welke wensen zijn voor mij het belangrijkste? 1. 2. 3. 4.		

Bijlage 12: het persoonlijk plan (RIBW AVV, z.d.)

Persoonlijk Plan	Cliënt: Pers. Begeleider:	Datum
Doel 1	Wat ik wil bereiken	
Concrete stappen of activiteiten om dit doel te bereiken (1,2,3,..)		
1		
2		
3		
Wat ik zelf doe (per stap of activiteit 1,2,3,..)		Wat anderen doen
1		
2		
3		
Wanneer ik dit doel bereikt wil hebben		Datum waarop ik dit doel echt bereikt heb
1		
2		
3		
Aantekeningen (per stap of activiteit)		
1		
2		
3		

Handtekening Cliënt :

Bijlage 13: zelfredzaamheidmatrix gemeente Ede (Lauriks et al., z.d.)

Zelfredzaamheid-Matrix 2013

S.Lauriks, M.C.A. Buster, M.A.S. De Wit, S. van de Weerd, G. Tigchelaar, en T. Fassaert.

DOMEIN	1 – acute problematiek	2 – niet zelfredzaam	3 – beperkt zelfredzaam	4 – voldoende zelfredzaam	5 – volledig zelfredzaam
Financiën	Geen inkomsten. Hoge, groeiende schulden.	Onvoldoende inkomsten en/of spontaan of ongepast uitgeven. Groeiende schulden.	Komt met inkomsten aan basis behoeften tegemoet en/of gepast uitgeven. Eventuele schulden zijn tenminste stabiel en/of bewindvoering/inkomensbeheer.	Komt aan basis behoeften tegemoet zonder uitkering. Beheert eventuele schulden zelf en deze verminderen.	Inkomsten zijn ruim voldoende, goed financieel beheer. Heeft met inkomen mogelijkheid om te sparen.
Dagbesteding	Geen dagbesteding en veroorzaakt overlast.	Geen dagbesteding maar geen overlast.	Laagdrempelige dagbesteding of arbeidsactivering.	Hoogdrempelige dagbesteding of arbeidstoeleiding of tijdelijk werk en/of volgt opleiding voor startkwalificatie (havo, vwo, of mbo-2).	Vast werk en/of volgt opleiding hoger dan startkwalificatie (havo, vwo, of mbo-2).
Huisvesting	Dakloos en/of in nachtopvang.	Voor wonen ongeschikte huisvesting en/of huur/hypotheek is niet betaalbaar en/of dreigende huisuitzetting.	In veilige, stabiele huisvesting maar slechts marginaal toereikend en/of in onderhuur of niet-autonome huisvesting.	Huishouden heeft veilige, toereikende huisvesting en (huur)contract met bepalingen en/of gedeeltelijk autonome huisvesting.	Huishouden heeft veilige, toereikende huisvesting en regulier (huur)contract en/of autonome huisvesting.
Huiselijke relaties	Sprake van huiselijk geweld, kindermishandeling of verwaarlozing.	Leden van het huishouden gaan niet goed met elkaar om en/of potentieel huiselijk geweld, kindermishandeling of verwaarlozing.	Leden van het huishouden erkennen problemen en proberen negatief gedrag te veranderen.	Relationele problemen tussen leden van het huishouden zijn niet (meer) aanwezig en/of woont alleen.	Communicatie tussen leden van het huishouden is consistent open. Leden van het huishouden ondersteunen elkaar.
Geestelijke gezondheid	Een gevaar voor zichzelf of anderen en/of terugkerende suicide-ideatie. Ernstige moeilijkheden in het dagelijks leven door geestelijke stoornis.	Aanhoudende geestelijke gezondheidsproblemen die het gedrag kunnen beïnvloeden, maar geen gevaar voor zichzelf/anderen. Moeilijkheden in het dagelijks functioneren door symptomen en/of geen behandeling.	Milde symptomen kunnen aanwezig zijn en/of enkel matige functioneringsmoeilijkheden door geestelijke problemen en/of behandeltrouw is minimaal.	Minimale symptomen die voorspelbare reactie zijn op stressoren in het leven en/of marginale beperking van functioneren en/of goede behandeltrouw.	Symptomen zijn afwezig of zelfredzaam. Goed of superieur functioneren in een groot aantal diverse activiteiten. Niet meer dan de dagelijkse beslommeringen of zorgen.
Lichamelijke gezondheid	Heeft direct medische aandacht nodig. Een noodgeval/kritieke situatie.	Een (direct/ chronische) medische aandoening die regelmatige behandeling vereist wordt niet behandeld. Matige beperking van (lichamelijke) activiteiten typ een lichamelijke gezondheidsprobleem.	Een (chronische) medische aandoening wordt behandeld maar behandeltrouw is minimaal. De lichamelijke gezondheidsproblemen leiden tot een lichte beperking in mobiliteit en activiteit.	Erkent behoefte aan hulp voor de (chronische) medische aandoening. Goede behandeltrouw.	Er zijn geen directe of voortdurende medische problemen.

DOMEIN	1 – acute problematiek	2 – niet zelfredzaam	3 – beperkt zelfredzaam	4 – voldoende zelfredzaam	5 – volledig zelfredzaam
Verslaving	Voldoet aan criteria voor ernstig misbruik/ verslaving. Resulterende problemen zijn zo ernstig dat institutionalisering of hospitalisatie noodzakelijk is.	Voldoet aan criteria voor verslaving. Preoccupatie met gebruiken en/of bemachtigen van middelen. Onthoudingsverschijnselen of afwijkend gedrag zichtbaar. Gebruik resulteert in ontwijken of verwaarlozen van essentiële activiteiten van het dagelijks leven.	Gebruik binnen de laatste 30 dagen. Aanwijzingen voor aan middelengebruik gerelateerde sociale, werkgerelateerde, emotionele of fysieke problemen. Gebruik interfereert niet met essentiële activiteiten van het dagelijks leven en/of behandeltrouw is minimaal.	Client heeft gedurende de laatste 30 dagen gebruikt maar er zijn geen sociale, werkgerelateerde, emotionele of fysieke problemen ten gevolge van het gebruik zichtbaar. Geen aantoonbaar voortdurend of gevaarlijk middelengebruik en/of goede behandeltrouw.	Geen middelengebruik/ misbruik in de laatste 30 dagen.
Activiteiten Dagelijks Leven	Ernstige beperkingen op alle of bijna alle gebieden van zelfzorg en complexe activiteiten.	Belangrijk probleem op één of meer gebieden van zelfzorg (eten, wassen, aankleden, naar toilet gaan) en meerdere complexe activiteiten worden niet uitgevoerd.	Voorziet in de meeste maar niet alle basis behoeften van het dagelijks leven en de zelfzorg is op peil, maar één of meerdere complexe activiteiten worden niet uitgevoerd.	Voorziet in alle basis behoeften van het dagelijks leven en alleen ondergeschikte problemen (bijvoorbeeld slordig zijn, gedesorganiseerd).	Geen problemen van deze aard en functioneert goed op alle gebieden.
Sociaal netwerk	Gebrek aan noodzakelijke steun van familie/ vrienden en geen contacten buiten eventuele foute vriendenkring of ernstig sociaal isolement.	Familie/ vrienden hebben niet de vaardigheden/ mogelijkheden om te helpen en nauwelijks contacten buiten eventuele foute vriendenkring. Blijvend, belangrijk probleem als gevolg van actief of passief terugtrekken uit sociale relaties.	Enige steun van familie/vrienden en enige contacten buiten eventuele foute vriendenkring. Duidelijk probleem in maken of onderhouden van ondersteunende relaties.	Voldoende steun van familie/ vrienden en weinig contacten met eventuele foute vrienden.	Gezond sociaal netwerk en geen foute vrienden.
Maatschappelijke participatie	Niet van toepassing door crisissituatie en/of in 'overlevingsmodus'.	Maatschappelijk geïsoleerd en/of geen sociale vaardigheden en/of gebrek aan motivatie om deel te nemen.	Nauwelijks participeren in maatschappij en/of gebrek aan vaardigheden om betrokken te raken.	Enige maatschappelijke participatie (bijv. adviesgroep, steungroep) maar er zijn hindernissen zoals mobiliteit, discipline, of kinderopvang.	Actief participeren in de maatschappij.
Justitie	Zeer regelmatig (maandelijks) contact met politie en/of openstaande zaken bij justitie.	Regelmatig (meerdere keren per jaar) contact met politie en/of lopende zaken bij justitie.	Incidenteel (eens per jaar) contact met politie en/of voorwaardelijke straf of - invrijheidstelling	Zelden (minder dan eens per jaar) contact met politie en/of strafblad.	Geen contact met politie. Geen strafblad.

© GGD Amsterdam, Lauriks, Buster, De Wit, Van de Weerd, Tigchelaar & Fassaert. 2012. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden vervaelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere wijze, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteurs. De gebruiker mag deze uitgave niet voor willekeurige commerciële doeleinden gebruiken, aanpassen, of overbrengen. Contact: zm@ggd.amsterdam.nl